

โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)
ระดับโครงการวิจัยย่อย (รหัส RDL 12/C)

สรุปรายงานการวิจัย

เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้เรียน
ด้านทักษะการคิด และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

โรงเรียนที่ดำเนินงานในโครงการ

1. โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา	(รหัส 034)
2. โรงเรียนวัดหนองเกตุใหญ่	(รหัส 035)
3. โรงเรียนบ้านหนองเขิน	(รหัส 036)
4. โรงเรียนวัดห้วยยาง	(รหัส 037)
5. โรงเรียนวัดพิบูลสถนธรรม	(รหัส 038)

เอกสารชุดโครงการ วพร. ลำดับที่ 20
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

สำนักงานโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ดำเนินงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (ชุดโครงการ วพร.) ซึ่งประกอบด้วยโครงการวิจัยแม่บท และโครงการวิจัยย่อยจำนวน 49 โครงการ มีโรงเรียน/สถานศึกษาใน 34 จังหวัด จำนวน 135 แห่ง เข้าร่วมการวิจัยเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และแก้ปัญหานักเรียน รวมทั้งการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการปฏิรูปทั้งโรงเรียน

ผู้บริหารและคณะครูของแต่ละโรงเรียน/สถานศึกษา ได้ใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารและการดำเนินงานการวิจัยและพัฒนา เพื่อปฏิรูปโรงเรียนและห้องเรียน ภายใต้บริบทหรือสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ผลการดำเนินงานตามประสบการณ์การเรียนรู้ ของโรงเรียน/สถานศึกษา 135 แห่ง จึงมีความหลากหลายแตกต่างกันไป ตามจุดเน้นเฉพาะของโรงเรียน/สถานศึกษา แต่การดำเนินงานของโรงเรียน/สถานศึกษาทุกแห่ง เหมือนกันตรงการใช้โรงเรียน/สถานศึกษาเป็นฐาน ในการส่งเสริมศักยภาพและพัฒนาการรอบด้านของนักเรียน ให้เป็นไปอย่างสมดุลและเต็มความสามารถทั้งสิ้น

ในการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อย โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากนักวิชาการภายนอกโรงเรียน/สถานศึกษา ซึ่งเป็นคณาจารย์จากสถาบันครูศึกษาและศึกษานิเทศก์ รวม 66 คณะ จำนวน 133 คน เข้ามาทำหน้าที่เป็นนักวิจัยจากภายนอก ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือสนับสนุนด้านวิชาการ และร่วมเรียนรู้กับครู และผู้บริหารในโรงเรียน/สถานศึกษา โดยมีการปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาในหน้าที่ของตนควบคู่ไปด้วย

รายงานการวิจัยของชุดโครงการ วพร. ประกอบด้วย รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ของโครงการแม่บท 1 ฉบับ และรายงานสรุปของโครงการวิจัยย่อย 49 โครงการอีก 49 ฉบับ รายงานฉบับนี้เป็นรายงานฉบับหนึ่งใน 49 ฉบับ ประกอบด้วย รายงานสรุปผลการวิจัยและพัฒนาของระดับโครงการ และของระดับโรงเรียน ซึ่งหัวหน้าโครงการวิจัยย่อย หัวหน้าโครงการวิจัยระดับโรงเรียน คณะครูและคณะนักวิจัยภายนอกได้ร่วมกันจัดทำขึ้น โดยมีนักวิจัยร่วม ซึ่งเป็นผู้ประสานงานระดับท้องถิ่น ที่ทำหน้าที่ดูแลโครงการวิจัยย่อยในแต่ละภาค เป็นบรรณาธิการ และผู้สรุปสาระสำคัญนำเสนอในรายงานฉบับนี้

สำนักงานโครงการ วพร. ขอขอบคุณฝ่ายชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยในการดำเนินงานชุดโครงการ วพร. ทั้งโครงการแม่บท และโครงการวิจัยย่อย ตลอดจนทั้งการจัดพิมพ์รายงานฉบับนี้ และหวังว่ารายงานนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา และการวิจัยปฏิบัติการ

สำนักงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)

คำชี้แจง

รายงานฉบับนี้เป็นรายงานฉบับหนึ่งในสี่สิบเก้าฉบับ ของรายงานผลการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อย วพร. ในรายงานแต่ละฉบับ จะเริ่มต้นด้วยบทสรุปการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ระดับโครงการวิจัยย่อย ตามด้วยรายงานระดับโรงเรียน ซึ่งนำเสนอผลที่เป็นนวัตกรรมการปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน จำนวนนวัตกรรมของโรงเรียน/สถานศึกษา จะมีเท่ากับจำนวนโรงเรียน/สถานศึกษาในโครงการวิจัยย่อย วพร. แต่ละโครงการ

บทสรุปของผลการดำเนินการระดับโครงการวิจัยย่อย นอกจากจะช่วยฉายภาพรวมของกระบวนการทำงานของโครงการ โดยเน้นการเชื่อมโยงประสานการทำงานของหัวหน้าโครงการและนักวิจัยภายนอก กับผู้บริหารและครู/นักวิจัยภายในโรงเรียนแล้ว ยังได้ตอบคำถามการวิจัยระดับโครงการ เพื่อเป็นการประเมินว่าการดำเนินงานโครงการ บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยและพัฒนาหรือไม่ อย่างไร

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ปรากฏในรายงานนี้ เกิดขึ้นได้จากการรวมพลังของครูจำนวนมาก ครูทั้งโรงเรียนได้ร่วมกันคิดร่วมกันทำ มีการคิดหาวิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีการนำผลการประเมินนักเรียนไปวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และ/หรือแก้ปัญหาของนักเรียนอย่างรอบด้าน กระบวนการดำเนินงานนี้สะท้อนถึงความตั้งใจของครู ผู้บริหาร และผู้มีส่วนร่วมจากภายนอกในการพัฒนาตนเองและพัฒนาโรงเรียน เพื่อคุณภาพของนักเรียน

อย่างไรก็ตาม นวัตกรรมหรือผลที่นำเสนอในรายงานนี้ เป็นผลที่ได้จากการดำเนินงานในช่วงเวลาเพียง 2 ปี และการดำเนินงานมิได้เป็นไปอย่างราบรื่นโดยตลอด ทุกโรงเรียน/สถานศึกษาต้องฟันฝ่าอุปสรรค ปัญหาหลากหลาย ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลที่แต่ละโรงเรียน/สถานศึกษาได้รับจึงอาจจะยังไม่สมบูรณ์ กระบวนการวิจัยและกระบวนการพัฒนายังจะต้องดำเนินต่อไป จนกว่าผลที่ได้จะเป็นที่พอใจของทุกฝ่าย

ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน/สถานศึกษา และนักวิชาการสามารถใช้ผลการวิจัยและพัฒนาที่นำเสนอในรายงานนี้ เพื่อปลูกกระแสการปฏิบัติการเรียนรู้ของบุคลากรและนักเรียน ให้เข้มข้นและยั่งยืนตลอดไป ขณะเดียวกันก็สามารถร่วมกับครูและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ใช้ข้อความรู้จากประสบการณ์ของโรงเรียน/สถานศึกษาในรายงานนี้ เป็นฐานในการนำไปปฏิบัติจริง

การรายงานดังกล่าวข้างต้น เป็นเพียงการสรุปสาระสำคัญจากรายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการ/โรงเรียน ผู้สนใจรายละเอียดเพิ่มเติม สามารถติดต่อกับผู้จัดทำรายงานและคณะนักวิจัยของโครงการวิจัยย่อยได้ตามข้อมูลที่ปรากฏในหน้าสุดท้ายของเอกสารฉบับนี้

สำนักงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)

พฤษภาคม 2547

บทสรุป (SUMMARY)
การวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
ระดับโครงการวิจัย
ของโครงการ วพร. รหัส 12/C
เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้เรียน
ด้านทักษะการคิด และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

.....

1. ผู้รับผิดชอบโครงการ

1.1 หัวหน้าโครงการ นายณรงค์ สรรพศรี

1.2 โรงเรียนในโครงการ

1) โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา	2) โรงเรียนวัดหนองเคตุใหญ่
3) โรงเรียนบ้านหนองเงิน	4) โรงเรียนวัดห้วยยาง
5) โรงเรียนวัดพิบูลสังฆาราม	

2. ความเป็นมาของโครงการ

การปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทยเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลในวงการศึกษา ซึ่งจะต้องให้ความสนใจทั้งวิธีการและผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรทางการศึกษาย่อมได้รับผลกระทบโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ จึงได้ติดตามข้อมูลข่าวสารการปฏิรูปการศึกษามาโดยตลอด ได้มีโอกาสศึกษาวิจัยตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการแบ่งเขตพื้นที่การศึกษา ตามโครงการความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) ทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทิศทางและความก้าวหน้าของการปฏิรูปการศึกษาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นจากบุคคล องค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบ จึงเกิดความสงสัยว่าในการปฏิรูปการศึกษารุ่นนี้ รูปแบบและแนวทางหรือทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่ถูกต้องเหมาะสมควรเป็นอย่างไร

ต่อมาได้มีโอกาสเข้าประชุมสัมมนา การทดลองรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (โครงการ วพร.) ทำให้เห็นโอกาสและความหวังในการปฏิรูปการศึกษา จึงได้สมัครเข้าร่วมโครงการ และเชิญชวนผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี จำนวน 5 แห่ง ให้เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา สปอ. เมืองชลบุรี

โรงเรียนวัดหนองเกตุใหญ่ สปอ. บางละมุง โรงเรียนบ้านหนองเงิน สปอ. บ้านบึง โรงเรียนวัดห้วยยาง สปอ. พานทอง โรงเรียนวัดคโพนาราม สปอ. ศรีราชา

ต่อมาผู้บริหารโรงเรียนวัดคโพนาราม สปอ.ศรีราชา เห็นว่าทางโรงเรียนมีภารกิจมากอยู่แล้ว และได้ขอถอนตัว จึงได้เชิญชวนผู้บริหารโรงเรียนวัดพิบูลสถนธรรม ซึ่งสังกัด สปอ.ศรีราชา เช่นเดียวกันเข้าร่วมโครงการ

3. ประเด็นปัญหาวิจัย

3.1 ประเด็นปัญหาวิจัยของโรงเรียนแต่ละโรงเรียนในโครงการ

3.1.1 โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา กำหนดปัญหาวิจัยดังนี้

- 1) ครูใช้วิธีการสอนอย่างไร จึงจะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมสนใจใฝ่เรียนรู้
- 2) การจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม (Co-operative learning) จะส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้หรือไม่
- 3) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะเพิ่มขึ้นหรือไม่
- 4) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจจะส่งผลต่อการพัฒนาลักษณะนิสัยของนักเรียนด้านต่าง ๆ หรือไม่ อย่างไร
- 5) ผู้บริหารจะส่งเสริมครูให้ปรับเปลี่ยนวิธีสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจได้อย่างไร
- 6) ผู้บริหารจะหาปัจจัยต่าง ๆ มาเกื้อหนุนให้การบริหารงานประสบความสำเร็จได้อย่างไร
- 7) ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนได้อย่างไร

3.1.2 โรงเรียนวัดหนองเกตุใหญ่ กำหนดปัญหาวิจัยดังนี้

- 1) ครูพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้อย่างไร
- 2) ครูจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีวินัยในตนเอง โดยการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้โดยวิธีใด
- 3) การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการด้วยวิธีการต่าง ๆ เกิดผลกับนักเรียนและครูอย่างไร
- 4) แนวทางกระบวนการวิธีการและเทคนิคการบริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีวินัยในตนเอง โดยการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการทำได้อย่างไร
- 5) แนวทางกระบวนการวิธีการและเทคนิคการขยายผลจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีวินัยในตนเองทำได้อย่างไร

3.1.3 โรงเรียนบ้านหนองเงิน มีปัญหาวิจัยดังนี้

- 1) จะพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมโครงการให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้อย่างไร
- 2) ครูจัดการเรียนการสอนกิจกรรมโครงการให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ด้วยวิธีการอะไร
- 3) การจัดการเรียนการสอนกิจกรรมโครงการได้ผลอย่างไร
- 4) ผู้บริหารมีวิธีการบริหารจัดการให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอน กิจกรรมโครงการที่ส่งผลต่อความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างไร
- 5) จะส่งเสริมสนับสนุนครูและผู้บริหาร ให้จัดการเรียนรู้และบริหารจัดการที่เน้นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างไร
- 6) จะขยายผลการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมโครงการให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ด้วยรูปแบบ เทคนิค และวิธีการอะไร

3.1.4 โรงเรียนวัดห้วยยาง กำหนดปัญหาวิจัยดังนี้

- 1) ครูจะพัฒนาความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ได้อย่างไร
- 2) ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนได้ด้วยวิธีใด
- 3) การจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เกิดผลกับนักเรียนและครูอย่างไร
- 4) แนวทาง กระบวนการวิธีการ และเทคนิคการบริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนทำได้อย่างไร
- 5) พัฒนาสมรรถภาพครูและผู้บริหารให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนทำได้อย่างไร
- 6) แนวทาง กระบวนการวิธีการและเทคนิคการขยายผลการจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนไปยังโรงเรียนอื่น ๆ ได้อย่างไร

3.1.5 โรงเรียนวัดพิบูลสถมหารธรรม กำหนดปัญหาวิจัยดังนี้

- 1) ครูจะพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบ CIPPA ได้อย่างไร
- 2) ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ CIPPA ได้ด้วยวิธีใด
- 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ CIPPA เกิดผลกับนักเรียนและครูอย่างไร
- 4) แนวทาง กระบวนการ วิธีการและเทคนิคการบริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบ CIPPA ทำได้อย่างไร จะขยายผลไปสู่โรงเรียนอื่น ๆ ได้อย่างไร

3.2 ประเด็นปัญหาการวิจัยของโครงการ

รูปแบบ เทคนิค วิธีการนิเทศติดตามผลการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนทั้ง 5 โรงเรียน เป็นอย่างไร อะไรเป็นองค์ประกอบสำคัญและเงื่อนไขที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด

4. วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบ เทคนิค และวิธีการนิเทศ ติดตามผลที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนของโรงเรียนทั้ง 5 โรงเรียน
- 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบสำคัญและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ช่วยให้นักเรียนทั้ง 5 โรงเรียน ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการพัฒนาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักวิจัยภายนอก

5. คำถามวิจัยระดับโครงการ

- 1) รูปแบบ เทคนิค วิธีการนิเทศ ติดตามผลการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนทั้ง 5 โรงเรียน มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร อะไรเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้มีความแตกต่างกัน
- 2) อะไรเป็นองค์ประกอบสำคัญและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการพัฒนา

6. กระบวนการดำเนินงาน

จากสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของโรงเรียนทั้ง 5 โรงเรียน แตกต่างกัน นักวิจัย ภายนอกที่เข้าร่วมโครงการหลาย ๆ คน ไม่สะดวกในการปฏิบัติการกิจของโครงการเนื่องจากมีการกิจซ้ำซ้อนกับหน่วยงานต้นสังกัด ทำให้หัวหน้าโครงการต้องปฏิบัติการกิจด้วยตนเองทั้ง 5 โรงเรียน ดังนั้นเพื่อความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานวิจัยและพัฒนาร่วมกันทั้งระดับโครงการและสถานศึกษา จึงได้ดำเนินงานตามขั้นตอนดังนี้

- 1) ปรีกษาหารือและวางแผนร่วมกันระหว่างหัวหน้าโครงการ ผู้บริหารและครูนักวิจัยหลักของโรงเรียน เพื่อจัดทำข้อมูลเสนอโครงการ ปรับปรุงแก้ไขและกำหนดแผนการวิจัยและพัฒนาตามยุทธศาสตร์หรือจุดเน้นการวิจัยของทางโรงเรียน เมื่อดำเนินงานไปได้ระยะหนึ่ง ผู้บริหารติดภารกิจอื่น ๆ ทำให้จำเป็นต้องส่งครูนักวิจัยของโรงเรียนมาร่วมทำงานกับหัวหน้าโครงการ แต่เมื่อมีประเด็นที่ต้องตัดสินใจ ครูต้องนำกลับไปปรึกษากับผู้บริหารก่อน และเมื่อถูกบีบรัดด้วยระยะเวลา ทำให้สาระของแผนงานที่เกิดขึ้นเกิดจากความคิด และการตัดสินใจของบุคคลบางส่วน ไม่ได้เกิดจากการร่วมคิด และตัดสินใจของบุคลากรทั้งโรงเรียน ทำให้เกิดปัญหาตามมา
- 2) ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการตามกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาของทางโรงเรียนมีตัวอย่างดังนี้

2.1) จัดประชุม อบรม สัมมนา และประชุมปฏิบัติการ ให้กับครูและผู้บริหารทั้ง 5 โรงเรียนในเรื่องต่าง ๆ เช่น การทำความเข้าใจกรอบความคิด โครงการ การวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดทำและปรับปรุงแผนกลยุทธ์ การปรับกระบวนการทัศน์

2.2) ประชุมปฏิบัติการที่โรงเรียนทั้ง 5 โรง โดยหัวหน้าโครงการเข้าไปประชุมปฏิบัติการร่วมกับครูทั้งโรงเรียนหรือบางส่วน ตามที่ครูและผู้บริหารร้องขอหรือมีความต้องการ เช่น การทำวิจัยในชั้นเรียน การจัดทำตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามจุดเน้นการวิจัยของโรงเรียน

2.3) ประสานและส่งเสริมการเรียนรู้ของครูและผู้บริหาร โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิจัยร่วมและนักวิจัยหลักในโครงการวิจัยแม่บทมาเป็นวิทยากร

3) เยี่ยมชมผลงานและให้กำลังใจ การนิเทศโดยยึดหลักกัลยาณมิตรและแบบอื่น ๆ ให้กำลังใจเพื่อให้ครูเกิดแรงจูงใจในการทำงาน และสร้างสรรค์ผลงานที่ดีขึ้น ผู้นิเทศจะเน้นการทำงานและเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน โดยไม่พยายามพาดพิงถึงจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องของครู

4) ส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ให้คำปรึกษาหารือและให้ข้อเสนอแนะอย่างกัลยาณมิตร โดยมุ่งที่ผลลัพธ์ของงานและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการกระทำที่ศึกษาและวิเคราะห์ร่วมกันถึงจุดอ่อนและจุดแข็งที่พบ รูปแบบและเทคนิคการนิเทศที่ดำเนินการมีทั้งการส่งเสริมให้มีการนิเทศภายในโรงเรียน โดยการชี้แจงและแนะนำผ่านบุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้นิเทศ การนิเทศทางไกลโดยการจัดส่งเอกสารวิชาการ ให้ทำการศึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขและเข้าไปนิเทศติดตามผล สนับสนุนช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดต่อเนื่อง ในโรงเรียนที่ขาดความพร้อมในการขับเคลื่อนโครงการ

5) ติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การให้ประเมินตนเอง การสอบถามและการสัมภาษณ์ครู ผู้บริหาร นักเรียนและผู้ปกครอง การตรวจผลงาน และการสังเกตการสอนในชั้นเรียน แล้วนำปัญหาและอุปสรรคมาวางแผนปรับปรุงแก้ไขต่อไป

7. ผลการวิจัยระดับโครงการ

7.1 รูปแบบ เทคนิค วิธีการนิเทศ ติดตามผลการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนทั้ง 5 โรง มีความเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร อะไรเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้มีความแตกต่างกัน

7.1.1 รูปแบบ เทคนิค วิธีการนิเทศ ติดตามผลการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนทั้ง 5 โรง ที่เหมือนกัน มีดังนี้

1) ประชุม อบรม สัมมนาและประชุมปฏิบัติการ เพื่อตอบสนองความต้องการของโรงเรียน และสร้างความเข้าใจร่วมกันในประเด็นบางอย่างที่จะต้องเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติงาน การดำเนินงานร่วมกันระหว่างโครงการกับสถานศึกษา และการเชื่อมโยงไปถึงโครงการวิจัยแม่บทจึงได้จัดกิจกรรมการประชุมอบรม และสัมมนา ดังนี้

1.1) ประชุม สัมมนาครู และผู้บริหารโรงเรียน เพื่อสร้างความตระหนักและทำความเข้าใจในการดำเนินงานโครงการ วพร. เป็นเวลา 1 วัน

1.2) ประชุมสัมมนานักวิจัยภายนอกและสถานศึกษาในโครงการ เป็นเวลา 3 วัน เพื่อศึกษารายละเอียดของสัญญาเงินทุนอุดหนุนการวิจัย และสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับแนวปฏิบัติและบทบาทในการดำเนินงานร่วมกัน

1.3) ประชุมปฏิบัติการการจัดทำและปรับปรุงแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน เป็นเวลา 3 วัน โดยนำโครงการวิจัยและพัฒนาตามประเด็นวิจัยของสถานศึกษาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของแผน

1.4) ประชุมปฏิบัติการวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามประเด็นวิจัยของโรงเรียน เป็นเวลา 5 วัน เพื่อให้ครูสามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และใช้แผนในการจัดการเรียนรู้และการวิจัยในชั้นเรียน

1.5) ประชุมปฏิบัติการ การทำวิจัยในชั้นเรียน ที่โรงเรียนในโครงการทั้ง 5 แห่ง ในระหว่างปฏิบัติการนิเทศติดตามผลโครงการ

1.6) ประชุมปฏิบัติการจัดทำตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ ที่โรงเรียนในโครงการทั้ง 5 แห่ง

1.7) ประชุมปรับกระบวนการทัศน์ครู เป็นเวลา 4 วัน เพื่อทบทวนการปฏิบัติงาน และวางแผนดำเนินการวิจัยและพัฒนาในระยะต่อไป

2) พัฒนาครูและผู้บริหารโดยผู้ทรงคุณวุฒิและวิทยากรภายนอก หัวหน้าโครงการได้เป็นผู้นำผู้ทรงคุณวุฒิ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา สถาบันราชภัฏ มาพัฒนาครูโดยตรงที่โรงเรียนและนำพาครูไปพบผู้ทรงคุณวุฒิ ณ สถาบันต้นสังกัด รวมทั้งการเรียนรู้ร่วมกับโครงการวิจัยย่อยอื่น ๆ ซึ่งได้สร้างความกระจำจัดให้แก่ครู และผู้บริหารได้เป็นอย่างดี

3) นิเทศติดตามผล โดยหัวหน้าโครงการได้ไปเยี่ยมนิเทศ ติดตามผลและพบปะเพื่อนครู และผู้บริหารทั้ง 5 โรงเรียน เป็นระยะ ๆ เพื่อติดตาม สนับสนุน ช่วยเหลือและติดตามความก้าวหน้าของโครงการ ซึ่งระหว่างการนิเทศติดตามผลนี้ได้ตอบปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งการชี้แจงแนวทางและวิธีการที่ครูยังไม่กระจ่างได้พอสมควร ในบางโอกาสผู้บริหารก็ได้เชิญครูมาพบกับหัวหน้าโครงการเพื่อพบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันมากยิ่งขึ้น

4) นิเทศทางไกล เนื่องจากความขัดข้องในการปฏิบัติงานของนักวิจัยภายนอก ที่ได้รับเชิญเข้าร่วมโครงการ ดังนั้นภาระงานในการนิเทศติดตาม ดูแลและสนับสนุนช่วยเหลือ โรงเรียนในโครงการทั้ง 5 โรง จึงตกเป็นภาระของหัวหน้าโครงการเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลให้ไม่อาจปฏิบัติการนิเทศติดตามผลตามกิจกรรมในข้อ 3 ได้อย่างต่อเนื่องและใกล้ชิด ในขณะที่ทางโรงเรียนก็มีปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย หัวหน้าโครงการจึงจัดให้มีการนิเทศทางไกล 3 แนวทาง ดังนี้

4.1) จัดส่งเอกสาร ตำรา และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องให้ศึกษา หัวหน้าโครงการได้รวบรวมประเด็นสำคัญ ให้ครูศึกษาหลังการประชุมสัมมนา และจัดส่งเอกสาร ตำรา และบทความที่นักวิชาการและหรือโครงการวิจัยมอบจัดทำขึ้น ส่งให้ทางโรงเรียน

4.2) เผยแพร่ข้อมูลโครงการผ่านสาร สปจ. ชลบุรี โดยเขียนบทความวิชาการเกี่ยวกับสาระน่ารู้ และความก้าวหน้าของโครงการวิจัยย่อย วพร. ชลบุรี ลงในสาร สปจ. ชลบุรี

4.3) ประสานงานทางโทรศัพท์กับผู้บริหารหรือนักวิจัยหลักของโรงเรียน เมื่อมีเรื่องเร่งด่วน ที่ต้องปรึกษาหารือ ดัดสนใจ หรือแก้ไขปัญหา

กิจกรรมนิเทศทั้ง 4 แนวทางนี้พบว่า สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ครูและผู้บริหารได้พอสมควร แต่การปฏิบัติงานในโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่เปลี่ยนแปลง และไม่ปฏิบัติตามแผนการวิจัยและพัฒนามากนัก

7.1.2 รูปแบบ เทคนิค วิธีการนิเทศ ติดตามผลการปฏิรูปการเรียนรู้ ที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองปัญหาและความต้องการเฉพาะโรงเรียน

จากการศึกษาบริบทและศึกษาสภาพของโรงเรียนพบว่า ทั้ง 5 โรงเรียน มีศักยภาพและความพร้อมแตกต่างกัน จึงได้แบ่งโรงเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อดำเนินกิจกรรมการนิเทศที่ตอบสนองปัญหาและความต้องการเฉพาะโรงเรียน โดยคำนึงถึงรูปแบบการนิเทศที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในแต่ละโรงเรียน ดังนี้

1) โรงเรียนที่มีศักยภาพ พร้อมในการขับเคลื่อนโครงการ ได้แก่ โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา บ้านหนองเงิน และวัดห้วยยาง ทั้ง 3 โรงเรียน หัวหน้าโครงการได้เน้นการนิเทศเพื่อให้เกิดการนิเทศภายใน มีกิจกรรมและรายละเอียดในการดำเนินการแต่ละโรงเรียนดังนี้

1.1) โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีอัตรากำลังและทรัพยากรอื่น ๆ ค่อนข้างพร้อม หัวหน้าโครงการ ได้ทำการนิเทศผ่านครูหัวหน้าช่วงชั้นของ โรงเรียนเป็นระยะ ๆ มีการเยี่ยมชมชั้นเรียน ปรึกษาหารือรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ตรวจสอบผลงานการวิจัยและพัฒนา แต่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง มีครูประมาณร้อยละสิบได้พบปะปรึกษาหารือร่วมกับหัวหน้าโครงการ

1.2) โรงเรียนบ้านหนองเงิน เป็นโรงเรียนขนาดกลาง ที่มีอัตรากำลังและทรัพยากรอื่น ๆ ค่อนข้างพร้อมกว่าโรงเรียนอื่น ๆ โรงเรียนเคยได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนสหวิทยาการวิทยาศาสตร์ จังหวัดชลบุรี มีผลงานด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ และได้รับรางวัลการแข่งขันโครงงานวิทยาศาสตร์ หัวหน้าโครงการเข้าไปประชุมปฏิบัติการ การทำวิจัยในชั้นเรียน และการจัดกิจกรรมโครงงานในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ นอกเหนือจากโครงงานวิทยาศาสตร์ ซึ่งทางโรงเรียนมีผลงานที่ติดอยู่แล้ว และระดมความคิดร่วมกับนักวิจัยหลักของโรงเรียน เพื่อหาแนวทางนิเทศการจัดกิจกรรมโครงงานแก่ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เมื่อสอบถามปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ครูส่วนใหญ่ตอบว่า “ไม่มี” และไม่ได้แสดงความประสงค์ให้ช่วยเหลืออะไรเป็นพิเศษ

1.3) โรงเรียนวัดห้วยยาง เป็นโรงเรียนขนาดกลาง มีอัตรากำลังและทรัพยากรค่อนข้างพร้อม ทางโรงเรียนมีความสับสนในการเลือกประเด็นการวิจัย แต่ผู้บริหารและนักวิจัยหลักของโรงเรียนได้พยายามศึกษาค้นคว้าและแสวงหาจากแหล่งวิชาการต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยและพัฒนาดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์ หัวหน้าโครงการได้เข้าไปเรียนรู้ร่วมกับทางโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ โดยเชิญวิทยากรจากมหาวิทยาลัยบูรพา และได้เข้าไปประชุมปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นได้นิเทศผ่าน ผู้บริหารและนักวิจัยหลักของโรงเรียนรวมทั้ง

การประสานงานตอบคำถามและข้อสงสัยต่าง ๆ ทางโทรศัพท์ ซึ่งทางโรงเรียนสามารถรับไปดำเนินการได้
ทุกเรื่อง และเกิดการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานในทางที่ดีขึ้นมาโดยตลอด

การดำเนินการเพื่อให้เกิดการนิเทศภายในทั้ง 3 โรงเรียนนี้พบว่า มีผลสำเร็จเป็นอย่างดี 1
โรงเรียน ปานกลาง 1 โรงเรียน และควรแก้ไข 1 โรงเรียน

2) โรงเรียนที่ต้องได้รับความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด ได้แก่ โรงเรียนวัดหนองเกตุใหญ่
และวัดพิบูลสถมหารธรรม ทั้ง 2 โรงเรียนนี้ หัวหน้าโครงการเข้าไปช่วยเหลือและคลี่คลายอุปสรรคของ
โรงเรียนอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิด โดยการเข้าไปนิเทศโดยตรงที่โรงเรียนและส่งทีมงานเข้าไปร่วมนิเทศ
ด้วยบางครั้ง

2.1) โรงเรียนวัดหนองเกตุใหญ่ เป็นโรงเรียนขนาดกลางที่ขาดแคลนอัตรากำลัง
ครู ทางโรงเรียนมีความสับสนเป็นอย่างมากในการเสนอประเด็นวิจัยที่ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการ
และไม่พร้อมที่จะเรียนรู้ให้เข้าใจในประเด็นการวิจัยและพัฒนาของโรงเรียน กรอบความคิดการวิจัยของ
โครงการวิจัยแม่บท หัวหน้าโครงการและคณะต้องเข้าไปประสานงานและช่วยแก้ปัญหาหลาย ๆ ด้าน เช่น
การสร้างความรู้เข้าใจในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ มาให้ความรู้แก่ครูทั้ง
โรงเรียนและพาคูมาพบผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นนักวิจัยร่วมและนักวิจัยหลักในโครงการวิจัยแม่บท มีการนิเทศ
ติดตามโดยตรงและทำการประชุมปฏิบัติการในเรื่องต่าง ๆ หลายครั้ง ให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลและราย
กลุ่ม ตรวจสอบผลงานและปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งดำเนินการตามที่โรงเรียนต้องการเป็นกรณีพิเศษ เช่น การจัดทำ
แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น

2.2) โรงเรียนวัดพิบูลสถมหารธรรม เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สภาพทั่วไปของ
โรงเรียน ไม่ขาดแคลนทั้งด้านอัตรากำลังและทรัพยากรต่าง ๆ แต่ปัญหาความขัดแย้งภายในโรงเรียนทำให้มี
การโยกย้ายทั้งผู้บริหารและครูหลายครั้ง แต่ข้อขัดแย้งอันเป็นศูนย์กลางของปัญหา และเกิดผลกระทบต่อ
โครงการก็ไม่ได้หมดไป หัวหน้าโครงการและคณะพยายามเข้าไปเยี่ยมพบปะพูดคุยกับครูและผู้บริหาร ใน
ระยะแรกไม่ได้พบผู้บริหารเลย เนื่องจากไม่ได้อยู่โรงเรียน จนถูกย้าย เมื่อผู้บริหารคนใหม่มารับตำแหน่งก็
ได้พบปะกันมากขึ้น และได้มีโอกาสประชุมครูทั้งโรงเรียนหลายครั้ง แต่ก็พบว่าสภาพภายในโรงเรียนยังเป็น
ปัญหา มีครูที่ถูกย้ายและรอการย้ายสับเปลี่ยนกับโรงเรียนอื่น จึงไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตาม
โครงการ มีการกระตุ้นครูในหลาย ๆ รูปแบบ และหลากหลายแนวทาง ทั้งในด้านการนำพาคูมารับการเรียนรู้
รูปแบบ CIPPA โดยตรงจาก รศ.ดร.ทิสนา แคมมณี หัวหน้าโครงการและนักวิจัยหลักในโครงการวิจัยแม่บท
การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลการตรวจสอบผลงาน และปรับปรุงแก้ไข การมอบหนังสือหรือเอกสารวิชาการให้
ศึกษาค้นคว้าและกิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งส่วนใหญ่ครูจะตอบรับการแนะนำช่วยเหลือแต่ก็ไม่ได้นำไป
ปฏิบัติครูที่ให้ความร่วมมือกับโครงการด้วยดี ก็มีความคับข้องใจจากปัญหาภายใน จนขอย้ายออกไป ครูที่
ย้ายมาใหม่ก็ขาดความรู้เกี่ยวกับโครงการและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ส่งผลให้การดำเนินงานโครงการไม่มี
ความก้าวหน้า

โดยสรุปแล้ว ความพยายามในการนิเทศอย่างต่อเนื่อง และใกล้ชิดของหัวหน้า
โครงการใน 2 โรงเรียนนี้ประสบความสำเร็จปานกลาง 1 โรงเรียนและพบความล้มเหลว 1 โรงเรียน

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า โรงเรียนที่มีศักยภาพและความพร้อมเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันได้แก่ โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา บ้านหนองเงินและวัดหัวขางกลุ่มหนึ่ง และโรงเรียนวัดหนองเกตุใหญ่ และวัดพิบูลสถมธรรมอีกกลุ่มหนึ่ง แม้หัวหน้าโครงการและนักวิจัยภายนอกจะใช้การนิเทศติดตามผล รูปแบบเดียวกัน แต่ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นยังคงแตกต่างกัน จึงสรุปได้ว่ารูปแบบ เทคนิค และวิธีการนิเทศติดตามผลในโรงเรียนทั้ง 5 โรงเรียนมีความแตกต่างกัน เนื่องจากบริบทที่แตกต่างกันและศักยภาพของโรงเรียนทางด้านต่าง ๆ ก็มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ความต้องการจำเป็นอันเป็นพื้นฐานในการได้รับการนิเทศของโรงเรียนต่างๆ ก็ย่อมจะแตกต่างกัน

7.2 อะไรเป็นองค์ประกอบสำคัญและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการพัฒนา

จากผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลระดับโรงเรียนและระดับโครงการ ซึ่งมีทั้งโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในระดับดี พอใช้ และควรปรับปรุงแก้ไข สามารถสรุปองค์ประกอบและหรือเงื่อนไขต่าง ๆ

1) องค์ประกอบด้านครู

1.1) ต้องมีความเชื่อในการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้ว่าจะส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน

1.2) เรียนรู้วิธีการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนแนวคิดและวิธีการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง อยู่ตลอดเวลา

1.3) มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดและความเชื่ออย่างเหมาะสม รวมทั้งการวางแผนการวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ควบคู่ไปด้วย จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุง 2545)

1.4) ประเมินผลการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายครอบคลุมกระบวนการและผลลัพธ์ด้านกระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.5) ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน สื่อ/ เครื่องมือ นวัตกรรม เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้และการวิจัยและพัฒนาต่อเนื่องต่อไป

1.6) พัฒนาตนเองไปสู่ครูมืออาชีพด้วยการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและวิจัยแบบรวมพลัง

2) องค์ประกอบด้านผู้บริหาร โรงเรียน จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนควรมีคุณลักษณะดังนี้

2.1) มีวิสัยทัศน์ สามารถจัดการและวางระบบบริหารเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

2.2) มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้ได้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงาน ผู้บริหารที่มีความเป็นกัลยาณมิตรกับผู้อื่นก็ได้รับความเป็นกัลยาณมิตรตอบแทน

2.3) ทำงานตามแผนที่กำหนดและเรียนรู้ที่จะปรับปรุงแก้ไข จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปรึกษาทีมงานหรือผู้รู้หรือนักวิจัยภายนอกที่รับผิดชอบ

2.4) มีระบบบริหารจัดการที่สมดุล ต้องมีระบบการเรียนการสอน ระบบการบริหาร และระบบการนิเทศที่พัฒนาไปด้วยกัน ซึ่งระบบบริหารจัดการเป็นแกนหลักที่จะสร้างสมดุลของ กระบวนการพัฒนาภายในโรงเรียน

2.5) มีหลักการประสานงานและให้โอกาสบุคคลอื่นได้ทำงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ

3) องค์ประกอบด้านนักวิจัยภายนอก ควรมีลักษณะดังนี้

3.1) มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้บริหารและครู

3.2) มีความเข้าใจบริบทต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างรอบด้าน การไม่ได้ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างดีพอ ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเป็นอย่างมาก

3.3) พัฒนาค้นเองให้มีศักยภาพ พร้อมในการเป็นผู้ร่วมพัฒนาโรงเรียน โดยจะต้องมีการเรียนรู้เป็นอย่างดีทั้งด้านองค์ความรู้ในการนิเทศ กระบวนการนิเทศและบทบาทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญห และสามารถเป็นที่พึ่งของทางโรงเรียนได้

3.4) มีแบบแผนการนิเทศ จัดเวลาไว้สำหรับการนิเทศติดตามผลให้เป็นไปตามแผน นิเทศ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้พบว่า การนิเทศติดตามผลของนักวิจัยภายนอกและหัวหน้าโครงการส่วนใหญ่ ไม่เป็นไปตามแผนนิเทศที่กำหนด เนื่องจากมีการกิจเข้าซ้อนกับหน่วยงานต้นสังกัดจึงต้องดำเนินการนิเทศ ในรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งไม่สามารถตอบสนองความต้องการของทางโรงเรียนได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

3.5) มีวิธีการพัฒนาสมรรถภาพครูและผู้บริหารที่หลากหลาย จากการวิจัยครั้งนี้ ได้พบว่า การพัฒนาครูและผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นการประชุม อบรม สัมมนา และประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมีรูปแบบการดำเนินการเหมือนกับที่หน่วยงานต้นสังกัดดำเนินการอยู่แล้ว และพบว่า การดำเนินงานดังกล่าวไม่ได้ผลเท่าที่ควร ดังนั้นการพัฒนาสมรรถภาพครูและผู้บริหาร ควรเป็นไปในรูปแบบที่ตอบสนองความต้องการ จำเป็นของทางโรงเรียน ควรมีระบบติดตามผลหรือควบคุมการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

3.6) มีระบบการนิเทศที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน การนิเทศในโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จพบว่า ทางโรงเรียนมีแนวคิดและความต้องการรับการนิเทศเป็นของตนเอง โรงเรียนอาจจัดระบบนิเทศ ภายในขึ้นมา โดยมีผู้นิเทศหรือนักวิจัยภายนอกคอยช่วยเหลือและคอยอดประสานการณ์เรียนรู้

3.7) ให้อิสระแก่โรงเรียนในการดำเนินงานตามนโยบาย มาตรการ และหรือ กลยุทธ์ของตนเอง

8. การเรียนรู้และข้อค้นพบ

การเรียนรู้และข้อค้นพบของโครงการ มีดังนี้

1) โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความเป็นกัลยาณมิตร ปฏิบัติงานตามแผน ผู้ร่วมงานได้มีโอกาสแสดงความสามารถเต็มตามศักยภาพ

- 2) ลักษณะของครูที่พึงประสงค์ คือ ต้องมีความเชื่อในแนวทางหรือวิถีทางที่ปฏิบัติโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความใส่ใจและตั้งใจในการทำงาน มีแบบแผนการทำงานที่ดี ปฏิบัติตามแผน ติดตามตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ มีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เป็นกัลยาณมิตรกับนักเรียน
- 3) นักวิชาการจากภายนอกมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาครูและผู้บริหาร
- 4) ความร่วมมือร่วมใจของนักวิจัยภายนอก เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการร่วมพัฒนาครูและผู้เรียน
- 5) ภารกิจหลักของผู้ที่รับผิดชอบเรื่องการนิเทศจากภายนอกโรงเรียน คือ การทำหน้าที่นิเทศติดตามให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่ครู และผู้บริหาร โรงเรียน แต่ในสภาพที่เป็นอยู่บุคคลเหล่านี้ ต้องปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ที่ไม่ใช่การนิเทศ
- 6) บัณฑิตภายนอกได้แก่ นักวิจัยภายนอกหรือผู้นิเทศที่เข้าไปร่วมพัฒนาโรงเรียน ถ้าสามารถทำได้ตามแผน ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม เป็นกัลยาณมิตร มีบุคลิกที่น่าเชื่อถือ มีกระบวนการนิเทศที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน สามารถสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้บุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 7) ผู้บริหารและครูบางคนยังไม่สามารถทำให้โครงการ วพร. เป็นส่วนหนึ่งในพันธกิจของโรงเรียน ยังเห็นว่าโครงการ วพร. เป็นภารกิจที่เพิ่มขึ้นจากงานปกติ ที่ผู้บริหารและครูก็เห็นว่ามี ภารกิจมากอยู่แล้ว
- 8) ผู้บริหารและครูยังไม่เข้าใจข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับปรับปรุง 2545) และยังไม่ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดเหล่านั้น
- 9) การทำงานแบบมีส่วนร่วม และการทำงานร่วมกันเป็นทีมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน จะเห็นได้จากโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ มีปัญหาความขัดแย้งภายในโรงเรียน อย่างเปิดเผย ถึงขั้นมีการร้องเรียนและมีการสอบสวนตามระเบียบราชการ และบางโรงเรียนมีปัญหาความขัดแย้งที่ไม่เปิดเผยคือ คู่กรณีไม่แสดงตัวอย่างเปิดเผย
- 10) นอกจากคุณภาพของบุคลากรแล้ว อัตราค่าจ้างของบุคลากรในโรงเรียนจำเป็นต้องพอเพียงกับภารกิจของโรงเรียน เพราะจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร ในขณะที่ยังไม่มีอัตราเพียงพอผู้บริหารจำเป็นต้องใช้ยุทธศาสตร์ในการบริหารงานแบบบูรณาการ ขอความร่วมมือจาก ผู้ปกครองและชุมชน

9. ข้อเสนอแนะ

- 1) โรงเรียนควรมีนโยบายของตนเอง ในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เปิดโอกาสให้ชุมชนรวมทั้งกรรมการสถานศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

- 2) โรงเรียนควรศึกษาจุดอ่อนจุดแข็ง แล้วนำมาเป็นประเด็นการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน ครู และผู้บริหาร และส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาแบบรวมพลัง นำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
- 3) การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและผู้บริหาร การประเมินตามสภาพจริง ไม่ใช่ประเมินจากการเขียนรายงานเท่านั้น และควรนำผลการประเมินไปใช้ประกอบในการพิจารณา ตามความรับผิดชอบ การเลื่อนระดับ หรือการพัฒนาบุคลากร
- 4) โรงเรียนควรมีนโยบาย การสนับสนุนส่งเสริม และมาตรการเพื่อให้มีการปฏิบัติงานที่เป็นไปตามข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับปรับปรุง 2545)
- 5) ควรมีการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม เพื่อให้การทำงานแบบรวมพลังประสบผลสำเร็จ
- 6) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรสนับสนุนให้โรงเรียนมีความเข้มแข็งในการปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยตัดภารกิจอื่น ๆ ที่ผลักดันให้โรงเรียนดำเนินการซึ่งไม่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยตรง หากต้องการข้อมูลหรือการตอบสนองจากโรงเรียน ควรส่งบุคลากรลงไปทำงานร่วมกับโรงเรียน แทนที่จะเรียกเก็บข้อมูลจากทางโรงเรียนจนทำให้ครูต้องหยุดการจัดการเรียนการสอน เพื่อปฏิบัติงานที่สำนักงานกำหนด
- 7) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดบุคลากรที่มีความรู้ และทักษะที่ดีพอในการดูแลหรือเป็นที่ปรึกษาทำวิจัยและพัฒนาของโรงเรียน
- 8) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดูแลและสนับสนุนให้โรงเรียนมีอัตรากำลังครู และบุคลากรทางการศึกษาเพียงพอในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยเฉพาะบุคลากรสนับสนุนการสอนที่จะมาช่วยงานธุรการ การเงิน งานบุคลากร งานวางแผน งานสื่อเทคโนโลยี และงานบริหารทั่วไป ซึ่งในปัจจุบันเป็นภาระของครู ทำให้ครูไม่มีเวลาเพียงพอในการจัดการเรียนรู้ และการวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้อตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับปรับปรุง 2545)

.....

โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)
ระดับโรงเรียน

บทสรุป

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
เรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
เพื่อพัฒนาทักษะการคิด และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ของ

โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา (034)

อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

เอกสารนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยย่อย วพร. รหัส RDL 12/C

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

เรื่อง

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนาทักษะการคิด และคุณลักษณะที่พึงประสงค์
โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

.....

1. ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ครอบคลุมถึงบทบาทและหน้าที่ของครู ในการพัฒนานักเรียนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ ที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้วยเหตุนี้ เมื่อได้รับแจ้งเรื่องการสมัครเข้าร่วม โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.) ผู้บริหารโรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยาจึง ตอบด้วยดีเพราะมีจุดมุ่งหมายที่จะใช้โครงการ วพร. เป็นหลักในการพัฒนาครูทุกคนในโรงเรียนให้ตื่นตัว สนใจในการพัฒนาความรู้ความสามารถด้วยตนเอง และพร้อมที่จะเป็นครูมืออาชีพตามแนวคิดการจัด การศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ/การปฏิรูปการเรียนรู้/ การวิจัยและพัฒนาทั้งโรงเรียน โรงเรียนจึงสมัครเข้า ร่วมโครงการ วพร. ด้วยเหตุผล 3 ประการ ดังนี้

1. ต้องการให้การปฏิรูปการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงในกระบวนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน
2. ต้องการให้ครูมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
3. มีความเห็นร่วมกันกับคณะผู้วิจัยของโครงการในโรงเรียนว่า โครงการ วพร. น่าจะสอดคล้องกับ

ความต้องการในการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการสอนของครูตามแนวการปฏิรูป กอปรกับผู้บริหารมีความเชื่อมั่น ว่า คณะผู้วิจัยของโครงการและนักวิจัยภายนอกจะให้ความช่วยเหลือและติดตามการดำเนินงานของโรงเรียน ได้จนประสบความสำเร็จ

ประเด็นปัญหาการวิจัยของโรงเรียนสืบเนื่องมาจากการทำ SWOT Analysis พบว่า โรงเรียนบ้าน สวนอุดมวิทยามีปัญหานักเรียนไม่สนใจใฝ่รู้ ไม่กระตือรือร้น ไม่ตรงต่อเวลา ไม่ส่งงาน ไม่มีความรู้และ จากการวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาโดยใช้แผนภูมิแก๊งปลาพบว่า สาเหตุมาจากการที่ครูจัดการเรียนการ สอนแบบเดิมๆ ที่มุ่งเน้นความสำคัญของครูมากกว่านักเรียน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการสอนของครู อย่างเป็นระบบทั้งโรงเรียนจึงน่าจะเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา โรงเรียนจึงเลือกประเด็นในการทำวิจัยครั้ง นี้คือ การส่งเสริมความสนใจใฝ่รู้ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ

โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยาเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยย่อย RDL 12/C ซึ่งประกอบด้วย โรงเรียน 5 โรง คือ โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา โรงเรียนวัดหนองเตตุใหญ่ โรงเรียนบ้านหนองเงิน โรงเรียนวัดห้วยยาง และโรงเรียนวัดคโพนาราม ซึ่งต่อมาโรงเรียนขอถอนตัวเนื่องจากมีภารกิจมาก ผู้บริหารโรงเรียนวัดคโพนารามจึงได้เชิญชวนผู้บริหารโรงเรียนวัดพิบูลสังฆาราม เข้าร่วมโครงการ วพร. แทน โดยโรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยานี้มี นางสาววรัญญา ชีรธรรมกร ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ

โรงเรียนเป็นหัวหน้าโครงการของโรงเรียน และนาย ฌรงค์ สรรพศรี ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยนิเทศ ติดตามและประเมิน สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่นาร่องปฏิรูปการศึกษาลบุรี เป็นนักวิจัยภายนอกของโรงเรียนและหัวหน้าโครงการวิจัยย่อย RDL 12/ C

2. หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้

2.1 การดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยายึดหลักการและแนวคิดของชุดโครงการ วพร.4 แนวคิด คือ

1) แนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับปรับปรุง 2545) เป็นหลักในการจัดการศึกษาให้เป็นไปในทิศทางที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และมีคุณสมบัติพึงประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งนี้ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 4 ซึ่งได้กล่าวชัดเจนถึงหลักการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ อีกทั้งยังครอบคลุมถึงการจัดสาระการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับ ความสนใจและปัญหาความต้องการของผู้เรียน และวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม ดังนั้นการปฏิรูปการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จจึงต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2) แนวคิดการพัฒนาทั้งโรงเรียน

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและกระบวนการทัศน์เป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก เพราะต้องอาศัยความร่วมมือ การสนับสนุน และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย การพัฒนาทั้งโรงเรียนจึงเป็นแนวคิดที่มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีการพัฒนาไปพร้อมๆ กันอย่างเป็นระบบ โดยมีการดำเนินการอย่างครอบคลุมในทุก องค์ประกอบของโรงเรียน การพัฒนาทั้งโรงเรียนมีการดำเนินการที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นสำรวจ (2) ขั้นสนทนาแลกเปลี่ยนความคิด (3) ขั้นการวางแผน (4) ขั้นลงมือปฏิบัติตามแผน (5) ขั้นประเมินผลการดำเนินงานและปรับปรุงแผนงานในการดำเนินการ ทั้ง 5 ขั้นตอนต้องครอบคลุมถึงการปฏิบัติงานที่เป็น องค์ประกอบหลักของงานในโรงเรียน คือ การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมในโรงเรียน และกิจกรรมที่ทำร่วมกับชุมชน ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาทั้งโรงเรียนจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่มีพลังในการขับเคลื่อน การเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจน

3) แนวคิดการมีจุดเน้นในการปฏิรูป

เนื่องจากโรงเรียนมีประเด็นการเรียนรู้จำนวนมาก ที่ควรได้รับการปฏิรูปให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับปรับปรุง 2545) การดำเนินการเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยน ในประเด็นต่างๆ ไปพร้อมๆ กัน ทั้งหมด ให้ประสบความสำเร็จในเวลาที่เหมาะสม จึงอาจเป็นไปได้ยากและใช้เวลานาน ดังนั้น โรงเรียนจึงหยิบยกรจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาขึ้นมาดำเนินการก่อน โดยรวมพลังกัน ดำเนินการปฏิรูปในเรื่องที่เป็นจุดเน้นนั้นให้สำเร็จ จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่จะช่วยให้การปฏิรูปเห็นผลประจักษ์ ในเวลาที่รวดเร็ว และจะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดแรงจูงใจที่จะดำเนินการปฏิรูปในประเด็นอื่นๆ ต่อไป

4) แนวคิดการวิจัยและพัฒนา และการวิจัยปฏิบัติการ

เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดำเนินไปอย่างยั่งยืนและเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ การวิจัยและพัฒนาจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อความสำเร็จที่คาดหวัง การวิจัยและพัฒนาเป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่ง ที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน กล่าวคือ เป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบระเบียบ มีการทดลองเพื่อให้เห็นผลประจักษ์ เป็นการตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่เชื่อถือได้ และมีการปรับปรุงพัฒนาไปเรื่อยๆ จนกระทั่งการพัฒนาบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

ขั้นตอนหลักในการดำเนินการวิจัยและพัฒนา มี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวิจัย (R) และขั้นตอนการพัฒนา (D) ดำเนินการทั้ง 2 ขั้นตอน ต่อเนื่องกันซ้ำๆ จนกว่าจะได้ค้นวัตกรรมหรือผลผลิตที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด การวิจัยและพัฒนาส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการวิจัยปฏิบัติการ คือ เป็นการวิจัยที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้วิจัยเอง เพื่อหาคำตอบมาแก้ปัญหาของตน กล่าวคือ ผู้ทำวิจัยและผู้ใช้ผลการวิจัยเป็นบุคคลกลุ่ม/ คนเดียวกัน ดังนั้น จึงเป็นงานวิจัยที่เหมาะสมกับครูผู้สอนในห้องเรียน ที่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน การวิจัยในลักษณะนี้จึงเป็นกระบวนการที่สามารถเสริมพลังอำนาจครู เป็นการพัฒนาศักยภาพครู สามารถพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยการเรียนรู้ด้วยตนเองของครูและผู้อื่นร่วมกัน และเป็นกระบวนการที่สามารถสร้างความร่วมมือ ของครูในโรงเรียนกับนักวิจัยหรือนักวิชาการภายนอก

การวิจัยปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่เชื่อมการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้านของครู คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย และด้านการปรับปรุงพัฒนางาน ให้ประสานสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียวกัน ช่วยให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย การวิจัยปฏิบัติการที่นำมาใช้ในชั้นเรียนลักษณะนี้เรียกว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งเน้นการมองปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน โดยผู้ทำวิจัยหลักคือ ครูหรือบุคลากรในโรงเรียน ส่วนใหญ่ผู้วิจัยจะทำเพียงคนเดียว แต่หากเป็นการร่วมงานระหว่างครูหลายคนหรือครูทุกคนในโรงเรียนเพื่อแสวงหาคำตอบร่วมกัน จะเรียกว่า งานวิจัยปฏิบัติการชั้นเรียนแบบรวมพลัง (Collaborative Classroom Action Research) และการวิจัยปฏิบัติการอีกแบบหนึ่งคือ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research -PAR) ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีกลุ่มบุคคลภายนอกที่มีความรู้และประสบการณ์ทางวิชาการ/ การวิจัย มาร่วมทำงานกับกลุ่มผู้ปฏิบัติในโรงเรียน อันเป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

2.2 หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น

โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยาใช้แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนมาใช้ในการวางยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน มีการประชุมชี้แจงการอภิปรายร่วมกัน การระดมความคิด การใช้กระบวนการ A-I-C (Appreciation-Influence-Control) การศึกษาดูงาน การเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ ทั้งนี้ก็เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับปฏิรูปการเรียนรู้และเลือกประเด็นการเรียนรู้ที่โรงเรียนต้องการให้เป็นจุดเน้นในการปฏิรูปที่นำไปสู่การกำหนดประเด็นปัญหาการวิจัย นั่นคือ

ตัวแปรตาม การส่งเสริมความสนใจใฝ่รู้ (ทักษะการคิดและคุณลักษณะที่พึงประสงค์)

ตัวแปรต้น รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ

3. บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา ตั้งอยู่หมู่ 3 ตำบลบ้านสวน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี 20000 ก่อตั้งบนพื้นที่สาธารณประโยชน์ (ป่าช้าเก่า) จำนวน 8 ไร่ เป็นโรงเรียนขยายโอกาสขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชลบุรี เขต 1 โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมร่มรื่นเหมาะสำหรับการจัดการเรียนการสอน มีแหล่งเรียนรู้หลากหลายทั้งในชุมชน เช่น ค่ายลูกเสือวชิราวุธ ค่ายนวมินทราชินี ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน สวนสัตว์เปิดเขาเขียว พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ศูนย์วิทยาศาสตร์ทางทะเล อุทยานประวัติศาสตร์ และในโรงเรียน เช่น ห้องปฏิบัติการทางภาษา หอพระสหธรรม โรงกรองน้ำ สวนสมุนไพร ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ (47 เครื่อง) ห้องสมุด การเมืองท้องถิ่น เข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน สภาพชุมชนรอบโรงเรียนสวนอุดมวิทยามีลักษณะเป็นชุมชนอพยพมาจากต่างจังหวัด มีการโยกย้ายถิ่นเสมอๆ อาศัยอยู่บ้านเช่าใกล้เขตเมืองซึ่งมีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานครบครัน (การคมนาคม ระบบไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์) ผู้ปกครองส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ทำอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 60) และค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ หาบเร่แผงลอย (ร้อยละ 35) ฐานะทางเศรษฐกิจระดับปานกลางไปจนถึงยากจนโดยมีรายได้เฉลี่ย 24,000 บาทต่อปี เวลาส่วนใหญ่ของผู้ปกครองจึงใช้ไปกับการทำมาหากิน ไม่มีเวลาใกล้ชิดดูแลลูกส่งผลต่อความประพฤติ

ตามโครงสร้างโรงเรียนเปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวนนักเรียนรวมกันทั้งสิ้น 1,114 คน (นักเรียนปกติ 1,048 คน นักเรียนที่มีความบกพร่องเรียนร่วม 5 คน นักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการ 61 คน) ห้องเรียนจำนวน 33 ห้องเรียน โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยามีบุคลากรทั้งสิ้นจำนวน 47 คน (ข้าราชการครู จำนวน 41 คน ครูอัตราจ้าง 6 คน) วุฒิการศึกษาแบ่งออกเป็นต่ำกว่าปริญญาตรี 5 คน ปริญญาตรี 37 คน และปริญญาโท 5 คน มีอายุโดยเฉลี่ย 45 ปี และประสบการณ์การสอนโดยเฉลี่ย 19 ปี

4. วัตถุประสงค์ของนวัตกรรม

- 4.1. เพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ เพื่อส่งเสริมความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียน
- 4.2. เพื่อช่วยให้ครูพัฒนานักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.3. เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมครูในการพัฒนา/ปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียน
- 4.4. เพื่อช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียนสามารถเสริมสร้างสมรรถภาพครูและผู้บริหาร โรงเรียน/ สถานศึกษา ในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

5. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปทั้งโรงเรียน

5.1 ยุทธศาสตร์ของครู

5.1.1 ครูใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ เพื่อส่งเสริมความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตร ศึกษาเนื้อหาสาระ จุดประสงค์ วิธีการวัดผลประเมินผล และการจัดทำแผนการเรียนรู้ ที่มีลักษณะของการบูรณาการเชื่อมโยงการเขียนสอดแทรกอยู่ในแต่ละวิชาและความสอดคล้องกับตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

5.1.2 ครูใช้เทคนิควิธีสอนในการส่งเสริมความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียนแตกต่างกันไปตามวัย และระดับชั้นของเด็ก ดังนี้

1) การสอนด้วยเทคนิคที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ (CIRC) การจับคู่ตรวจสอบ (Pair Check) การเล่าเรื่องรอบวง (Round Robin) เทคนิค TGT/ STAD/ LT/ GI/ Jigsaw/ Think Pair Share/ และ Team Assisted Individualization

2) การใช้แบบฝึกหัด/ ใบงาน/ บทเรียนการ์ตูน (ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม)

3) การใช้ชุดแบบฝึกทักษะ/ ชุดรูปภาพ

4) การใช้บทเรียนสำเร็จรูป CAI

5) การใช้เกม

6) การทำโครงงาน

7) การทำงานเป็นกลุ่ม

8) การเสริมแรง

9) การใช้สื่อหลากหลาย เช่น คอมพิวเตอร์

10) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

5.1.3 ครูใช้วิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้หลายรูปแบบตามธรรมชาติของวิชา ดังนี้

1) แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์

2) แบบสังเกตพฤติกรรม

3) แบบบันทึกพฤติกรรม

4) แบบสำรวจความคิดเห็น

5.1.4 ครูโรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยาทุกคนทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นการพัฒนาการเรียนรู้และการแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ครูมีผลงานการวิจัยต่อเนื่อง การทำงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานเดี่ยว มีการจัดทำรายงานการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาความสามารถทางการเรียนของนักเรียน ร้อยละ 95

5.2 ยุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียน/ฝ่ายวิชาการ

ผู้บริหารโรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยาใช้ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานตามภารกิจ 4 ด้าน ดังนี้

5.2.1 การบริหารเป็น 4 โรงเรียนเล็กๆ ภายใต้การบริหารงานเชิงนโยบายจากโรงเรียนใหญ่ (โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา) ซึ่งถือว่าเป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมในทุกกระดับและตลอดกระบวนการ

5.2.2 การเป็นกัลยาณมิตร ระหว่างครูกับนักเรียน/ ผู้บริหารกับครู/ เพื่อนครูด้วยตนเอง

5.2.3 การทำงานแบบรวมพลัง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับทิศทางของการทำงานร่วมกัน

5.2.4 การใช้กระบวนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้วยวงจรเดมมิง

5.2.5 การเสริมสร้างเครือข่ายระหว่างครูกับผู้ปกครอง เช่น การเชิญผู้ปกครองมาปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียน การเยี่ยมบ้านนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนที่มีปัญหา การออกจดหมายข่าวเพื่อแจ้งข่าวสารการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ

5.3 ยุทธศาสตร์ของนักวิชาการ/ ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียน

นักวิจัยภายนอกใช้ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานตามภารกิจดังนี้

5.3.1 การพัฒนาสมรรถภาพครู มีการจัดทำแผนพัฒนาสมรรถภาพครูและผู้บริหารตามประเด็นวิจัยของโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การให้ความรู้/ คำปรึกษา การร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประสานงานระหว่างโรงเรียนด้วยกัน/ระหว่างโรงเรียนกับโครงการแม่บท

5.3.2 การพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะในด้านการเพิ่มพูนความรู้ ช่วยสร้างบทบาทที่ชัดเจนในการเป็นผู้ช่วยเหลือ แก้ปัญหา และเป็นที่พึ่งของโรงเรียนได้

5.3.3 การสร้างความเป็นกัลยาณมิตร ทั้งต่อผู้บริหารและครู โดยมุ่งให้เกิดบรรยากาศในการทำงานแบบสมานฉันท์ มีการยอมรับและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

5.3.4 การมีส่วนร่วม เน้นการปฏิบัติงานแบบทีมงานที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการคิด ปฏิบัติ และประเมินผล

5.3.5 การทำความเข้าใจกับบริบทของโรงเรียนอย่างรอบด้าน ช่วยให้สามารถนำรูปแบบและเทคนิคต่างๆ มาใช้กับแต่ละโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม

5.3.6 การนิเทศ มีการจัดทำแผนการนิเทศและรูปแบบการนิเทศตามที่ตกลงร่วมกันกับทางโรงเรียนแต่ละโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อช่วยให้โรงเรียนสามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย

6. กระบวนการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา มีกระบวนการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ เพื่อส่งเสริมความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียน ตามขั้นตอนทั้ง 10 ขั้นตอนของโครงการ ดังนี้

6.1 ขั้นการริเริ่มและเตรียมการดำเนินงานวิจัยและพัฒนา เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา เป็นผู้ริเริ่มความคิดในการนำโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ วพร. เพราะตระหนักในความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา และมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียน ต่อจากนั้นจึงแสวงหาแนวร่วมที่มีศักยภาพในการดำเนินการต่างๆ ร่วมกันให้ประสบผลสำเร็จดังเป้าหมาย การประสานงานกันระหว่างผู้บริหาร ครู และนักวิชาการ จึงเป็นสิ่งสำคัญ กอปรกับได้รับการทาบทามจากนายณรงค์ สรรพศรี ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยนิเทศก์ติดตามและประเมิน สำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษาชลบุรี ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยาจึงตอบรับการเข้าร่วมโครงการ วพร. ในปี 2544 การเตรียมการด้านต่างๆ มีดังนี้

- (1) การจัดประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจ ถึงที่มาของโครงการ วพร./ โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน/ สาระเกี่ยวกับหลักสูตร
- (2) การจัดบริการปัจจัยเกื้อหนุนในด้านการจัดการอบรม
- (3) การจัดเตรียมคณะทำงานวิจัยของโรงเรียนที่รับผิดชอบโครงการ

6.2 ขั้นการสร้างความตระหนักและกำหนดประเด็นปัญหาวิจัย

6.2.1 การสร้างความตระหนักในความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา สร้างความตระหนักให้ครูทราบถึงบทบาทหน้าที่ของครู ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนั้น การส่งเสริมให้ครูสามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้แก่นักเรียน จึงถือว่าเป็นงานปกติที่ต้องทำอยู่แล้ว กอปรกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนเป็นเรื่องยาก การสื่อสารชี้แจงให้เห็นถึงประโยชน์ ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและส่วนรวม จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ผู้บริหารได้ใช้วิธีการในการดำเนินการที่หลากหลาย เช่น การประชุมชี้แจงและอภิปรายร่วมกัน การระดมความคิด การใช้กระบวนการ A-I-C (Appreciation Influence Control) การศึกษาดูงาน การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้

6.2.2 การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนและเลือกประเด็นในการทำวิจัย

โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยาใช้วิธีการต่างๆ หลายวิธีในการกำหนดประเด็นการทำวิจัยของโรงเรียน เช่น การมอบหมายให้คณะทำงานทำการสำรวจความคิดเห็นของครู โดยใช้แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ การจัดกลุ่มสนทนา การประเมินความต้องการจำเป็น และการทำ SWOT Analysis เกี่ยวกับประเด็นปัญหาและความต้องการสำหรับการวิจัยและพัฒนา ซึ่งพอสรุปได้ว่า ประเด็นปัญหาและความต้องการของโรงเรียนนั้น เกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิด การเรียนรู้ทักษะทางภาษา การเรียนรู้แบบองค์รวม การเรียนรู้ทางคุณธรรมจริยธรรมและลักษณะที่พึงประสงค์ การเรียนรู้ทักษะอาชีพ และการ

เรียนรู้ทักษะกระบวนการต่างๆ นักวิจัยภายนอกได้เสนอแนะให้ใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหา

6.2.3 การวางยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน

โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยาได้ร่วมกันคิดวางยุทธศาสตร์หรือแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์หลักคือ ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน และ 2) ยุทธศาสตร์ย่อยคือ ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาบุคลากร การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การนิเทศภายใน การประมวลผลการวิจัย ทั้งนี้การดำเนินการตามยุทธศาสตร์สามารถปรับเปลี่ยนออกไปได้ ถ้าบุคคลยังไม่มีความพร้อมหรือความรู้ความสามารถที่เพียงพอ

6.3 ขั้นการพัฒนาบุคลากร

6.3.1 การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา ประเด็นการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น

- 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับตัวแปรต้นและตัวแปรตาม กระบวนการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการคิด และผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2545)
- 2) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยต่างๆ ได้แก่ การวิจัยเชิงวิชาการ การวิจัยและพัฒนา การวิจัยปฏิบัติการ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนแบบรวมพลัง และการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

6.3.2 การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านวิชาการ

- 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม โดยกำหนดรูปแบบการบริหารเป็น 4 โรงเรียนเล็กๆ ภายใต้การบริหารงานเชิงนโยบายจากโรงเรียนใหญ่ (โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา) โดยมีแผนพัฒนาการศึกษาระยะ 3 ปี และแผนปฏิบัติการประจำปี เป็นกรอบการดำเนินงาน โรงเรียนเล็กแต่ละโรงต้องประชุมหารือการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามแผนปฏิบัติการประจำปี และช่วยเหลือกันในด้านวิชาการตามกลุ่มสาระ ด้านการจัดปัจจัยเกื้อหนุนผู้บริหาร ให้ครูดำเนินการตามหัวข้อหรือปัญหาที่สนใจ ให้อิสระในการคิดและวางแผนการสอนโดยจัดหาสื่อการสอนและคอมพิวเตอร์ให้
- 2) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดปัจจัยเกื้อหนุน ผู้บริหารจัดให้ครูดำเนินการตามหัวข้อที่ตนสนใจ ให้อิสระในการคิด การวางแผนการสอน สื่อการสอน และคอมพิวเตอร์
- 3) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดระบบนิเทศภายใน ผู้บริการทำการนิเทศรูปแบบกัลยาณมิตรเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและเจตคติครูเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน มีการติดตามการเขียนแผนการสอน แผนการวิจัย และรายงานการวิจัย
- 4) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วม โรงเรียนจัดกิจกรรมต่างๆ

- โครงการสหพันธกิจ เป็นการจัดตั้งผู้ปกครองมาประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบ้านกับโรงเรียน

- โครงการเครือข่ายผู้ปกครอง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้ช่วยเหลือ ปรับปรุงพัฒนานักเรียนในด้านการเรียน ความประพฤติ การเฝ้าระวังในเรื่องยาเสพติด การล่อลวงละเมิดทางเพศ โครงการเยี่ยมบ้าน จัดทำขึ้นโดยเฉพาะกับนักเรียนที่มีปัญหา

5) การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ การประเมินคุณภาพภายในและภายนอก ผู้บริหารได้ประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจ และอ่านงานวิจัยทุกฉบับเพื่อชี้แนะและแก้ไข

6.4 ขั้นการวางยุทธศาสตร์

โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา ได้วางยุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนดังนี้

6.4.1 ยุทธศาสตร์หลักคือ ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนแต่ละโรงเรียน มีบริบท สภาพ ปัจจัย และเงื่อนไขแตกต่างกัน โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา ใช้ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน โดยในระยะแรกเริ่มจากกลุ่มครู (25 %) ที่มีความพร้อมก่อน ในระยะต่อมาได้เริ่มขยายเครือข่าย (50 %) และในระยะสุดท้ายก็สามารถดำเนินการได้ทั้งโรงเรียน (100%)

6.4.2 ยุทธศาสตร์ย่อยที่ใช้ในโรงเรียน ได้มาจากการที่บุคลากรทุกคนช่วยกันคิดหาวิธีการที่จะทำให้บุคลากรทั้งโรงเรียน มีส่วนร่วมในการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนอย่างเต็มที่ ซึ่งประกอบไปด้วยยุทธศาสตร์ต่างๆ ดังนี้

- การใช้กระบวนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้วยวงจรเดมมิง
- การทำงานแบบรวมพลัง
- การนิเทศแบบกัลยาณมิตรทั้งแบบรายบุคคลและรายกลุ่ม
- การบริหารแบบมีส่วนร่วม

6.5 ขั้นการจัดทำแผนงานปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาของบุคลากรทุกฝ่าย

หลังจากที่โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา ได้กำหนดประเด็นปัญหาในการวิจัยแล้ว บุคลากรแต่ละฝ่ายในโรงเรียน ได้ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานและแผนการวิจัย ในส่วนที่เป็นความรับผิดชอบของตน โดยมีการกำหนดคำถามการวิจัยที่ชัดเจน และจัดทำแผนการวิจัยและพัฒนาที่มีรายละเอียดต่างๆ เช่น ทำอะไร ทำไปทำไม ทำเมื่อไร ใช้เวลาเท่าไร ใครเป็นผู้ทำ คาดว่าจะได้รับผลอะไรบ้าง และประเมินผลอย่างไร ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้มีแผนการดำเนินงานและแผนงานวิจัยดังนี้

(1) แผนการดำเนินงานและแผนงานวิจัยของครู เกิดจากความร่วมมือร่วมใจกันในการทำแผนใหญ่ของโรงเรียนแล้วแตกออกมาเป็นแผนย่อยเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม ทั้งนี้ต้องมีผู้ประสานงานแผนต่างๆ ของครูให้เป็นแผนใหญ่ (ภาพรวม) ของโรงเรียน

(2) แผนการดำเนินงานและแผนงานวิจัยของผู้บริหาร เกิดจากความร่วมมือกันในการทำงานของผู้บริหาร ครู และนักวิจัยภายนอก ทั้งนี้ประกอบด้วยแผนงาน 4 ด้านคือ

- ด้านวิชาการและปัจจัยเกื้อหนุน มุ่งความครอบคลุมในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับจุดเน้นของโรงเรียนและการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

- ด้านการจัดระบบการนิเทศ มุ่งเน้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันแบบกัลยาณมิตรในการปรับปรุงการสอน

- ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน มุ่งการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา ตลอดจนนโยบาย วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย และยุทธศาสตร์ต่างๆ ที่โรงเรียนใช้ด้านการประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ มุ่งนำเสนอ/ สะท้อนผลสำเร็จของการดำเนินการต่างๆ ในโรงเรียน

(3) แผนการดำเนินงานและแผนงานวิจัยของนักวิจัยภายนอก มุ่งให้ความช่วยเหลือผู้บริหารและครู ให้บรรลุผลสำเร็จในจุดเน้นของโรงเรียนตามเป้าหมาย

6.6 ขั้นการพัฒนาตัวบ่งชี้

วิธีการจัดการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ ที่เป็นจุดเน้นที่โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยาเลือกตัวแปรต้นและตัวแปรตามของการวิจัย และตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการวิจัย สรุปได้ดังนี้

- ความตั้งใจและสนใจเรียนรู้
- การศึกษา/ ค้นคว้า/ แสวงหาความรู้หรือข้อมูล
- การถามคำถาม
- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
- การส่งงานตามกำหนดเวลา

การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการวิจัย

การที่ครูมีเจตคติที่ดีต่อการวิจัย การที่ครูทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการตามตัวแปรต้นและนำผลที่ได้มาใช้ในการปรับเปลี่ยนงานอย่างเหมาะสม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การที่ครูมีรายงานการวิจัย จำนวนครูที่ทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ จำนวนโรงเรียนที่สมัครเป็นโรงเรียนเครือข่าย จำนวนครูที่เขียนรายงานวิจัยและมีองค์ประกอบครบถ้วน การที่ผู้ปกครอง/ กรรมการสถานศึกษา/ ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนตามจุดเน้น และการประสานงาน/ ร่วมมือกันทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

6.7 ขั้นการจัดทำเครื่องมือวิจัย

วิเคราะห์หลักสูตร/ ผู้เรียน/ เนื้อหาสาระ ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้มีคุณสมบัติตามตัวบ่งชี้ตัวแปรต้น เพื่อใช้ในการทดลองและพัฒนาเครื่องมือวิจัยที่จำเป็นอื่นๆ

6.8 ขั้นตอนการปฏิบัติการวิจัยและพัฒนา

โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยาได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนาและการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล เป็นเวลา 2 ปีการศึกษา มีงานวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสิ้น 193 เรื่อง

6.9 ขั้นตอนเผยแพร่ผลงานและการขยายผล

โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยาได้ดำเนินการขยายผลการทำงานในลักษณะที่แตกต่างกันดังนี้

6.9.1 การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงาน เป็นการขยายผลในระดับการรับรู้รูปแบบๆ โดยการเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ในหลากหลายวิธี เช่น เอกสาร การเผยแพร่แก่โรงเรียนอื่น การประชุมเชิงปฏิบัติการในการให้ความรู้ การจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานของโรงเรียน การนำเสนองานที่เป็นผลผลิตของครู การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเผยแพร่ผลงานผ่านวิทยุ/ทีวี/เว็บไซต์

6.9.2 การขยายผลเข้าสู่ระบบปกติเชิงนโยบายได้จัดทำแผนงานส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องทุกปี ในแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียน ทั้งนี้โรงเรียนสนับสนุนให้ครูจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือร่วมใจในทุกสาระการเรียนรู้

6.9.3 ยังไม่ได้แสวงหาโรงเรียนเครือข่ายเพื่อเผยแพร่ผลงาน กอปรกับผลงานยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

6.10 ขั้นตอนประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งดังนี้ 1) เพื่อเสริมสร้างความ สนใจใฝ่รู้ของนักเรียน โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ 2) เพื่อใช้งานวิจัยในชั้นเรียนเป็นสื่อในการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) เพื่อพัฒนาผู้บริหารให้บริหารจัดการให้ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน 4) เพื่อศึกษารูปแบบวิธีการขยายผลการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือร่วมใจไปยังโรงเรียนเครือข่าย 5) เพื่อศึกษาการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของคณะครูทั้งโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดในเรื่องประเด็นการวิจัย รายการตัวบ่งชี้ แหล่งข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การประเมิน

เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีดังนี้

- (1) แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน
- (2) แบบบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน
- (3) แบบสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง
- (4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- (5) แบบสัมภาษณ์

(6) แบบสอบถามครูด้านการเปลี่ยนแปลงของนักเรียน (การพัฒนาตนในด้านการทำงานกลุ่ม/ ด้านผลสัมฤทธิ์/ คุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียน)

(7) แบบสอบถามครูด้านการเปลี่ยนแปลงของครู (การพัฒนาตนเองด้านการวิเคราะห์หลักสูตร/ การทำแผนการสอน/ ความเป็นกัลยาณมิตร/ เครือข่ายผู้ปกครอง ด้านความรู้ความเข้าใจในตัวแปรต้นและตัวแปรตาม/ การทำงานวิจัย)

(8) แบบสอบถามครูด้านการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร (การจัดปัจจัยเกื้อหนุน/ การนิเทศภายใน/ การจัดให้ชุมชนมีส่วนร่วม/ การพัฒนาคุณภาพบุคลากร/ การบริหารแบบมีส่วนร่วม)

(9) แบบสอบถามครูด้านการเปลี่ยนแปลงของนักวิจัยภายนอก (การพัฒนาคนสมรรถภาพของครูและผู้บริหาร/ การนิเทศ/ การร่วมงานกับโรงเรียน/ การให้ความช่วยเหลือด้านการวิจัย)

(10) แบบสอบถามครูด้านการเปลี่ยนแปลงของชุมชน (การรับรู้ข่าวสารของโรงเรียน/ การมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ การนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาตนเองและสังคม)

(11) รายงานการวิจัยของครู

7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

7.1 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในการวัดตัวแปรตาม

โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยาได้กำหนดให้มีการประเมินผลผู้เรียนโดยใช้

- (1) แบบสังเกตพฤติกรรมตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน
- (2) แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระ
- (3) แบบบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน
- (4) แบบสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน

7.2 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เกี่ยวข้อง

7.2.1 ครู

- การสังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักเรียน
- การบันทึกหลังสอน
- การวัดผลหลังการสอน โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

7.2.2 ผู้บริหาร

- การสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรด้านปัจจัยเกื้อหนุน/ การนิเทศภายใน/ การให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม/ การพัฒนาคุณภาพของบุคลากร/ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม
- รายงานการประชุมครูโรงเรียนเล็ก (4 โรงเรียน)
- รายงานการวิจัยในชั้นเรียน

7.2.3 นักวิจัยภายนอก

- แบบสังเกตการเรียนการสอน

- แบบสัมภาษณ์ครู/ นักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้
- แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน/ ครู เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน
- แบบสอบถามผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษา/ นักเรียน เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู

8. แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

8.1 แนวคิดของครู

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนเป็นระยะเวลา 2 ปี โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยาได้นำแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ เพื่อการส่งเสริมความสนใจใฝ่รู้ (ทักษะการคิดและคุณลักษณะที่พึงประสงค์) ดังผังด้นล่างต่อไปนี้

8.2 นวัตกรรม/ การสนับสนุนส่งเสริมของผู้บริหาร

ผู้บริหาร โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยาใช้ยุทธศาสตร์หลักที่สำคัญดังนี้

8.2.1 การบริหารเป็น 4 โรงเรียนเล็กๆ ตามสภาพแวดล้อมทางกายภาพและระดับช่วงชั้น (อนุบาล ประถมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษา) ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของผู้บริหารโรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา ทั้งนี้มุ่งให้ครูร่วมแรงร่วมใจกันทำงานแบบรวมพลังและมีส่วนร่วมใน

การบริหารทุกระดับและตลอดกระบวนการ โดยเริ่มตั้งแต่การตั้งชื่อโรงเรียนเล็ก การจัดระบบการบริหาร การแบ่งภาระงาน การตกแต่งอาคารสถานที่ รวมทั้งงานด้านวิชาการและงานนิเทศ

8.2.2 การจัดปัจจัยเกื้อหนุน โดยโรงเรียนได้จัดการอบรมให้ความรู้และการประชุมปฏิบัติการแก่ครูทุกคนในเรื่องหลักสูตรใหม่ 8 กลุ่มสาระฯ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน/ การวิเคราะห์หลักสูตร/ การเขียนแผนยุทธศาสตร์/ การใช้กลุ่มความร่วมมือร่วมใจ/ การเขียนแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ/ การทำความเข้าใจกับตัวแปรต้นตัวแปรตาม/ การทำแบบประเมินพฤติกรรมกาใ้รู้ใ้เรียน ผลที่ได้รับคือ ครูมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคนิคการร่วมมือร่วมใจแบบต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอน เช่น การจัดคู่ตรวจสอบ (Pair Check) การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ (CIRC) การเล่าเรื่องรอบวง (Round Robin) เทคนิค TGT/ STAD/ LT/ GI/ Jigsaw/ Think Pair Share/ และ Team Assisted Individualization

8.2.3 การจัดระบบนิเทศภายใน โดยโรงเรียนได้มอบหมายให้รองผู้อำนวยการเป็นผู้ดูแลช่วยเหลือและนิเทศภายในติดตามงานคนละ 2 โรงเรียนเล็ก และยังมอบหมายให้ครูวิชาการในแต่ละโรงเรียนเล็ก เป็นผู้นิเทศในงานด้านวิชาการด้วยเช่นกัน ผลที่ได้รับคือ ครูมีพัฒนาการในการจัดการเรียนการสอน และการทำวิจัยในชั้นเรียนตามจุดเน้นของโรงเรียน ซึ่งส่งผลต่อผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่เพิ่มขึ้นในทุกระยะของงานวิจัย

8.2.4 การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร เช่น การให้คำแนะนำ การบริจาค และการพัฒนาโรงเรียนด้านอื่นๆ โดยโรงเรียนได้แจ้งให้คณะกรรมการสถานศึกษาทราบ และประชาสัมพันธ์เพื่อขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ในการประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือดูแลและประเมินพฤติกรรมของนักเรียน นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้จัดนิทรรศการเกี่ยวกับงานวิจัยของครูเผยแพร่ในเชิงข่าวสารของโรงเรียนแก่ผู้ปกครองอีกด้วย

8.3 นวัตกรรม/ การสนับสนุนส่งเสริมของผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอก

การนิเทศ ดำเนินถึงหลักที่ยึดเป็นแนวทางดังนี้

- (1) หลักกัลยาณมิตร
- (2) หลักการมีส่วนร่วม
- (3) หลักการนิเทศที่ยึดโรงเรียนเป็นฐาน
- (4) หลักการนิเทศเพื่อพัฒนา
- (5) หลักการนิเทศที่ยึดผู้รับการนิเทศเป็นศูนย์กลาง
- (6) หลักการนิเทศที่เน้นผลลัพธ์ของงาน

9. ผลการใช้นวัตกรรม

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมในระยะเวลา 2 ปี เกิดผลดังต่อไปนี้

9.1 ผลการเรียนรู้

9.1.1 ด้านผู้เรียน

นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระต่างๆ และทักษะการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่าง ๆ เช่น กระบวนการทำงานกลุ่ม ความมีวินัย ความสามัคคี การช่างสังเกต ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีน้ำใจ ความเป็นผู้นำ-ผู้ตาม ความใฝ่รู้และเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ พัฒนาการทางด้านอารมณ์/ สังคม/ สติปัญญา/ ภาษา ความรับผิดชอบ การทำงานเป็นระบบ การมีปฏิสัมพันธ์และปรับตัวร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งการมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้

9.1.2 ด้านครู

ครูเรียนรู้เกี่ยวกับผู้เรียน มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ตามประเด็นที่เป็นจุดเน้น มีความรู้ในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน/ การวิจัยและพัฒนา/ พ.ร.บ. พ.ศ.2542 มีการนำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงานในระยะต้นๆ มาใช้ มีการทำงานที่เป็นระบบ มีเจตคติที่ดีต่อการทำวิจัย ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีแผนการจัดการเรียนรู้ และงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นของตนเอง มีการพัฒนาความเป็นกัลยาณมิตรต่อนักเรียน เช่น ให้ความใกล้ชิด/ อบอุ่น/ เอาใจใส่/ ช่วยเหลือ/ แก้ปัญหา/ เป็นกันเอง/ ให้คำชี้แนะ มีข้อมูลบันทึกหลังสอนเพื่อนำมาใช้ในการทำวิจัย มีการสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ในลักษณะของการสร้างเครือข่าย มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีเป็นกัลยาณมิตร มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ

9.1.3 ด้านผู้บริหาร

ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการบริหารจัดการด้านวิชาการ/ การจัดปัจจัยเกื้อหนุน/ การพัฒนาครู/ การวิจัยและพัฒนา/ การจัดระบบนิเทศการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและเป็นกัลยาณมิตร/ ความสัมพันธ์กับครู-บุคลากรในโรงเรียน-ชุมชน การพัฒนาตนเอง

9.1.4 ด้านนักวิจัยภายนอก

นักวิจัยภายนอกมีความรู้เกี่ยวกับการโรงเรียน/ ผู้บริหาร/ ครู/ นักเรียน ทักษะการนิเทศการสอน ทักษะการวิจัย การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง

9.2 ผลผลิต

9.2.1 ผลงานของนักเรียน

นักเรียนมีผลงานดังนี้

- (1) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระ
- (2) การทำใบงาน/ แบบฝึกหัด/ แบบฝึกทักษะ

(3) โครงการงาน

9.2.2 ผลงานของครู

ครูมีผลงานดังนี้

- (1) ผลงานวิจัยและพัฒนาตามจุดเน้นของโรงเรียน (ครูทุกคน)
- (2) รายงานการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน-CAR (ครูทุกคน)
- (3) แผนการจัดการเรียนรู้ตามจุดเน้น
- (4) บันทึกหลังสอน

9.2.3 ผลงานของผู้บริหาร

ผู้บริหารมีผลงานดังนี้

- (1) รายงานเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการและผลการดำเนินการที่สนับสนุนครูใน 3 ด้าน คือ ด้านการจัดปัจจัยเกื้อหนุน ด้านการจัดระบบนิเทศภายใน และด้านการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
- (2) ตารางนิเทศครูรายบุคคล

9.3 ผลกระทบ

(1) แม้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และด้านพฤติกรรมกาใ้รู้ใ้เรียนของนักเรียนจะเพิ่มขึ้นไม่มาก แต่งบประมาณที่ได้รับจากโครงการ วพร. มากกว่ารายหัวปกติประมาณ 50 บาท/ คน/ ปี จึงนับว่าเป็นการทำงานวิจัยและพัฒนาที่คุ้มค่ากับการลงทุนอย่างยิ่ง

(2) ครูที่ทำงานวิจัยส่งเสริมการพัฒนาตนเองด้านการเขียนเพิ่มขึ้น

(3) การประชาสัมพันธ์และหาโรงเรียนเครือข่ายยังทำในระดับน้อย เพราะไม่มั่นใจในผลงานของตนเอง

(4) การเข้าร่วมโครงการ วพร. เป็นโอกาสให้บุคลากรได้แสดงศักยภาพ ความรู้ความสามารถ ตลอดจนคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ ขยัน อดทน มีน้ำใจ ได้เป็นอย่างดี

(5) การทำงานวิจัยเป็นกลุ่มแบบร่วมมือร่วมใจนอกจากจะเกิดผลดีกับนักเรียนแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครูด้วย เช่น การร่วมมือกันทำงาน การมีเจตคติที่ดีต่อการเขียนแผนการเรียนรู้/ การทำงานวิจัย/ การนิเทศ การส่งงานตรงเวลา

(6) เนื่องจากบุคลากรส่วนมากในโรงเรียนไม่มีความรู้พื้นฐานด้านการวิจัย ผู้บริหารไม่มีความแม่นยำเพียงพอที่จะสร้างความมั่นใจในเรื่องการทำวิจัยให้กับครู กอปรกับนักวิจัยภายนอกมานิเทศน้อย แม้จะได้รับความช่วยเหลือจากนักวิจัยหลักของโครงการ วพร. เป็นระยะ ๆ ในสภาพความเป็นจริงที่ครูต้องทำงานวิจัยเพิ่มขึ้นอีกภาคการศึกษาละ 1 เรื่อง ยังคงเป็นยาขมหม้อใหญ่สำหรับครูที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

10. ข้อเสนอแนะในการนำนวัตกรรมไปใช้

10.1 การทำความเข้าใจกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจของครูเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะอาจทำให้เกิดความสับสน และเสียเวลาในขั้นของการปฏิบัติ

10.2 การมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายให้ครูเลือก เป็นการช่วยพัฒนาให้ครูเกิดวิธีการสอนที่หลากหลายมากขึ้นในโรงเรียน

10.3 การปฏิรูปการเรียนรู้จะประสบความสำเร็จได้ต้องพัฒนา “คน” ก่อนพัฒนา “งาน”

10.4 รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนไม่เหมาะสำหรับโรงเรียนที่ไม่มีความพร้อม

10.5 การประสบความสำเร็จเกี่ยวกับการนิเทศติดตามผล ของนักวิจัยภายนอกเป็นไปได้ยาก เนื่องจากการเป็นภารกิจที่ซ้ำซ้อนกับหน่วยงานต้นสังกัด จึงทำให้รูปแบบการนิเทศไม่ตอบสนองต่อความต้องการของโรงเรียน

.....

โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)
ระดับโรงเรียน

บทสรุป

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
เรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาวินัยในตนเอง

ของ

โรงเรียนวัดหนองเกตุใหญ่ (035)
อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

เอกสารนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยย่อย วพร. รหัส RDL 12/C

</

คณะนักวิจัยภายนอก ได้แก่

1. นายณรงค์ สรรพศรี เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยย่อย
2. นางสาวศรีวิน ธรรมรังรอง เป็นผู้ร่วมวิจัย (ในปีแรก)

2. หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้

2.1 การดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียน ยึดหลักการและแนวคิดของชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน 4 แนวคิด คือ

1) แนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้

ข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ปรับปรุง 2545) เป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องนำไปปฏิบัติในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งจะปรากฏอยู่ในหมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษา มาตรา 22-30 โดยในมาตรา 22 ได้ระบุว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด จึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพของตน โดยมีการจัดสาระการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมและปัจจัยอื่น ๆ ให้เหมาะสม ตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 23-30

โรงเรียนจึงต้องดำเนินการการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

2) แนวคิดการพัฒนาทั้งโรงเรียน

เป้าหมายของการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ ต้องการให้เกิดการพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพดีขึ้น ดังนั้นการที่จะพัฒนาให้เห็นผลที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายของโรงเรียนจะต้องร่วมมือร่วมใจกันปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง โดยเริ่มตั้งแต่การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และพฤติกรรม ถ้ามีเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เห็นความสำคัญ และพร้อมที่จะปรับเปลี่ยน ผลการเปลี่ยนแปลงก็จะเห็นไม่ชัดเจนและอาจมีอุปสรรคเกิดขึ้น เนื่องจากฝ่ายอื่นอาจจะไม่สนใจและไม่ให้ความร่วมมือ ดังนั้นแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จึงเป็นแนวคิดที่สำคัญที่จะทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ

การพัฒนาทั้งโรงเรียน ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสำรวจ 2) ขั้นสนทนาแลกเปลี่ยนความคิด 3) ขั้นวางแผน 4) ขั้นลงมือปฏิบัติตามแผน 5) ขั้นประเมินผลการดำเนินงาน และ 6) ขั้นปรับปรุงแผนงาน ในการดำเนินงานหลักของโรงเรียนทั้ง 4 งาน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) การจัดการเรียนการสอน 3) กิจกรรมในโรงเรียน และ 4) กิจกรรมที่ทำร่วมกับชุมชน (นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช, 2544)

3) แนวคิดการมีจุดเน้นในการปฏิรูป

เนื่องจากโรงเรียนมีประเด็นการเรียนรู้จำนวนมาก ที่ต้องการปฏิรูปให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง 2545) แต่การที่จะดำเนินการหลาย ๆ เรื่องหลาย ๆ

ประเด็นไปพร้อมกันทั้งหมด ให้ประสบความสำเร็จในเวลาอันจำกัด ย่อมเป็นไปได้ยาก ดังนั้น โรงเรียนจึงต้องกำหนดจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาขึ้นมาก่อน โดยรวมพลังกันดำเนินการปฏิรูปในเรื่องที่กำหนดเป็นจุดเน้นให้สำเร็จ จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่จะช่วยให้การปฏิรูปเห็นผลประจักษ์ในเวลาอันรวดเร็ว และจะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดแรงจูงใจ ที่จะดำเนินการปฏิรูปในประเด็นอื่น ๆ ต่อไป

4) แนวคิดการใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือ

การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่จะช่วยให้การปฏิรูปการเรียนรู้บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากเป็นการพัฒนาที่เป็นระบบระเบียบ มีการศึกษาทดลองเพื่อให้เห็นผลประจักษ์ มีการตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่เชื่อถือได้ และมีการปรับปรุงไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งการพัฒนาบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ มีขั้นตอนหลัก 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวิจัย (R) และขั้นตอนการพัฒนา (D) การดำเนินการอาจเริ่มต้นด้วย R₁ เพื่อแสวงหาความรู้และแนวทางการพัฒนานวัตกรรม และต่อด้วย D₁ คือ การพัฒนานวัตกรรมตามแนวทางนั้น ต่อไปคือ R₂ เพื่อตรวจสอบและประเมินคุณภาพของนวัตกรรม ต่อจากนั้นจึงปรับปรุง D₁ ให้เป็นนวัตกรรม D₂ ที่ดีขึ้น อาจทำการวิจัยและพัฒนาซ้ำหลาย ๆ ครั้ง จนได้นวัตกรรมที่มีคุณภาพมาตรฐานที่กำหนด การวิจัยและพัฒนาอาจเริ่มต้นด้วยการพัฒนา (D) แล้วตามด้วย R ก็ได้

การวิจัยและพัฒนาส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้วิจัย เพื่อมาแก้ปัญหาการทำงานของตนให้ดีขึ้น ครูสามารถนำแนวคิดเรื่องการวิจัยปฏิบัติการมาใช้ในห้องเรียนของตนได้ โดยการทำวิจัยที่เรียนมา การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ครูเป็นผู้พบปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน แล้วดำเนินการแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบ โดยใช้กระบวนการวิจัย แล้วนำผลไปปรับปรุงการทำงานของตนให้ดีขึ้น ครูอาจทำการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนคนเดียว หรือทำร่วมกับผู้อื่น การวิจัยที่ครูร่วมกันหลายคนหรือทั้งโรงเรียนเป็นการวิจัยที่เรียกว่า เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบรวมพลัง และถ้าในการวิจัยนั้นมีนักวิชาการหรือบุคคลภายนอกมาร่วม ก็เรียกว่าเป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2.2 หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น

โรงเรียนวัดหนองเตาใหญ่ ใช้แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ทั้ง 4 ประการ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินงาน โดยมีการจัดประชุมชี้แจง สร้างความตระหนัก ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ สำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของ โรงเรียน เลือกประเด็นการเรียนรู้ที่โรงเรียนต้องการให้เป็นจุดเน้นในการปฏิรูป และกำหนดประเด็นปัญหาการวิจัย โดยระบุตัวแปรต้นและตัวแปรตามดังนี้

ตัวแปรตาม คือ วินัยในตนเอง

ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

3. บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนวัดหนองเกตุใหญ่ เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 42/1 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองปลาไหล อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี มีเนื้อที่ใช้สอยโดยใช้ที่ดินของวัดหนองเกตุใหญ่ 20 ไร่ 6 งาน เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2504 ปัจจุบันเปิดสอนระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีทั้งหมด 14 ห้องเรียน ในปีการศึกษา 2546 มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 467 คน

อาคารเรียนเป็นเรือนไม้ 1 หลัง และอาคารเรียนแบบ 017 ก. 1 หลัง รวม 16 ห้อง มีอาคารประกอบ 2 หลัง ห้องน้ำห้องส้วม 2 หลัง ห้องพิเศษ 5 ห้อง ได้แก่ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องสมุดและห้องธุรการ

โรงเรียนมีบุคลากรทางการศึกษา 12 คน เป็นชาย 2 คน หญิง 10 คน ดำรงตำแหน่ง ผู้บริหาร 1 คน ครู 11 คน มีวุฒิการศึกษาปริญญามหาบัณฑิต 1 คน ปริญญาบัณฑิต 10 คน และประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษา 1 คน

เขตบริการของโรงเรียน มีประชากรทั้งสิ้น 7,867 คน เป็นชุมชนที่กำลังขยายตัว มีการเคลื่อนย้ายเข้ามาอาศัยอยู่มาก ทำให้โรงเรียนมีจำนวนนักเรียนมากขึ้นติดต่อกันเฉลี่ยปีละ 5 % ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้างในโรงงานและแหล่งท่องเที่ยว รับจ้างทั่วไป รายได้ปานกลาง และค่อนข้างต่ำ มีวัฒนธรรมแบบกึ่งสังคมชนบทสังคมเมือง

4. วัตถุประสงค์ของนวัตกรรมการศึกษา

- 4.1 เพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนานักเรียนด้านวินัยในตนเอง
- 4.2 เพื่อช่วยให้ครูพัฒนานักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.3 เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมครูในการปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียน
- 4.4 เพื่อช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียนสามารถเสริมสร้างสมรรถภาพครูและผู้บริหารโรงเรียน ในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

5. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปทั้งโรงเรียน

5.1 ยุทธศาสตร์ของครู

5.1.1 ครูใช้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาวินัยในตนเอง โดยมีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 2 ลักษณะ คือ 1) เชื่อมโยงกลุ่มสาระเดียวกัน และ 2) เชื่อมโยงกับกลุ่มสาระอื่น ครูจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการหลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผสมผสานความรู้ ความคิด การปฏิบัติและเจตคติ ให้ นักเรียนได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ ส่งงานตามกำหนด ช่วยเหลือส่วนรวม และเคารพสิทธิผู้อื่น ให้นักเรียนมี

จิตสำนึกต่อชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบ ซึ่งได้แก่ การปฏิบัติตามหน้าที่ ส่งงานตามกำหนด ช่วยเหลือส่วนรวม และเคารพสิทธิของผู้อื่น

5.1.2 ครูใช้เทคนิควิธีสอนที่หลากหลาย เช่น การเล่านิทาน เพลง กรณีตัวอย่าง บทบาทสมมติ การทำงานกลุ่ม การใช้ชุดฝึกทักษะ

5.1.3 ครูใช้วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ครูใช้วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การประเมินตนเอง การทดสอบ การสอบถาม และเก็บข้อมูลตามสภาพจริง เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลการเรียนรู้ เช่น แบบสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินตนเอง แบบทดสอบ แบบสอบถาม

5.1.4 ครูทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนวัดหนองแวงใหญ่ในปีการศึกษา 2545 มีครู 8 คน ทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนแบบแก้ปัญหา 21 เรื่อง และในปีการศึกษา 2546 ครูทั้ง 11 คน ได้ทำวิจัยแบบแก้ปัญหา 37 เรื่อง เป็นการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหานักเรียนในเรื่องวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบ

5.2 ยุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหาร โรงเรียนวัดหนองแวงใหญ่ ได้ใช้ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานตามภารกิจ 4 ด้าน ดังนี้

5.2.1 การบริหารจัดการด้านวิชาการ ส่งเสริมการพัฒนานุเคราะห์ โดยจัดหาเอกสารและตำราให้ครูศึกษา เชิญวิทยากรมาบรรยาย จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ พาครูไปศึกษาดูงาน และส่งครูเข้ารับการอบรมสัมมนา

5.2.2 การจัดปัจจัยเกื้อหนุน ผู้บริหารได้อำนวยความสะดวก จัดซื้อและจัดหาสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ จัดหาวิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน จัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้น่าดู น่าอยู่ น่าเรียน และเหมาะสมต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้ จัดสวัสดิการและงบประมาณในการดำเนินงานเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ครู

5.2.3 การจัดระบบนิเทศภายใน มีการดำเนินการดังนี้

1) ใช้การนิเทศแบบคลินิก โดยครูนิเทศกันเอง มีความเป็นกัลยาณมิตร ช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

2) นิเทศโดยการประชุมเพื่อปรับกระบวนการทัศน์ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในงานที่ดำเนินการ

3) นิเทศโดยหัวหน้าโครงการ และนักวิจัยหลักของโรงเรียน เพื่อสังเกตและรวบรวมข้อมูล คอยชี้แนะ แก้ไขปัญหา เป็นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร

5.2.4 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน มีการดำเนินการดังนี้

1) ประชาสัมพันธ์โดยใช้แผ่นพับ เสียงตามสาย เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการปฏิรูปการศึกษา และการดำเนินการต่าง ๆ ของโรงเรียน

2) ประชุมผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา เพื่อปรับกระบวนการทัศน์ สร้างความตระหนักและจิตสำนึกที่ดีในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้

3) จัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายกิจการนักเรียนและชุมชน เพื่อประสานสัมพันธ์โรงเรียน บ้าน วัด และชุมชน

5.3 ยุทธศาสตร์ของผู้มีส่วนร่วมจากภายนอกโรงเรียน

นักวิจัยภายนอกได้ดำเนินการโดยใช้ยุทธศาสตร์ ดังนี้

- 1) ประชุมสัมมนา เพื่อสร้างความตระหนัก ความเข้าใจและปฏิบัติในการดำเนินงานตามโครงการ
- 2) สร้างความรู้ความเข้าใจและพัฒนาศักยภาพให้กับครูและผู้บริหาร โดยจัดอบรมในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตัวแปรต้น ตัวแปรตาม
- 3) ประชุมปฏิบัติการ ปรับแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน การวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การจัดทำตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ
- 4) เชิญวิทยากรอบรมเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง
- 5) ประชุมปรับกระบวนการทัศน์ครู เพื่อทบทวนการปฏิบัติตน วางแผนวิจัยและพัฒนา
- 6) นำพาครูมาพบนักวิจัยหลักและนักวิจัยร่วมใน โครงการวิจัยแม่บท เพื่อปรับแนวคิดการวิจัยและพัฒนา ศึกษาและปรับปรุงแก้ไขตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการวิจัยของโรงเรียน
- 7) นิเทศติดตามการดำเนินงาน ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการปรับปรุง แก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน
- 8) สังเกตการจัดการเรียนรู้ของครู ให้คำชื่นชมสิ่งที่ครูทำได้ดี และให้ข้อเสนอแนะที่ตรงกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของครู
- 9) สัมภาษณ์ครูและนักเรียน ทำให้เข้าใจความคิดของครูและนักเรียน และเป็นการประเมินผลลัพท์ของโครงการ

6. กระบวนการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

โรงเรียนได้ดำเนินงานตามโครงการ โดยปฏิบัติตามขั้นตอน 10 ขั้นตอนของโครงการ ดังนี้

6.1 ขั้นการริเริ่ม และเตรียมการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ผู้บริหารได้รับการเชิญชวนจากนักวิจัยภายนอก จึงได้นำโครงการไปเล่าให้ครูฟัง ผู้บริหารและครูมีความเห็นตรงกันที่จะเข้าร่วมโครงการ ผู้บริหารและครูได้ประชุมวางแผน และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยผู้บริหารเป็นหัวหน้าโครงการวิจัยของโรงเรียน มีคณะผู้วิจัยหลักของ โรงเรียน 3 คน คณะครูที่เหลือทั้งหมดเป็นคณะผู้วิจัย

6.2 ขั้นการสร้างความตระหนัก กำหนดประเด็นปัญหาการวิจัยและยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

- 1) ผู้บริหารได้ชี้แจงและทำความเข้าใจกับครู เพื่อสร้างความตระหนักในสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
- 2) สำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน โดยประชุมครูเพื่อหาจุดเด่นจุดด้อยของโรงเรียน พบว่า ปัญหาคือ ขาดแคลนบุคลากร ครูแต่ละคนต้องรับผิดชอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ และรับผิดชอบกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ทำให้มีภาระมาก จึงเห็นพ้องต้องกันว่า ควรจะจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ และฝึกให้นักเรียนมีวินัยในตนเอง ด้านความรับผิดชอบจะเป็นการควบคุมพฤติกรรมนักเรียนได้ดี น่าจะเป็นการลดภาระงานด้านการควบคุมดูแลนักเรียนระหว่างการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทางโรงเรียนจึงได้เลือกประเด็นการเรียนรู้ที่โรงเรียนต้องการให้เป็นจุดเน้นในการปฏิรูป คือ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบ

6.3 ขั้นพัฒนาบุคลากร

6.3.1 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และการวิจัย ผู้บริหารได้ดำเนินการสร้างความเข้าใจให้แก่ครู โดยให้ครูเข้าใจความหมายของคำสำคัญต่างๆ ได้แก่ วินัยในตนเอง การปฏิบัติงานตามหน้าที่ การส่งงานตามกำหนดเวลา การช่วยเหลือส่วนรวม การเคารพสิทธิผู้อื่น การจัดการเรียนการสอน การสอนแบบบูรณาการ การวิจัยและพัฒนา การวิจัยปฏิบัติการ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และการวิจัยปฏิบัติการในโรงเรียน

6.3.2 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านวิชาการ

ผู้บริหารได้สร้างความรู้ความเข้าใจโดยส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้สึกรับผิดชอบ มีความผูกพัน มีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบด้วยการพัฒนาทักษะต่างๆ ที่จำเป็น เป็นทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการวางแผน ทักษะการสื่อสารประชาสัมพันธ์ ทักษะการจัดการ ประสานงานและการกำกับติดตามงาน

ผู้บริหารได้สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่อง การจัดปัจจัยเกื้อหนุน การจัดระบบการนิเทศภายใน การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การประกันคุณภาพและการประเมินโครงการ โดยการประชุมชี้แจง ประชุมเชิงปฏิบัติการ การอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน

6.4 ขั้นการวางยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

ผู้บริหารได้ดำเนินการ โดยใช้ยุทธศาสตร์ ดังนี้

- 1) การสร้างความเข้าใจ มี 2 ส่วน คือ สร้างความเข้าใจในงาน โดยจัดหาเอกสารให้ศึกษา และร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจในบุคลากรแต่ละคน เนื่องจากบุคลากรมีความพร้อมต่างกัน สำหรับบุคลากรที่ยังไม่พร้อม ผู้บริหารจะกระตุ้น สร้างความตระหนักให้เห็นประโยชน์ของการปฏิรูปและตนเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยนี้ การทำงานจะขาดผู้หนึ่งผู้ใดไม่ได้

2) การสร้างแรงจูงใจ โดยให้ความเป็นกันเอง หัวหน้าโครงการและนักวิจัยหลักคอยให้ความช่วยเหลือครู สร้างขวัญและกำลังใจโดยให้ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการทำงานได้นำเสนอผลงาน ทำให้ครูเกิดความภาคภูมิใจ

3) การดูแลกันและกัน โดยหัวหน้าโครงการและนักวิจัยหลักคอยนิเทศติดตามงาน ทำให้ครูรู้สึกว่ามี การช่วยคิด ช่วยทำ ช่วยแก้ไข ไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว

4) การเชิญนักวิจัยภายนอกเข้าร่วม โดยให้คำแนะนำ เป็นผู้สังเกตการณ์ ช่วยบอกข้อบกพร่อง และเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา

6.5 ขั้นการจัดทำแผนการดำเนินงานและแผนการวิจัยของบุคลากรทุกฝ่าย

6.5.1 แผนการดำเนินงานและแผนการวิจัยของครู มีดังนี้

- 1) ศึกษาหลักสูตร และเอกสารต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจเรื่องที่จะทำวิจัย
- 2) วิเคราะห์หลักสูตร จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
- 3) จัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ ประเมินผลการเรียนรู้
- 4) ทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน
- 5) นักวิจัยหลักรวบรวมข้อมูล สรุปจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียนและทำรายงาน

การดำเนินการ

6.5.2 แผนการดำเนินงานและแผนการวิจัยของผู้บริหาร มีดังนี้

- 1) พัฒนानุเคราะห์โดยจัดหาเอกสารให้ศึกษา เชิญวิทยากรมาบรรยาย จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ พาครูไปศึกษาดูงาน และส่งครูไปอบรมสัมมนา
- 2) จัดปัจจัยเกื้อหนุน โดยอำนวยความสะดวกในการจัดซื้อและจัดหาสื่อ จัดหาวิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน จัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ จัดสวัสดิการและงบประมาณ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ครู

- 3) จัดให้มีการนิเทศแบบคลินิก โดยครูนิเทศกันเองอย่างเป็นกัลยาณมิตร
- 4) ประชุมเพื่อปรับกระบวนการทัศน์ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน
- 5) นิเทศโดยหัวหน้าโครงการและนักวิจัยหลักของโรงเรียน
- 6) ประชาสัมพันธ์โดยแจกแผ่นพับ เสียงตามสาย เพื่อให้ผู้ปกครองและ ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการศึกษา และการดำเนินงานของโรงเรียน เชิญชวนให้ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

- 7) ประชุมผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ความตระหนัก และจิตสำนึกที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

- 8) ตั้งคณะกรรมการฝ่ายกิจการนักเรียนและชุมชนสัมพันธ์ เพื่อประชาสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน บ้าน วัด และชุมชน

9) ประเมินความสำเร็จของโครงการโดยครู คณะกรรมการ และหัวหน้า โครงการ โดยใช้แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจ

6.6 ขั้นการพัฒนาตัวบ่งชี้

6.6.1 การพัฒนาตัวบ่งชี้ตัวแปรตาม

ตัวแปรตาม คือ วินัยในตนเอง ด้านความรับผิดชอบ ในปีการศึกษา 2545 โรงเรียนได้กำหนดพฤติกรรมกรรมวิธีวินัยในตนเอง ได้แก่ การตรงเวลา ความซื่อสัตย์ การมีสมาธิมาเรียน ต่อมาในปีการศึกษา 2546 ได้ปรับตัวบ่งชี้ความวินัยในตนเอง เป็นเรื่องการปฏิบัติงานตามหน้าที่ การส่งงานตามกำหนด การช่วยเหลือส่วนรวม และการเคารพสิทธิของผู้อื่น

6.6.2 การพัฒนาตัวบ่งชี้ตัวแปรต้น

- 1) ครูและผู้บริหารได้พิจารณาร่วมกันกำหนดตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
- 2) ครูศึกษาเอกสาร ทำความเข้าใจเรื่องความหมายของการสอนแบบบูรณาการ และเข้ารับการอบรมเรื่องการสอนแบบบูรณาการ
- 3) ครูและผู้บริหารร่วมกันกำหนดตัวบ่งชี้ และในปีที่ 2 ครู ผู้บริหาร นักวิจัยภายนอก นักวิจัยหลักและนักวิจัยร่วมได้พิจารณาปรับปรุงตัวบ่งชี้ร่วมกัน

6.6.3 ลักษณะตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการวิจัย

คณะครูและผู้บริหารได้ร่วมกันกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการวิจัย ได้แก่ นักเรียนปฏิบัติงานตามหน้าที่ ส่งงานตามกำหนด ช่วยเหลือส่วนรวม เคารพสิทธิของผู้อื่น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสุขในการเรียน ครูมีความรู้และทักษะในการวิเคราะห์หลักสูตร จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มีความรู้และทักษะในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ผู้บริหารมีทักษะในการบริหารจัดการ มีวิธีการพัฒนาสมรรถภาพครู

6.7 ขั้นการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือ

6.7.1 แผนการจัดการเรียนรู้ ครูทุกคนวิเคราะห์หลักสูตร ผู้เรียนและเนื้อหา เพื่อวางแผนบูรณาการและจัดการเรียนการสอนให้ตรงตามตัวบ่งชี้ ในระยะแรกครูเกิดความสับสน ไม่แน่ใจ แต่ได้สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็น จนในที่สุดสามารถสรุปความคิดได้ตรงกันและจัดทำเอกสารต่าง ๆ จนสำเร็จจุลวง

6.7.2 เครื่องมือเก็บข้อมูลพื้นฐาน คณะครูได้ปรึกษากันเพื่อหาวิธีการเก็บข้อมูลพื้นฐานร่วมกัน ร่วมกันสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลก่อนการสอน ไว้ใช้เปรียบเทียบกับข้อมูลหลังการสอน

6.7.3 เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้และเก็บข้อมูลอื่น ๆ ครูได้จัดทำเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่เป็นหลักฐานการเรียนรู้อื่น ๆ คือ ความคิดและความรู้จากการเรียนรู้ด้วยวิธีบูรณาการ ซึ่งเป็นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เช่นแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบความรู้

6.7.4 เครื่องมือวิจัยของผู้บริหาร ผู้บริหารมีหน้าที่รวบรวมข้อมูล และผลงานทั้งหมดเพื่อสรุปเป็นภาพรวมของโรงเรียน การประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงาน จึงได้สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินตนเอง แบบบันทึก แบบสอบถาม

6.7.5 เครื่องมือของนักวิจัยภายนอก ได้แก่แบบสังเกตการเรียนการสอน แบบสัมภาษณ์ครู หลังการจัดการเรียนรู้ตามตัวแปรต้น และตัวแปรตาม แบบสัมภาษณ์นักเรียนหลัง การเรียน แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน แบบสัมภาษณ์ครู แบบสอบถามผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษา แบบสอบถามนักเรียน

6.8 ขั้นตอนการปฏิบัติการวิจัยและพัฒนา

6.8.1 ในรอบปีที่ 1 มีครูทั้งหมด 8 คน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย 8 แผน คณิตศาสตร์ 4 แผน วิทยาศาสตร์ 12 แผน สังคมศึกษา 4 แผน ภาษาต่างประเทศ 4 แผน รวมทั้งสิ้น 32 แผน ครูทั้ง 8 คนนี้ได้ทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนแบบแก้ปัญหา 21 เรื่อง

6.8.2 ครูเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือที่ได้จัดทำไว้ นำข้อมูลของนักเรียนแต่ละชั้นมาวิเคราะห์ ผู้บริหารรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นบริบทเริ่มต้นก่อนการวิจัย นักวิจัยภายนอกรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้บริหารและครูตามประเด็นที่ศึกษา

6.8.3 ในรอบปีที่ 2 มีครูทั้งหมด 11 คน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย 10 คน คณิตศาสตร์ 5 แผน วิทยาศาสตร์ 15 แผน สื่อการศึกษา 15 แผน การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี 5 แผน และภาษาต่างประเทศ 5 แผน รวมทั้งสิ้น 55 แผน ครูทั้ง 11 คนนี้ได้ทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนแบบแก้ปัญหา 37 เรื่อง

6.8.4 ครูเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือที่ปรับปรุงจากครั้งแรก นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สร้างนวัตกรรมใหม่โดยปรับปรุงให้ดีขึ้น ผู้บริหารรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นบริบทของโรงเรียน นักวิจัยภายนอกรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจัยต่าง ๆ ผู้บริหารและครูตามประเด็นต่าง ๆ ของตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้

6.8.5 โรงเรียนได้นำผลการดำเนินการวิจัยและพัฒนาในปีแรกมาปรับปรุงแล้วนำไปดำเนินการในปีที่สอง

6.9 ขั้นตอนการเผยแพร่ผลงานและขยายผล

1) เผยแพร่ผลงานโดยสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครู โรงเรียนที่สนใจเป็นระยะต่าง ๆ เข้าร่วมอบรมสัมมนา

2) แสวงหาโรงเรียนเครือข่ายโดยผู้บริหารเชิญชวนและให้ข้อมูลแก่ผู้บริหารที่สนใจ จัดเอกสารและข้อมูลให้ศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลในการเชิญชวนครูใน โรงเรียนของตนเข้าร่วมโครงการ

3) ขยายผลให้โรงเรียนเครือข่ายโดยให้คำปรึกษา ให้เอกสารและข้อมูลจัดอบรมสัมมนาและเชิญมาศึกษาดูงานที่โรงเรียน

6.10 ขั้นตอนการประเมินความสำเร็จของการดำเนินงาน

โรงเรียนได้ประเมินความสำเร็จของการดำเนินงาน โดยกำหนดกรอบการประเมิน ซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์ ประเด็นการประเมินตัวบ่งชี้ แหล่งข้อมูล การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วจึงดำเนินการประเมิน โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรม นักเรียนและครู การประเมินตนเอง การทดสอบ การตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร

7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

7.1 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามตัวแปรตาม มีดังนี้

- 1) สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ส่งงานตามกำหนด ช่วยเหลือส่วนรวม และเคารพสิทธิของผู้อื่น และให้นักเรียนประเมินตนเอง
- 2) ทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

7.2 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู

- 1) สังเกตพฤติกรรมของครู
- 2) นิเทศภายใน โดยเพื่อนครูและผู้บริหารรวมทั้งการนิเทศจากนักวิจัยภายนอก
- 3) สัมภาษณ์ครู และนักเรียน
- 4) ให้ครูประเมินตนเอง
- 5) พิจารณาการวิเคราะห์หลักสูตร การทำแผนการจัดการเรียนรู้ และการทำวิจัยปฏิบัติการ

ในชั้นเรียน

7.3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้บริหาร

- 1) สอบถามครูเกี่ยวกับการจัดอบรมสัมมนา
- 2) ศึกษาเอกสารและการศึกษาดูงานจากแบบบันทึก
- 3) นักวิจัยภายนอกนิเทศติดตามการดำเนินของผู้บริหาร

8. นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

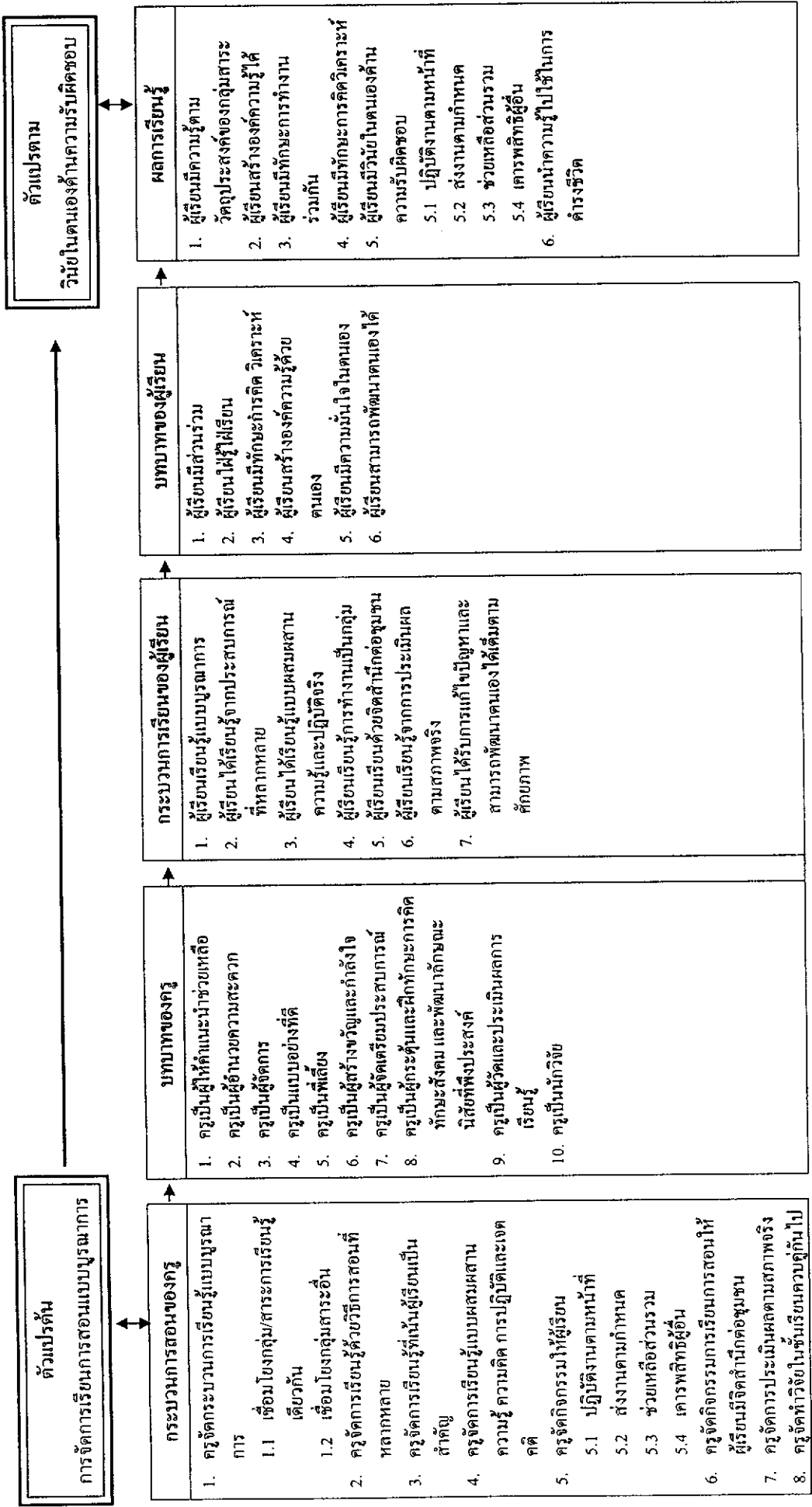
8.1 นวัตกรรมของครู : การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาวินัยในตนเอง

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นระยะเวลา 2 ปี โรงเรียนได้นวัตกรรมดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาวินัยในตนเอง มีลักษณะสำคัญ (ตัวบ่งชี้) ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาวินัยในตนเอง ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ ครูใช้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาวินัยในตนเอง โดยมีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 2 ลักษณะ คือ 1) เชื่อมโยงกลุ่มสาระเดียวกัน และ 2) เชื่อมโยงกับกลุ่มสาระอื่น ครูจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการหลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผสมผสานความรู้ความคิด การปฏิบัติและเจตคติ ให้นักเรียนได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ ส่งงานตามกำหนด ช่วยเหลือส่วนรวม และเคารพสิทธิผู้อื่น ให้นักเรียนมีจิตสำนึกต่อชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบ ซึ่งได้แก่ การปฏิบัติตามหน้าที่ ส่งงานตามกำหนด ช่วยเหลือส่วนรวม และเคารพสิทธิของผู้อื่น

รายละเอียดของตัวบ่งชี้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานและการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ ดังปรากฏในผังตัวบ่งชี้ต่อไปนี้

ตัวบ่งชี้ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ตนเองด้านความรับผิดชอบ

8.2 การสนับสนุนของผู้บริหาร

ผู้บริหารได้ให้การสนับสนุนด้วยวิธีการดังนี้

- 1) การสร้างความเข้าใจในงานวิจัยที่ทำงานร่วมกัน โดยจัดหาเอกสารให้ศึกษาเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 2) การสร้างความเข้าใจในคน ในระยะแรกมีครูบางท่านยังไม่พร้อมที่จะรับงานวิจัย ผู้บริหารต้องกระตุ้นให้เกิดความตระหนัก ให้เห็นประโยชน์ของการปฏิรูปการศึกษา และตนเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยนี้ การทำงานจะขาดผู้ใดผู้หนึ่งไม่ได้
- 3) การสร้างแรงจูงใจ โดยให้ความเป็นกันเอง หัวหน้าโครงการและนักวิจัยหลักคอยให้ความช่วยเหลือครู สร้างขวัญและกำลังใจโดยให้ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการทำงานได้นำเสนอผลงาน ทำให้ครูเกิดความภาคภูมิใจ
- 4) การดูแลกันและกัน โดยหัวหน้าโครงการและนักวิจัยหลักคอยนิเทศติดตามงาน ทำให้ครูรู้สึกว่ามี การช่วยคิด ช่วยทำ ช่วยแก้ไข ไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว

8.3 การสนับสนุนส่งเสริมของผู้มีส่วนร่วมจากภายนอก

นักวิจัยภายนอกได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมโดยดำเนินงาน ดังนี้

- 1) ประชุมสัมมนา เพื่อสร้างความตระหนัก ความเข้าใจและปฏิบัติในการดำเนินงานตามโครงการ
- 2) สร้างความรู้ความเข้าใจและพัฒนาศักยภาพให้กับครูและผู้บริหาร โดยจัดอบรมในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตัวแปรต้น ตัวแปรตาม
- 3) ประชุมปฏิบัติการ ปรับแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน การวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การจัดทำตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ
- 4) เชิญวิทยากรอบรมเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง
- 5) ประชุมปรับกระบวนการทศน์ครู เพื่อทบทวนการปฏิบัติตน วางแผนวิจัยและพัฒนา
- 6) นำพาครูมาพบนักวิจัยหลักและนักวิจัยร่วมในโครงการวิจัยแม่บท เพื่อปรับแนวคิดการวิจัยและพัฒนา ศึกษาและปรับปรุงแก้ไขตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการวิจัยของโรงเรียน
- 7) นิเทศติดตามการดำเนินงาน ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการปรับปรุง แก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน
- 8) สังเกตการจัดการเรียนรู้ของครู ให้คำชื่นชมสิ่งที่ครูทำได้ดี และให้ข้อเสนอแนะที่ตรงกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของครู

9. ผลการใช้นวัตกรรม

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมในระยะเวลา 2 ปี เกิดผลดังต่อไปนี้

9.1 ผลการเรียนรู้

9.1.1 ด้านผู้เรียน

- 1) นักเรียนร้อยละ 84.37 มีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบ
- 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 70 และนักเรียนร้อยละ 80 มีความสุข

ในการเรียน

- 3) นักเรียนมีความรู้ความสามารถตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มสาระ สามารถสร้างความรู้

ด้วยตนเอง

- 4) นักเรียนมีทักษะการทำงานร่วมกัน มีทักษะการคิดวิเคราะห์และวางแผนการทำงาน

9.1.2 ด้านครู

- 1) ครูทุกคนสามารถวิเคราะห์หลักสูตร จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ และทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน
- 2) ครูสามารถนิเทศเพื่อนครู และพัฒนาตนเอง

9.1.3 ด้านผู้บริหาร

ผู้บริหารมีทักษะในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ใช้ระบบการนิเทศภายในอย่างเหมาะสมในการกำกับติดตาม ชี้แนะ และแก้ปัญหา

9.1.4 ด้านนักวิจัยภายนอก

- 1) มีความรู้และความสามารถในการวิจัย และพัฒนาการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
- 2) มีความสามารถในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูและผู้บริหาร
- 3) มีความสามารถในการประสานงาน การนิเทศติดตามการดำเนินงานของโรงเรียน

9.1.5 ด้านผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และชุมชน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และชุมชน ร้อยละ 80 มีความเข้าใจการดำเนินงานของโรงเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และการมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบ

9.2 ผลผลิต

- 1) รายงานการวิจัยปฏิบัติการ 56 เรื่อง
- 2) รายงานการวิจัยของโรงเรียน

10. ข้อเสนอแนะในการนำนวัตกรรมไปใช้

1. ควรมีการพัฒนาครูและผู้บริหารให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาวินัยในตนเอง
2. ผู้บริหารควรมีการบริหารจัดการด้านวิชาการที่เป็นระบบ
3. ผู้บริหารจำเป็นต้องจัดปัจจัยเกื้อหนุนให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
4. ควรมีระบบการนิเทศภายใน ที่ช่วยให้ครูได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้ตามรูปแบบ
5. ควรให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการใช้รูปแบบ
6. ควรจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การมีวินัยในตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อนักเรียนจะได้ปฏิบัติจนเป็นนิสัย
7. การประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ควรทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อนักเรียนจะได้ปฏิบัติอย่างเป็นธรรมชาติ

.....

โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)
ระดับโรงเรียน

บทสรุป

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
เรื่อง การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์
โดยใช้กิจกรรมโครงงาน

ของ

โรงเรียนบ้านหนองเขิน (036)

อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

เอกสารนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยย่อย วพร. รหัส RDL 12/C

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

เรื่อง

การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ โดยใช้กิจกรรมโครงงาน

โรงเรียนบ้านหนองเงิน อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

1. ความเป็นมาของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านหนองเงิน เป็น โรงเรียนจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับปรับปรุง 2545) หมวดที่ 4 มาตรา 22 ซึ่งได้ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” ในการดำเนินงานของโรงเรียนที่ผ่านมา พบว่านักเรียนไม่ชอบคิด แก้ปัญหาไม่เป็น ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น และนำเสนอผลงานไม่ได้ จากความจำเป็นและปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้โรงเรียนต้องแสวงหาแนวทางในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ ครูและผู้บริหารจึงได้ร่วมกันพิจารณาเลือกจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพ คือ การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ และได้เลือกใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน เป็นวิธีการในการพัฒนาความสามารถในการคิดของนักเรียน

ในปีการศึกษา 2545 ทางโรงเรียนได้รับการทาบทามจากนายณรงค์ สรรพศรี ศึกษาธิการสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี ให้เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.) ทางโรงเรียนจึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการวิจัยย่อย เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้เรียน ด้านทักษะภาษาไทย การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์และมีวินัยใฝ่รู้ สำหรับชื่อโครงการวิจัยของโรงเรียนบ้านหนองเงิน คือ การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยใช้กิจกรรมโครงงาน

โครงการวิจัยย่อยนี้มีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 5 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนบ้านหนองเงิน มีอาจารย์มานิตย์ อติเรกกุลลักษณ์ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยระดับโรงเรียน
2. โรงเรียนชุมชนบ้านสวนอุดมวิทยา มีอาจารย์วรัญญา ชีรธรรมกร เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยระดับโรงเรียน
3. โรงเรียนวัดหนองเค็ดใหญ่ มีอาจารย์ภักดี รักความดี เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยระดับโรงเรียน
4. โรงเรียนวัดห้วยยาง มีอาจารย์สุพจน์ อุ่นสะอาด เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยระดับโรงเรียน
5. โรงเรียนวัดพิบูลสถนธรรม มีอาจารย์บุญลอย ปานมณี เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยระดับโรงเรียน

นักวิจัยภายนอกและหัวหน้าโครงการวิจัยด้วย คือ นายณรงค์ สรรพศรี

2. หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้

2.1 การดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียน ยึดหลักการและแนวคิดของชุดโครงการวิจัย และพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน 4 แนวคิด คือ

1) แนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้

ข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ปรับปรุง 2545) เป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องนำไปปฏิบัติในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งจะปรากฏอยู่ในหมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษา มาตรา 22-30 โดยในมาตรา 22 ได้ระบุว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด จึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพของตน โดยมีการจัดสาระการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมและปัจจัยอื่น ๆ ให้เหมาะสม ตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 23-30

โรงเรียนจึงต้องดำเนินการการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

2) แนวคิดการพัฒนาทั้งโรงเรียน

เป้าหมายของการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ ต้องการให้เกิดการพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพดีขึ้น ดังนั้นการที่จะพัฒนาให้เห็นผลที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายของโรงเรียนจะต้องร่วมมือร่วมใจกันปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง โดยเริ่มตั้งแต่การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์และพฤติกรรม ถ้ามีเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เห็นความสำคัญ และพร้อมที่จะปรับเปลี่ยน ผลการเปลี่ยนแปลงก็จะเห็นไม่ชัดเจนและอาจมีปัญหายุ่งยากเกิดขึ้น เนื่องจากฝ่ายอื่นอาจจะไม่สนใจและไม่ให้ความร่วมมือ ดังนั้นแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จึงเป็นแนวคิดที่สำคัญที่จะทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ

การพัฒนาทั้งโรงเรียน ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสำรวจ 2) ขั้นสนทนาแลกเปลี่ยนความคิด 3) ขั้นวางแผน 4) ขั้นลงมือปฏิบัติตามแผน 5) ขั้นประเมินผลการดำเนินงาน และ 6) ขั้นปรับปรุงแผนงาน ในการดำเนินงานหลักของโรงเรียนทั้ง 4 งาน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) การจัดการเรียนการสอน 3) กิจกรรมในโรงเรียน และ 4) กิจกรรมที่ทำร่วมกับชุมชน (นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช, 2544)

3) แนวคิดการมีจุดเน้นในการปฏิรูป

เนื่องจากโรงเรียนมีประเด็นการเรียนรู้จำนวนมาก ที่ต้องการปฏิรูปให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง 2545) แต่การที่จะดำเนินการหลาย ๆ เรื่องหลาย ๆ ประเด็นไปพร้อมกันทั้งหมด ให้ประสบความสำเร็จในเวลาอันจำกัด ย่อมเป็นไปได้ยาก ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องกำหนดจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาขึ้นมาดำเนินการก่อน โดยรวมพลังกันดำเนินการปฏิรูปในเรื่องที่กำหนดเป็นจุดเน้นให้สำเร็จ จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่จะช่วยให้การปฏิรูปเห็นผลประจักษ์ในเวลาอันรวดเร็ว และจะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดแรงจูงใจ ที่จะดำเนินการปฏิรูปในประเด็นอื่น ๆ ต่อไป

4) แนวคิดการใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือ

การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่จะช่วยให้การปฏิรูปการเรียนรู้บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากการพัฒนาที่เป็นระบบระเบียบ มีการศึกษาทดลองเพื่อให้เห็นผลประจักษ์ มีการตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่เชื่อถือได้ และมีการปรับปรุงไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งการพัฒนาบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ มีขั้นตอนหลัก 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวิจัย (R) และขั้นตอนการพัฒนา (D) การดำเนินการอาจเริ่มต้นด้วย R_1 เพื่อแสวงหาความรู้และแนวทางการพัฒนานวัตกรรม และต่อด้วย D_1 คือ การพัฒนานวัตกรรมตามแนวทางนั้น ต่อไปคือ R_2 เพื่อตรวจสอบและประเมินคุณภาพของนวัตกรรม ต่อจากนั้นจึงปรับปรุง D_1 ให้เป็นนวัตกรรม D_2 ที่ดีขึ้น อาจทำการวิจัยและพัฒนาซ้ำหลาย ๆ ครั้ง จนได้นวัตกรรมที่มีคุณภาพมาตรฐานที่กำหนด การวิจัยและพัฒนาอาจเริ่มต้นด้วยการพัฒนา (D) แล้วตามด้วย R ก็ได้

การวิจัยและพัฒนาส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้วิจัย เพื่อมาแก้ปัญหาการทำงานของตนให้ดีขึ้น ครูสามารถนำแนวคิดเรื่องการวิจัยปฏิบัติการมาใช้ในห้องเรียนของตนได้ โดยการทำวิจัยที่เรียกว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ครูพบปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน แล้วดำเนินการแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบ โดยใช้กระบวนการวิจัย แล้วนำผลไปปรับปรุงการทำงานของตนให้ดีขึ้น ครูอาจทำการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนคนเดียว หรือทำร่วมกับผู้อื่น การวิจัยที่ครูร่วมกันหลายคนหรือทั้งโรงเรียนเป็นการวิจัยที่เรียกว่า การวิจัยปฏิบัติการแบบรวมพลัง และถ้าในการวิจัยนั้นมีนักวิชาการหรือนักทดลองนอกโรงเรียน ก็เรียกว่าเป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2.2 หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น

โรงเรียนบ้านหนองเขิน ใช้แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนทั้ง 4 ประการ มาเป็นการวางแผนและการดำเนินงานโดยคณะครูทำการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค จินตภาพจุดเด่นและปัญหาของโรงเรียน สร้างความตระหนักและสร้างแนวคิดร่วมกันทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ เลือกประเด็นการเรียนรู้ที่โรงเรียนต้องการให้เป็นจุดเน้นในการปฏิรูป และกำหนดประเด็นปัญหาการวิจัย โดยระบุตัวแปรต้น ตัวแปรตามดังนี้

ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการวิเคราะห์สังเคราะห์

ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมโครงการ

3. บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านหนองเขิน เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนระดับอนุบาล ประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ตั้งอยู่เลขที่ 310 หมู่ที่ 4 ตำบลหนองซาก อำเภอบ้านบึง

จังหวัดชลบุรี มีเนื้อที่ 19 ไร่ 1 งาน 36 ตารางวา เริ่มเปิดสอนเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2482 มีนายมานิตย์ อติเรกกุลลักษณ์ เป็นอาจารย์ใหญ่

โรงเรียนมีอาคารเรียน 4 หลัง มีจำนวนห้อง 23 ห้อง เป็นห้องเรียน 13 ห้อง ห้องพิเศษ 10 ห้อง ได้แก่ ห้องธุรการ ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องเกษตร ห้องตัดเย็บ ห้องศูนย์สื่อ ห้องพยาบาล ห้องพิมพ์ดีด ห้องพัฒนาบุคลากร มีอาคารเอนกประสงค์ 4 หลัง จัดเป็นห้อง ศูนย์กิจกรรมวิทย์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องนาฏศิลป์ และโขนการ อย่างละ 1 หลัง มีบ้านพักครู 2 หลัง ส้วม 3 หลัง

ในปีศึกษา 2546 มีนักเรียน 388 คน บุคลากรทางการศึกษา 18 คน เป็นผู้บริหาร 2 คน ครู 13 คน ครูพิเศษ 3 คน บุคลากรจบการศึกษาระดับปริญญาโท 2 คน ปริญญาบัณฑิต 15 คน ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง 1 คน

โรงเรียนตั้งอยู่ในเขตชนบท ลักษณะเป็นที่ราบ บางส่วนของพื้นที่ใช้ในการทำเกษตรกรรม มี โรงงานอุตสาหกรรม และร้านค้า

4. วัตถุประสงค์ของนวัตกรรม

- 4.1 เพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการ คิดวิเคราะห์และสังเคราะห์
- 4.2 เพื่อช่วยให้ครูพัฒนานักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.3 เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมครูในการพัฒนา/ ปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียน
- 4.4 เพื่อช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียน สามารถเสริมสร้างสมรรถภาพครูและ ผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

5. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปทั้งโรงเรียน

5.1 ยุทธศาสตร์ของครู

5.1.1 ครูใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงาน มีลักษณะสำคัญ ๆ ดังนี้

- 1) จัดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง
- 2) ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้คิดหัวข้อเรื่องที่ตนสนใจหรือเรื่องที่ครูเห็นว่าน่า เรียนอย่างลึกซึ้ง
- 3) ครูและนักเรียนร่วมกันวางแผนและออกแบบการดำเนินงาน
- 4) พัฒนาทักษะทางปัญญา ทักษะทางสังคม และทักษะการปฏิบัติ
- 5) นักเรียนลงมือปฏิบัติตามแผน
- 6) ครูและนักเรียนร่วมกันประเมินผลโครงการ

7) plugged concept ที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

5.1.2 ครูใช้เทคนิควิธีสอนต่าง ๆ เช่น กระบวนการกลุ่ม การศึกษานอกสถานที่ การปฏิบัติจริง การทดลอง เกม ครูแต่ละคนจะมีแนวการจัดกิจกรรมแตกต่างกันไปตามความสามารถและวิธีการของตน รวมถึงธรรมชาติของวิชาที่สอนด้วย

5.1.3 ครูใช้วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) การสังเกต
- 2) การสัมภาษณ์
- 3) การวัดความสามารถ
- 4) การทดสอบความรู้
- 5) การประเมินชิ้นงาน
- 6) การประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครู

5.1.4 ครูทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน 2 แบบ คือ แบบพัฒนาการเรียนรู้ และแบบแก้ปัญหา โรงเรียนบ้านหนองเงิน มีครูที่ทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน จำนวน 12 คน รวมทั้งหมด 16 เรื่อง เป็นแบบพัฒนาการเรียนรู้ 12 เรื่อง และแบบแก้ปัญหา 4 เรื่อง ในประเด็นต่าง ๆ เช่น ทักษะการทำงานกลุ่ม การอ่านและการเขียนคำควบกล้ำ การฝึกทักษะการสังเกต

5.2 ยุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนบ้านหนองเงิน ได้ใช้ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานตามภารกิจ 4 ด้าน ดังนี้

5.2.1 การบริหารจัดการด้านวิชาการ ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน โดยให้ครูทุกคนได้เข้ารับการอบรมในเรื่องโครงการและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการพบปะพูดคุย ปรึกษากันวิจัยภายนอก จัดหาเอกสาร ให้ครูศึกษาและจัดหาสื่อต่าง ๆ โดยจัดทำเป็นห้องพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน

5.2.2 การจัดปัจจัยเกื้อหนุน ผู้บริหารได้สำรวจความต้องการของครูเป็นระยะ ๆ และให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนให้ครูสามารถใช้วัสดุอุปกรณ์ตามความจำเป็น จัดสภาพภายใน โรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้

5.2.3 การจัดระบบการนิเทศภายใน ผู้บริหารได้ดำเนินการดังนี้

1) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดระบบการนิเทศภายใน โดยผู้บริหารชี้แจงเกี่ยวกับแนวทางในการจัดระบบการนิเทศภายใน

2) จัดทำแผน/ปฏิทิน/ ปฏิบัติการนิเทศภายใน โดยฝ่ายวิชาการกำหนดตารางการนิเทศภายใน ให้ครูทำหน้าที่นิเทศกันเองเดือนละ 1 ครั้ง และรับการนิเทศจากบุคคลที่โรงเรียนแต่งตั้งภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5.2.4 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน มีการดำเนินการดังนี้

- 1) ชี้แจงคณะครูให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

2) ประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจและขออาสาสมัครจากผู้ที่มีความพร้อมมาช่วยโรงเรียน

3) ช่วยกันเสนอวิธีในการทำงานร่วมกัน

4) ประชาสัมพันธ์โครงการเป็นระยะ ให้ชุมชนมีส่วนร่วม

5.3 ยุทธศาสตร์ของนักวิชาการ/ ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียน

นักวิจัยภายนอกได้ดำเนินการโดยใช้ยุทธศาสตร์ ดังนี้

- 1) ประชุมร่วมกับตัวแทนครู เกี่ยวกับการจัดทำแผนงานปฏิบัติการวิจัยและพัฒนการวิจัยของบุคลากรทุกฝ่าย
- 2) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเสริมความรู้ให้แก่ครูและผู้บริหาร
- 3) ให้คำแนะนำปรึกษาเมื่อทางโรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการวิจัย
- 4) ประสานงานกับทางโรงเรียน นักวิจัยหลักและนักวิจัยร่วมในการอบรมเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการ
- 5) นิเทศติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนโดยการสัมภาษณ์และการสังเกตการสอน

6. กระบวนการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

โรงเรียนบ้านหนองเงิน มีกระบวนการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ ตามขั้นตอนทั้ง 10 ขั้นตอนของโครงการดังนี้

6.1 ขั้นการริเริ่มและเตรียมการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนได้รับการทาบทามจากนายณรงค์ สรรพศรี นักวิจัยภายนอก ซึ่งเป็นศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี โดยเหตุผลที่ว่าโรงเรียนบ้านหนองเงิน เป็นโรงเรียนสหวิทยาการวิทยาศาสตร์ และมีฐานความรู้ในเรื่องโครงงานวิทยาศาสตร์อยู่บ้างแล้ว น่าจะเป็นแนวทางที่จะให้ครูได้ใช้กิจกรรมโครงงานในการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนจะได้พัฒนาการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน ผู้บริหารจึงได้ตกลงเข้าร่วมโครงการ

6.2 ขั้นการสร้างความตระหนัก กำหนดประเด็นปัญหาการวิจัย และยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

- 1) คณะครูทำการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคทำให้รู้จุดเด่นและปัญหาของโรงเรียน
- 2) สร้างความตระหนักและสร้างแนวคิดร่วมกัน
- 3) จัดทำแผนดำเนินการเสริมสร้างสมรรถนะครู และนักเรียน ด้านโครงงานและการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ พร้อมทั้งกำหนดกรอบความคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้
- 4) จัดหาปัจจัยและจัดสภาพภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการดำเนินงาน
- 5) ดำเนินงานตามแผนที่วางไว้

6.3 ขั้นพัฒนาบุคลากร

6.3.1 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และการวิจัย ผู้บริหารได้ดำเนินการดังนี้

- 1) ให้ครูทบทวนความรู้และประสบการณ์เดิม และวิเคราะห์สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม
- 2) โรงเรียนประมวลข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงาน และการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์
- 3) จัดหาและจัดทำเอกสารให้ครูได้ศึกษา
- 4) เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ครูในเรื่องโครงงาน
- 5) พบปะพูดคุย ปรึกษาหารือกับครูแบบตัวต่อตัว เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม พบนักวิจัยภายนอกเพื่อทำความเข้าใจ และหาตัวอย่างการวิจัยให้ครูศึกษา
- 6) ให้ครูจัดทำแผนการวิจัยเชิงพัฒนา และให้ครูเข้ารับการอบรมเรื่องการเขียนแผน
- 7) ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อประมวลข้อมูลหรือปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันเพื่อให้สามารถดำเนินการวิจัยได้

6.3.2 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านวิชาการ ผู้บริหารได้ดำเนินการดังนี้

- 1) ชี้แจงแนวทางการทำงาน ให้ครูเรียนรู้การทำงานร่วมกันทั้งที่ผ่านมาและที่จะเกิดขึ้นใหม่
- 2) ชี้แจงถึงจุดเน้นในการทำงานเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
- 3) ดำรงสิ่งที่ครูต้องการที่จะได้รับการสนับสนุนและวิธีการช่วยเหลือ

6.3.3 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดระบบการนิเทศภายใน ผู้บริหารได้ชี้แจงเกี่ยวกับแนวทางในการจัดระบบการนิเทศภายใน

6.3.4 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ผู้บริหารได้ชี้แจงคณะครูให้เห็นความสำคัญ และประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน

6.4 ขั้นการวางยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

ผู้บริหารโรงเรียนได้ใช้ยุทธศาสตร์ ดังนี้

- 1) ใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครูกันเองทั้งภายในโรงเรียนและเพื่อนโรงเรียนอื่น
- 2) การเติมเต็มให้ โดยจัดประชุมในโรงเรียน ใครมีความรู้ความสามารถเรื่องใดก็จะนำมาแบ่งปันกัน หรือส่งครูไปอบรมตามหน่วยงานต่าง ๆ แล้วนำมาถ่ายทอดให้ผู้ที่ไม่ได้ไป
- 3) การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยจัดห้องพัฒนาบุคลากรได้
- 4) การนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ

6.5 ขั้นการจัดทำแผนการดำเนินงานและแผนการวิจัยของบุคลากรทุกฝ่าย

โรงเรียนส่งตัวแทนครูไปร่วมประชุมกับนักวิจัยภายนอกเพื่อทำแผนปฏิบัติงานโรงเรียนจึงมีแผนปฏิบัติงานของครูและผู้บริหารระยะที่ 1 และระยะที่ 2

6.6 ขั้นการพัฒนาตัวบ่งชี้

การพัฒนาตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรม โครงการและตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ ในระยะแรกครูและผู้บริหารยังไม่เข้าใจตัวแปรต้น และตัวแปรตาม จึงไม่สามารถระบุตัวบ่งชี้ ไม่มีแนวทางที่จะบอกถึงความสำเร็จของงานได้ จึงได้ศึกษาผลการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้นของโรงเรียน ตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ศึกษาตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการเพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินการวิจัยและการปฏิบัติงานของครู แต่ไม่สามารถทำได้ตามลำพัง นักวิจัยภายนอกจึงได้ประสานงานกับนักวิจัยหลัก และนักวิจัยร่วมเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ครูและผู้บริหารในการพัฒนาตัวบ่งชี้

6.7 ขั้นการทำเครื่องมือการวิจัย

--ไม่มีข้อมูล--

6.8 ขั้นการปฏิบัติการวิจัยและพัฒนา

โรงเรียนได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนา และวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ปรับเปลี่ยนกระบวนการและแนวทางในการจัดการเรียนรู้ เป็นเวลา 2 ปี คือ ปีการศึกษา 2545-2546 ซึ่งในการดำเนินการเริ่มจากการพัฒนานวัตกรรม คือ กิจกรรมโครงการ สนับสนุนให้ครูนำไปใช้ในการเรียนการสอนกลุ่มสาระที่ตนมีความถนัด ครูแต่ละคนจะมีแนวการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกันไปตามความสามารถและตามธรรมชาติของวิชาที่สอน

ในช่วงครึ่งปีแรก ครูมีความสับสน ต่อมาจึงมีความเข้าใจมากขึ้น การดำเนินการมีปัญหาเล็กน้อย ใหญ่บ้าง หยุดทำบ้าง ปัญหาคือ เรื่องภาระงานประจำที่ทำอยู่ แต่ครูก็พยายามทำต่อไป มีครู 5 คน ได้จัดทำแผนการเรียนรู้ทั้งหมด 47 แผน เป็นแผนระดับอนุบาล จำนวน 5 แผน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 26 แผน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 16 แผน และมีครู 12 คน ได้ทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจำนวน 17 เรื่อง

6.9 ขั้นการเผยแพร่ผลงานและขยายผล

โรงเรียนได้ดำเนินการเผยแพร่ผลงานและขยายผล โดยการศึกษารูปแบบการขยายผล จัดประชุมสัมมนาและการศึกษาดูงานให้แก่โรงเรียนอื่น จัดนิทรรศการภายในโรงเรียนเกี่ยวกับโครงการ นิเทศติดตามและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ ประเมินผลและสรุปผลการขยายผล

6.10 ขั้นการประเมินโครงการ

6.10.1 ตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ โรงเรียนได้ประเมินโครงการโดยพิจารณาจากทัศนคติที่ดีของครูต่อการวิจัย

6.10.2 เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ใช้แบบสอบถามความคิดเห็น

7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน คือ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ โรงเรียนได้ใช้วิธีการหลากหลายได้แก่ การสังเกต การทดสอบ การวัดความสามารถ การสัมภาษณ์ การประเมินชิ้นงาน การประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครู

8. นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

8.1 นวัตกรรมของครู : การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์

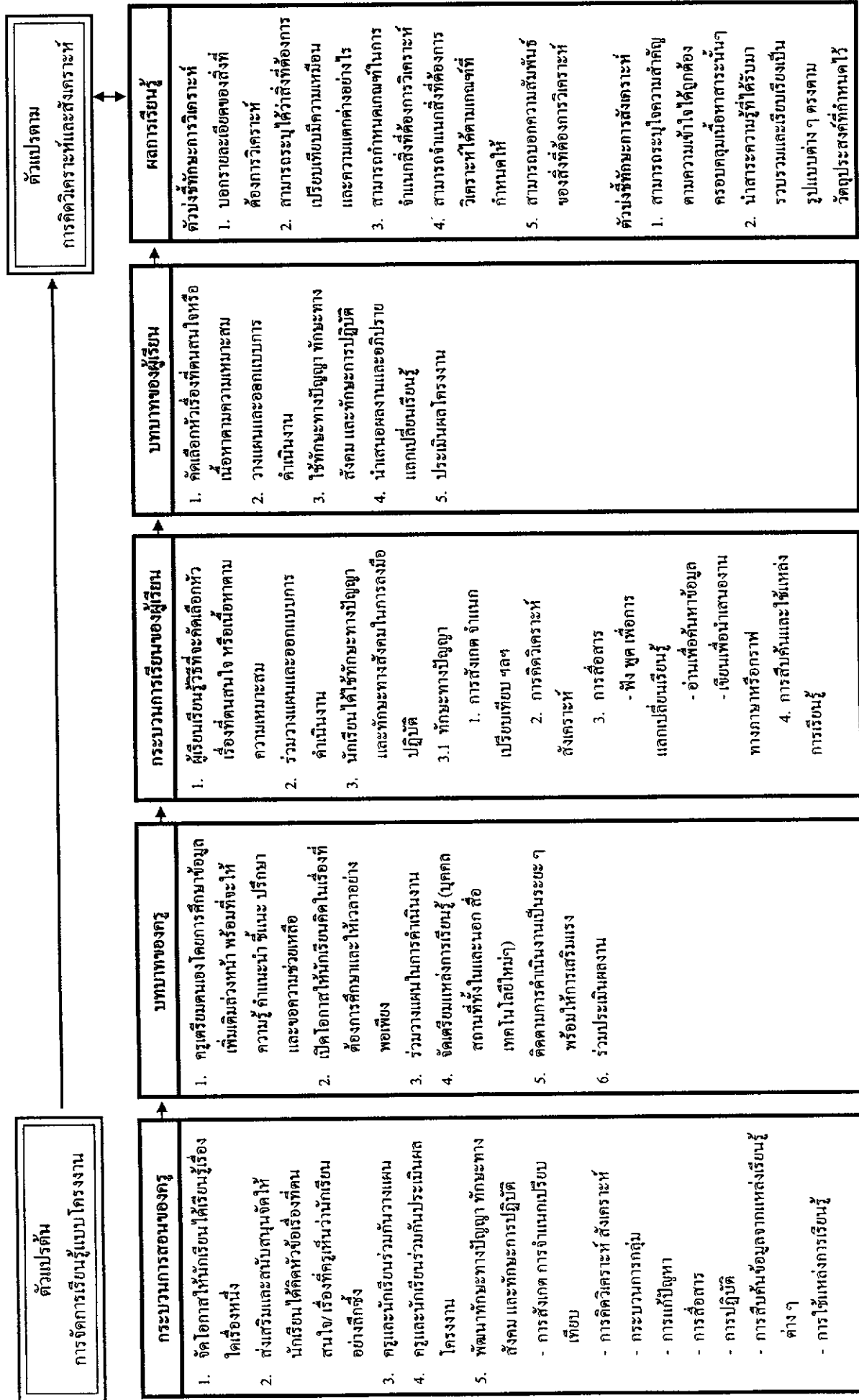
จากการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาแบบการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นระยะเวลา 2 ปี โรงเรียนได้นวัตกรรมดังต่อไปนี้

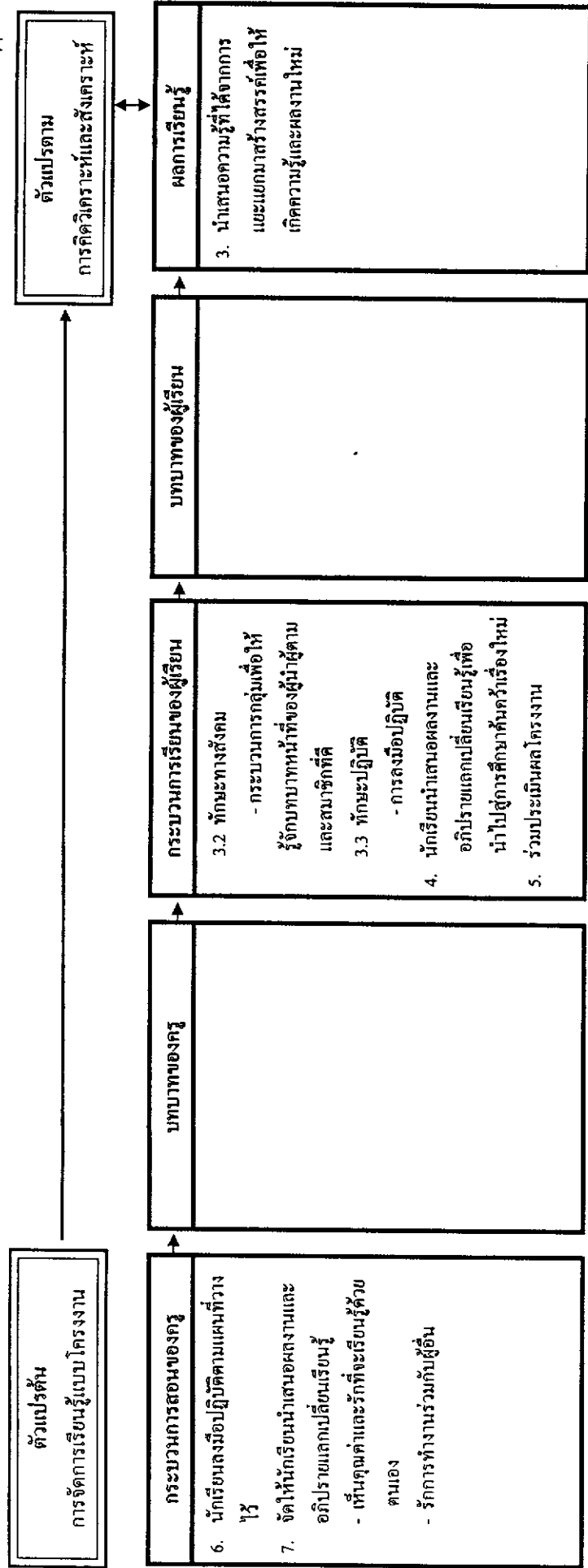
- 1) ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงาน มีดังนี้
 - 1.1) ครูใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงาน มีลักษณะสำคัญ ๆ ดังนี้
 - 1) จัดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง
 - 2) ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้คิดหัวข้อเรื่องที่ตนสนใจหรือเรื่องที่ครูเห็นว่าน่า

เรียนอย่างลึกซึ้ง

- 3) ครูและนักเรียนร่วมกันวางแผนและออกแบบการดำเนินงาน
- 4) พัฒนาทักษะทางปัญญา ทักษะทางสังคม และทักษะการปฏิบัติ
- 5) นักเรียนลงมือปฏิบัติตามแผน
- 6) ครูและนักเรียนร่วมกันประเมินผลโครงการ
- 7) ปลุกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

รายละเอียดของตัวบ่งชี้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานและการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ ดังปรากฏในผังตัวบ่งชี้ต่อไปนี้

8.1.2 กระบวนการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านหนองเงินได้ดำเนินการโดย

1) ครูจัดเตรียมสื่อและเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนรู้หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

2) เตรียมตัวโดยการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมล่วงหน้า พร้อมทั้งจะให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษาและความช่วยเหลือแก่นักเรียน

3) เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดเรื่องที่ต้องการศึกษา

4) ร่วมกับนักเรียนในการวางแผนการดำเนินงาน

5) จัดเตรียมแหล่งการเรียนรู้ให้นักเรียน

6) ติดตามการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ

7) ให้นักเรียนนำเสนอผลงานและร่วมกับนักเรียนในการประเมินผลงาน

ในขณะที่จัดการเรียนการสอนครูมีจำนวน 12 คน ได้ทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน จำนวน 17 เรื่อง เป็นแบบแก้ปัญหา 4 เรื่อง และแบบพัฒนาการเรียนรู้ 13 เรื่อง เช่น เรื่องการแก้ปัญหาคำอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 การแก้ปัญหา การเขียน การสะกด และการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กระบวนการกลุ่มกับการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

8.2 การสนับสนุนส่งเสริมของผู้บริหาร

ผู้บริหารได้สนับสนุนส่งเสริมครูในการจัดการเรียนการสอนดังนี้

- 1) เชิญวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรม โครงการ และการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์
- 2) สนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมเรื่องการเขียนแผน
- 3) จัดหาเอกสารสำหรับให้ครูค้นคว้าและจัดทำเป็นห้องพัฒนาครู
- 4) ประชุมปฏิบัติการการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ แบบฝึกการจักกิจกรรม โครงการ การนำเสนอผลการจัดการเรียนรู้ การประเมินผล เป็นต้น
- 5) นิเทศติดตามและให้ความช่วยเหลือแก่ครู

8.3 การสนับสนุนส่งเสริมของผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอก

นักวิจัยภายนอกได้สนับสนุนส่งเสริมครูและผู้บริหารในการดำเนินการดังนี้

- 1) ให้คำแนะนำปรึกษาในการจัดทำแผนปฏิบัติการของครูและผู้บริหาร
- 2) จัดทำเอกสารให้ครูและผู้บริหารศึกษาเพิ่มเติม
- 3) นิเทศติดตามการดำเนินงานของโรงเรียน
- 4) ประสานงานกับนักวิจัยหลักและนักวิจัยร่วมจัดการประชุมทำความเข้าใจกับครูและผู้บริหารเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการ

9. ผลการใช้นวัตกรรม

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมในระยะเวลา 2 ปี ได้ผลดังนี้

9.1 ผลการเรียนรู้

9.1.1 ด้านผู้เรียน

- 1) นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ มีจำนวนร้อยละ 81.67
- 2) นักเรียนทำกิจกรรมโครงงาน โดยเฉลี่ยคนละ 3 ชิ้นต่อปี

9.1.2 ด้านครู

- 1) ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

1.1) หลักสูตรและการวิเคราะห์หลักสูตร การจัดกิจกรรมโครงงาน การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์

1.2) การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมโครงงาน การวัดและประเมินผล การเตรียมแหล่งเรียนรู้

1.3) การนิเทศภายใน

1.4) การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

- 2) ครูมีความสามารถและทักษะในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

2.1) การวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การเตรียมแหล่งการเรียนรู้ และการประเมินผล

2.2) การนิเทศเพื่อนครู

2.3) การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

2.4) ครูสามารถพัฒนาตนเองในด้านการเรียนการสอน และการประเมินผล มีจำนวนประมาณร้อยละ 50

- 3) ครูมีเจตคติที่ดีต่อการวิจัย และมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น

9.1.3 ด้านผู้บริหาร

- 1) ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

1.1) การจัดกิจกรรมโครงงาน การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

1.2) การทำแผนปฏิบัติการ ระบบบริหารจัดการ และการจัดปัจจัย เกื้อหนุน

1.3) การนิเทศภายใน และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

1.4) การวิจัยและพัฒนา และการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

- 2) ผู้บริหารมีความสามารถและทักษะในการดำเนินงานในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

2.1) มีการทำแผนปฏิบัติการ การบริหารจัดการ และการจัดปัจจัย เกื้อหนุน

2.2) การนิเทศภายในและการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

- 3) ผู้บริหารมีเจตคติที่ดีในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

3.1) การปฏิรูปการเรียนรู้ การวิจัยและพัฒนา

3.2) การจัดกิจกรรม โครงการและการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์

และสังเคราะห์

3.3) การพัฒนาครู การจัดแหล่งค้นคว้าให้แก่ครู การนิเทศภายใน และการมีส่วนร่วม

ของผู้ปกครองและชุมชน

9.1.4 ด้านนักวิจัยภายนอก

1) นักวิจัยภายนอก มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

1.1) การวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

1.2) การจัดกิจกรรม โครงการ การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และ

สังเคราะห์

1.3) การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และการวิจัยปฏิบัติการในโรงเรียน

1.4) การทำแผนปฏิบัติการของครูและผู้บริหาร

1.5) การนิเทศการเรียนการสอน และการนิเทศการบริหารงานวิชาการ

2) นักวิจัยภายนอกมีความสามารถและเจตคติที่ดีในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

2.1) การวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

2.2) การทำแผนปฏิบัติการของครู และผู้บริหาร

2.3) การนิเทศการเรียนการสอนและการนิเทศการบริหารงานวิชาการ

2.4) การประสานงานกับโรงเรียน นักวิจัยหลัก และนักวิจัยร่วม

9.2 ผลผลิต

9.2.1 ผลงานนักเรียน

นักเรียนผลิตชิ้นงานจากการทำโครงการเฉลี่ยคนละ 3 ชิ้นต่อปี ตัวอย่างผลงานได้แก่ การพิมพ์ภาพจากใบไม้ กังหันลม การทำอาหาร สารธรรมชาติดำจัดแมลง ที่จับแมลง ที่ปิดหยากไย่ ฝา ท่อปูนคอนกรีตเสริมเหล็ก

9.2.2 ผลงานของครู

1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงการ จำนวน 47 แผน

2) รายงานการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน 17 เรื่อง

9.2.3 ผลงานของผู้บริหาร

1) แผนการปฏิบัติงานของผู้บริหาร

2) รายงานการวิจัยของโรงเรียน

9.2.4 ผลงานของนักวิจัยภายนอก

1) รายงานการวิจัยของโครงการ

9.3 ผลกระทบ

- 1) ครูมีแนวโน้มในการปฏิบัติงานมากขึ้น
- 2) ฝ่ายบริหารภาคภูมิใจในบุคลากรของโรงเรียน

10. ข้อเสนอแนะในการนำนวัตกรรมไปใช้

- 1) ควรมีการพัฒนาครูและผู้บริหารให้มีความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรม
โครงการ
- 2) ควรมีการบริหารจัดการด้านวิชาการที่เป็นระบบ
- 3) ผู้บริหารจำเป็นต้องจัดปัจจัยเกื้อหนุน ให้ครูสามารถจัดกิจกรรมโครงการ
- 4) ควรมีระบบการนิเทศภายในที่ช่วยให้ครูได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรม
โครงการ
- 5) ควรให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมโครงการ

.....

โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)
ระดับโรงเรียน

บทสรุป

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
เรื่อง การเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้
เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดอย่างมีเหตุผล

ของ

โรงเรียนวัดห้วยยาง (037)
อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี

เอกสารนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยย่อย วพร. รหัส RDL 12/C

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

เรื่อง

การจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดอย่างมีเหตุผล

โรงเรียนวัดห้วยยาง อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี

.....

1. ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

โรงเรียนวัดห้วยยางเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลบบุรี เขต 1 ครอบคลุมถึง
บทบาทและหน้าที่ของครูในการพัฒนานักเรียนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ด้วยเหตุนี้ เมื่อได้รับแจ้งเรื่องการสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อ
ปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.) ผ่าน นาย ณรงค์ สรรพศรี ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยนิเทศติดตาม
และประเมิน สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่นาร่องปฏิรูปการศึกษาลบบุรี ผู้บริหาร
โรงเรียนวัดห้วยยางจึงเห็นดีด้วย เพราะโรงเรียนมีแนวทางและการดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่มุ่ง
พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรม มีความสามารถ สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “มีความรู้ คู่
คุณธรรม นำสังคม” จากเหตุผลดังกล่าว โรงเรียนจึงเห็นควรให้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดย
เลือกประเด็นในการทำวิจัยครั้งนี้คือ การจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิด
ของนักเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากการค้นพบที่ว่า นักเรียนโรงเรียนวัดห้วยยางยังคิดไม่เป็น โรงเรียนจึง
ตั้งเป้าหมายที่จะพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถทางการคิดร้อยละ 70

โรงเรียนวัดห้วยยางเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยย่อย RDL 12/ C ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียน 5 โรงเรียน
คือ โรงเรียนวัดห้วยยาง โรงเรียนชุมชนบ้านสวนอุดมวิทยา โรงเรียนวัดหนองเกตุใหญ่ โรงเรียนบ้านหนอง
เงิน และโรงเรียนวัดโคกโพธาราม ซึ่งต่อมาโรงเรียนขอถอนตัวเนื่องจากมีภารกิจมาก ผู้บริหารโรงเรียนวัด
โคกโพธารามจึงได้เชิญชวนผู้บริหารโรงเรียนวัดพิบูลย์สังฆาราม เข้าร่วมโครงการ วพร. แทน โรงเรียนวัดห้วย
ยางมี นายสุพจน์ อุ่นสะอาด ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นหัวหน้าโครงการของโรงเรียน และนาย
ณรงค์ สรรพศรี ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยนิเทศติดตามและประเมิน สำนักงานการศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรม เขตพื้นที่นาร่องปฏิรูปการศึกษาลบบุรี เป็นนักวิจัยภายนอกของโรงเรียนและหัวหน้า
โครงการวิจัยย่อย RDL12/ C

2. หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้

2.1 การดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดห้วยยางยึดหลักการและ แนวคิดของชุดโครงการ วพร.4 แนวคิด คือ

1) แนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับปรับปรุง 2545) เป็นหลักในการจัดการศึกษาให้เป็นไปในทิศทางที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และมีคุณสมบัติพึงประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งนี้ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 4 ซึ่งได้กล่าวชัดเจนถึงหลักการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ อีกทั้งยังครอบคลุมถึงการจัดการเรียนรู้อที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับความสนใจและปัญหาความต้องการของผู้เรียน และวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม ดังนั้นการปฏิรูปการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จจึงต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2) แนวคิดการพัฒนาทั้งโรงเรียน

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและกระบวนการทัศน์เป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก เพราะต้องอาศัยความร่วมมือ การสนับสนุน และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย การพัฒนาทั้งโรงเรียนจึงเป็นแนวคิดที่มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีการพัฒนาไปพร้อมๆ กันอย่างเป็นระบบ โดยมีการดำเนินการอย่างครอบคลุมในทุกองค์ประกอบของโรงเรียน การพัฒนาทั้งโรงเรียนมีการดำเนินการที่สำคัญ 6 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นสำรวจ (2) ขั้นสนทนาแลกเปลี่ยนความคิด (3) ขั้นการวางแผน (4) ขั้นลงมือปฏิบัติตามแผน (5) ขั้นประเมินผลการดำเนินงานและปรับปรุงแผนงานในการดำเนินการ ทั้ง 5 ขั้นตอนต้องครอบคลุมถึงการปฏิบัติงานที่เป็นองค์ประกอบหลักของงานในโรงเรียน คือ การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมในโรงเรียน และกิจกรรมที่ทำร่วมกับชุมชน ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาทั้งโรงเรียนจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่มีพลังในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจน

3) แนวคิดการมีจุดเน้นในการปฏิรูป

เนื่องจากโรงเรียนมีประเด็นการเรียนรู้จำนวนมากที่ควรได้รับการปฏิรูปให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับปรับปรุง 2545) การดำเนินการเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนในประเด็นต่างๆ ไปพร้อมๆ กัน ทั้งหมด ให้ประสบความสำเร็จในเวลาจำกัด จึงอาจเป็นไปได้ยากและใช้เวลานาน ดังนั้น โรงเรียนจึงหยิบยกรจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาขึ้นมาดำเนินการก่อน โดยรวมพลังกันดำเนินการปฏิรูปในเรื่องที่เป็นจุดเน้นนั้นให้สำเร็จ จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่จะช่วยให้การปฏิรูปเห็นผลประจักษ์ในเวลาที่รวดเร็ว และจะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดแรงจูงใจที่จะดำเนินการปฏิรูปในประเด็นอื่นๆ ต่อไป

4) แนวคิดการวิจัยและพัฒนา และการวิจัยปฏิบัติการ

เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดำเนินไปอย่างยั่งยืนและเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ การวิจัยและพัฒนาจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อความสำเร็จที่คาดหวัง การวิจัยและพัฒนาเป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่ใช้วิจัยเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน กล่าวคือ เป็นการ

ดำเนินการอย่างเป็นระบบระเบียบ มีการทดลองเพื่อให้เห็นผลประจักษ์ เป็นการตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่เชื่อถือได้ และมีการปรับปรุงพัฒนาไปเรื่อยๆ จนกระทั่งการพัฒนาบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

ขั้นตอนหลักในการดำเนินการวิจัยและพัฒนามี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวิจัย (R) และขั้นตอนการพัฒนา (D) ดำเนินการทั้ง 2 ขั้นตอน ต่อเนื่องกันซ้ำๆ จนกว่าจะได้นวัตกรรมหรือผลผลิตที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด การวิจัยและพัฒนาส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการวิจัยปฏิบัติการ คือ เป็นการวิจัยที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้วิจัยเองเพื่อหาคำตอบมาแก้ปัญหาของตน กล่าวคือ ผู้ทำวิจัยและผู้ใช้ผลการวิจัยเป็นบุคคลกลุ่ม/ คนเดียวกัน ดังนั้น จึงเป็นงานวิจัยที่เหมาะสมกับครูผู้สอนในห้องเรียนที่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน การวิจัยในลักษณะนี้จึงเป็นกระบวนการที่สามารถเสริมพลังอำนาจครู เป็นการพัฒนาศักยภาพระยะยาว สามารถพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยการเรียนรู้ด้วยตนเองของครูและผู้อื่นร่วมกัน และเป็นกระบวนการที่สามารถสร้างความร่วมมือของครูในโรงเรียนกับนักวิจัยหรือนักวิชาการภายนอก

การวิจัยปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่เชื่อมการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้านของครู คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย และด้านการปรับปรุงพัฒนางาน ให้ประสานสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียวกัน ช่วยให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย การวิจัยปฏิบัติการที่นำมาใช้ในชั้นเรียนลักษณะนี้เรียกว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งเน้นการมองปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน โดยผู้ทำวิจัยหลักคือ ครูหรือบุคลากรในโรงเรียน ส่วนใหญ่ผู้วิจัยจะทำเพียงคนเดียว แต่หากเป็นการร่วมงานระหว่างครูหลายคนหรือครูทุกคนในโรงเรียนเพื่อแสวงหาคำตอบร่วมกัน จะเรียกว่า งานวิจัยปฏิบัติการชั้นเรียนแบบรวมพลัง (Collaborative classroom action research) และการวิจัยปฏิบัติการอีกแบบหนึ่งคือ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research -PAR) ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีกลุ่มบุคคลภายนอกที่มีความรู้และประสบการณ์ทางวิชาการ/การวิจัย มาร่วมทำงานกับกลุ่มผู้ปฏิบัติในโรงเรียน อันเป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

2.2 หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น

โรงเรียนใช้แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนมาใช้ในการวางยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน มีการประชุมชี้แจงการอภิปรายร่วมกัน การระดมความคิด การใช้กระบวนการ A-I-C (Appreciation-Influence-Control) การศึกษาดูงาน การเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ ทั้งนี้ก็เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับปฏิรูปการเรียนรู้และเลือกประเด็นการเรียนรู้ที่โรงเรียนต้องการให้เป็นจุดเน้นในการปฏิรูป ที่นำไปสู่การกำหนดประเด็นปัญหาการวิจัย นั่นคือ

ตัวแปรตาม การส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดอย่างมีเหตุผล

ตัวแปรต้น รูปแบบการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียน

3. บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนวัดห้วยยาง ตั้งอยู่ในที่ดินของวัดห้วยยาง เลขที่ 66 ม.5 ตำบลหนองหงษ์ อำเภอนาทอง จังหวัดชลบุรี 20160 มีเนื้อที่จำนวน 8 ไร่ เป็นโรงเรียนขยายโอกาสขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชลบุรี เขต 3 โรงเรียนเป็นชุมชนชนบทที่ประชากรตั้งบ้านเรือนอยู่กันกระจายทั่วไปบนที่ดินของตนเองหรือของบรรพบุรุษมาแต่เดิม ส่วนความเป็นอยู่นั้นอาศัยสภาพแวดล้อมในการประกอบอาชีพบนที่ดินปนทราย ความอุดมสมบูรณ์ลดลง ทำให้การเพาะปลูก การทำไร่มันสำปะหลัง การปลูกอ้อย ลดลงตามไปด้วย ปัจจุบันมีสถานประกอบการและโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งเป็นจำนวนมาก ทำให้ประชากรในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนั้นยังมีประชากรจากที่อื่นอพยพเข้ามาขายแรงงาน ทำให้เด็กต้องย้ายตามผู้ปกครองมาเข้าโรงเรียนด้วย โรงเรียนยังเป็นศูนย์กลางการติดต่อประสานงานของหน่วยงานในชุมชนอีกด้วย

ตามโครงสร้างโรงเรียนเปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวนนักเรียนรวมกันทั้งสิ้น 377 คน ห้องเรียนจำนวน 12 ห้องเรียน โรงเรียนวัดห้วยยางมีบุคลากรทั้งสิ้นจำนวน 17 คน (ข้าราชการครู จำนวน 15 คน ครูอัตราจ้าง 1 คน (หญิง) นักการภารโรงชาย 1 คน) ภูมิการศึกษาคูแบ่งออกเป็นปริญญาตรี 15 คน (ชาย 4 คน หญิง 11 คน)

4. วัตถุประสงค์ของนวัตกรรมการ

- 4.1 เพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียน
- 4.2 เพื่อช่วยให้ครูพัฒนานักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.3 เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมครูในการพัฒนา/ ปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียน
- 4.4 เพื่อช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียน สามารถเสริมสร้างสมรรถภาพครูและผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

5) ยุทธศาสตร์การปฏิรูปทั้งโรงเรียน

5.1 ยุทธศาสตร์ของครู

5.1.1 ครูใช้การจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตร ศึกษาเนื้อหาสาระ จุดประสงค์ วิธีการวัดผลประเมินผล และการจัดทำแผนการเรียนรู้ ที่มีลักษณะของการบูรณาการเชื่อมโยงการเขียนสอคแทรกอยู่ในแต่ละวิชาและความสอดคล้องกับตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

5.1.2 ครูใช้เทคนิควิธีสอนในการส่งเสริมความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียนแตกต่างกันไปตามวัย และระดับชั้นของเด็ก ดังนี้

- 1) การใช้ศูนย์การเรียนรู้
- 2) การใช้แบบฝึกหัด/ ใบงาน/ ภาพ (ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม)
- 3) การใช้แบบฝึกอ่าน
- 4) การใช้คำถาม
- 5) การใช้โจทย์ปัญหา
- 6) การทำงานเป็นกลุ่ม
- 7) การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง
- 8) การจัดคู่คิด
- 9) การเสริมแรง
- 10) การใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งของรัฐบาลและของท้องถิ่น
- 11) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

5.1.3 ครูใช้วิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้หลายรูปแบบตามธรรมชาติของวิชา ดังนี้

- 1) แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์
- 2) แบบสังเกตพฤติกรรม
- 3) แบบบันทึกผลงาน

5.1.4 ครูโรงเรียนวัดห้วยยางทุกคนทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นการพัฒนาการเรียนรู้และการแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ครูมีผลงานการวิจัยที่ต่อเนื่อง การทำงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานเดี่ยว มีการจัดทำรายงานการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาความสามารถทางการเรียนของนักเรียน

5.2 ยุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียน/ฝ่ายวิชาการ

ผู้บริหารโรงเรียนวัดห้วยยางใช้ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานตามภารกิจ 4 ด้าน ดังนี้

5.2.1 การพัฒนาครูตามความต้องการจำเป็นใน 5 ลักษณะ ดังนี้

- การจัดทำแผนวัดการเรียนรู้
- การจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้
- การเขียนรายงานการวิจัย
- การประเมินผลการจัดการเรียนรู้
- ความรู้เกี่ยวกับตัวแปรต้น ตัวแปรตาม และตัวบ่งชี้

5.2.2 การนิเทศแบบกัลยาณมิตร

5.3 ยุทธศาสตร์ของนักวิชาการ/ ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียน

นักวิจัยภายนอกมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงานตามภารกิจดังนี้

5.3.1 การนิเทศแบบต่อยอดประสบการณ์ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) การนำประสบการณ์ความรู้ของนักวิจัยภายนอกที่ใช้กับโรงเรียนอื่นๆมาเป็นประเด็นในการสร้างความสมบูรณ์ในการดำเนินการของโรงเรียนมากขึ้น จึงเป็นการต่อขอประสบการณ์ให้แก่ครูโรงเรียนต่อๆ มา

2) การสำรวจข้อมูลพื้นฐานของครูและผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับเจตคติในการวิจัย ความรู้ในการวิจัยและความสามารถในการวิจัย ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการนิเทศ วิธีให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสม

กระบวนการนิเทศแบบต่อขอประสบการณ์มีดังนี้

1) กำหนดระดับประสบการณ์ของครูและผู้บริหาร โดยพิจารณาข้อมูลประสบการณ์ของครู 3 ด้าน คือ ความรู้เกี่ยวกับการวิจัย ความสามารถในการทำวิจัย และเจตคติในการวิจัย ส่วนข้อมูลประสบการณ์ของผู้บริหาร 4 ด้าน คือ ความรู้เกี่ยวกับการวิจัย ความสามารถในการผลักดันงานวิจัย เจตคติในการวิจัย และความสามารถในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ ทั้งนี้แบ่งแต่ละด้านออกเป็น 3 ระดับ คือ สูง กลาง และต่ำ

2) ทำความเข้าใจแนวคิดและกระบวนการนิเทศแบบต่อขอประสบการณ์ เสนอในการพิจารณาเพิ่มเติมแก่ผู้บริหารและครูผู้นำ กำหนดแบบฟอร์มในการกรอข้อมูล

3) ติดตามข้อมูลและประสบการณ์ในการทำวิจัย 3 ประเด็น คือ ความรู้เกี่ยวกับการวิจัย ความสามารถในการทำวิจัย และเจตคติในการวิจัย ทั้งโดยการสังเกตพฤติกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้/ การสอบถามข้อมูล ประมวลข้อมูลจำนวนครูที่มีประสบการณ์/ ลักษณะประสบการณ์ เพื่อวางแผนร่วมกับผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้นำ

4) ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม แก้ปัญหาแก่ครูผู้มีระดับประสบการณ์ต่ำ ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับครูผู้นำและผู้บริหาร โดยมีการพิจารณาผลการดำเนินการเป็นระยะๆ

5) ประมวลผลการแก้ปัญหา

5.3.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีจุดเน้นดังนี้

1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต้องมี “ผู้บริหาร” รับรู้ข้อมูลที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำไปปรับปรุงงานเพื่อแก้ปัญหาให้ครู

2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกครั้งเกิดขึ้นภายใต้บรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร ชื่นชม เอื้ออาทร และจริงใจต่อกัน

3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้มุ่งประเด็นสำคัญคือ ทำอะไร เกิดผลอย่างไร เกิดปัญหาอย่างไร และจะปรับเปลี่ยนอย่างไร

4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกครั้งต้องเห็นแนวทางในการทำงานต่อไป

หลักการสำคัญในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีดังนี้

- การเป็นกัลยาณมิตร
- การยึดหลักประชาธิปไตย
- การยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น

6) กระบวนการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

โรงเรียนวัดห้วยยางมีกระบวนการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียน ตามขั้นตอนทั้ง 10 ขั้นตอนของโครงการ ดังนี้

6.1 ขั้นการริเริ่ม

โรงเรียนวัดห้วยยางได้รับการสนับสนุนให้เข้าร่วมโครงการ วพร. จากนาย ณรงค์ สรรพศรี ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยนิเทศติดตามและประเมิน สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่นาร่องปฏิรูปการศึกษาชลบุรี กอปรกับผู้บริหารและครูทุกคนของเห็นความสำคัญของการวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงได้วางแผนเพื่อเตรียมการต่างๆ เช่น จัดประชุมปฏิบัติเกี่ยวกับการวิจัย ศึกษาเอกสารและแผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ศึกษางานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ และเชิญวิทยากรมาให้ความรู้

6.2 ขั้นการสร้างความตระหนัก

6.2.1 การสร้างความตระหนักในความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

โรงเรียนวัดห้วยยางเห็นความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยสนับสนุนให้ครูได้เข้ารับการอบรมอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เทคนิคการสอนต่างๆ การวิจัยในชั้นเรียน การจัดทำแผนการเรียนรู้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสร้างความตระหนักให้แก่ครูโดยการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้

6.2.2 การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนและเลือกประเด็นในการทำวิจัย

โรงเรียนวัดห้วยยางใช้วิธีการต่างๆ หลายวิธีในการประมวลข้อมูลต่างๆ อย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดประเด็นการทำวิจัยของโรงเรียน โรงเรียนจึงตัดสินใจเลือกที่จะพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดอย่างมีเหตุผลของผู้เรียน ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า นักเรียนโรงเรียนวัดห้วยยางยังคิดไม่เป็น

6.2.3 การวางยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน

ผู้บริหารและครูโรงเรียนวัดห้วยยางได้วางแผนดำเนินงานและจัดตั้งคณะวิจัยหลักและผู้วิจัยร่วมของโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่ประสานการดำเนินงานวิจัยของโรงเรียน

6.3 ขั้นการพัฒนาบุคลากร

6.3.1 การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา ประเด็นการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น

(1) การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับตัวแปรต้นและตัวแปรตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ กระบวนการคิด และผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2545)

(2) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยต่างๆ ได้แก่ การวิจัยและพัฒนา การวิจัยปฏิบัติการ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และการวิจัยปฏิบัติการในโรงเรียน

6.3.2 การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านวิชาการ

(1) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม โดยชี้แจงแนวทางการบริหารงานอย่างมีส่วนร่วม วิเคราะห์การดำเนินการที่ผ่านมา ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของโรงเรียนอื่น พัฒนาแผนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมและนำไปใช้พร้อมกับวิเคราะห์การใช้แผนเพื่อการปรับปรุง

(2) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดปัจจัยเกื้อหนุน ผู้บริหารสำรวจข้อมูลความต้องการของครูเพื่อสนับสนุนให้สอดคล้องได้ตามความเหมาะสม

(3) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดระบบนิเทศภายใน ผู้บริหารทำการนิเทศครูแบบกัลยาณมิตร โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับผลที่ได้รับจากการนิเทศ มีการกำหนดตารางการนิเทศและบุคคลผู้ทำหน้าที่นิเทศภายใน

(4) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วม โรงเรียนจัดประชุมชี้แจงครูและผู้ปกครองให้เห็นความสำคัญของการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียน พร้อมทั้งประสานงานผู้ปกครองและชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

6.4 ขั้นการวางยุทธศาสตร์

โรงเรียนวัดห้วยยางได้วางยุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนดังนี้

6.4.1 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครูกันเอง/ ฝ่ายบริหาร/ นักวิจัยภายนอก ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ เช่น เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงาน เพื่อเสริมเทคนิคและการจัดการเรียนรู้ เพื่อการจัดทำสื่อ การทำกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามช่วงเวลาที่กำหนดก่อให้เกิดบรรยากาศเชิงวิชาการ การทำงานร่วมกัน การเห็นอกเห็นใจกัน การให้ความช่วยเหลือและกำลังใจกันและกัน

6.4.2 การให้นักวิจัยหลักของโรงเรียนรับผิดชอบในการจัดการพัฒนาด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างน้อยภาคเรียนละ 3 ครั้ง

6.4.3 การพัฒนาศูนย์สื่อ โดยเฉพาะเกี่ยวกับเอกสาร/ หนังสือเกี่ยวกับการวิจัยและการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดกิจกรรมเสริมการคิดโดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม เช่น การไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพเด็กปฐมวัย

6.4.4 การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร โดยมีการกำกับติดตามอย่างหลากหลาย

6.5 ขั้นการจัดทำแผนงานปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาของบุคลากรทุกฝ่าย

หลังจากที่โรงเรียนวัดห้วยยางได้กำหนดประเด็นปัญหาในการวิจัยแล้ว บุคลากรแต่ละฝ่ายในโรงเรียนได้ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานและแผนการวิจัยในส่วนที่เป็นความรับผิดชอบของตน ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้มีแผนการดำเนินงานและแผนงานวิจัยดังนี้

(1) แผนการดำเนินงานและแผนงานวิจัยของครู มีการดำเนินการวิเคราะห์สภาพและปัญหาทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนของโรงเรียน เพื่อนำมาพัฒนาเป็นหัวข้อในการวิจัยที่เป็นจุดเน้นของโรงเรียน มีแผนดำเนินการวิจัยและพัฒนาที่ชัดเจน

(2) แผนการดำเนินงานและแผนงานวิจัยของผู้บริหาร กำหนดช่วงเวลาและกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ชัดเจน มีการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ 8 ศูนย์ โดยมีปัจจัยเกื้อหนุนอย่างเพียงพอ มีการประเมินภาพรวมเพื่อหาแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมและเป็นไปตามความต้องการ/ ความจำเป็น มีการนิเทศภายในอย่างเป็นกัลยาณมิตรตามปฏิทินการนิเทศ มีการประสานงานกับผู้ปกครอง และมีการเก็บข้อมูลพื้นฐานและประเมินโครงการ

(3) แผนการดำเนินงานและแผนงานวิจัยของนักวิจัยภายนอก มีการจัดอบรมประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดหาเอกสารและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับงานวิจัย

6.6 ขั้นการพัฒนาตัวบ่งชี้

วิธีการจัดการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้นที่โรงเรียนวัดห้วยยางเลือกตัวแปรต้นและตัวแปรตามของการวิจัย และตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการวิจัย สรุปได้ดังนี้

- การสำรวจแหล่งเรียนรู้
- การเรียนการสอนแบบบูรณาการ
- การฝึกปฏิบัติจริงทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล
- การสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม
- การสรุปความรู้ร่วมกัน
- การนำเสนอผลงาน
- การนำผลงานไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
- การให้คำปรึกษาและการเสริมแรง

การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการวิจัย

- การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของโรงเรียนด้านบริบท (สภาพกายภาพ ทรัพยากรบุคคล และการบริหารจัดการ) การมีแผนการวิจัยและพัฒนา การดำเนินการตามแผนงานร่วมกันโดยใช้วงจร PDCA ครูมีความตระหนักเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การทำงานร่วมกัน การที่บุคลากรมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้

6.7 ขั้นการจัดทำเครื่องมือวิจัย

วิเคราะห์หลักสูตร/ ผู้เรียน/ เนื้อหาสาระ ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดให้มีคุณสมบัติตามตัวบ่งชี้ตัวแปรต้น เพื่อใช้ในการทดลองและพัฒนาเครื่องมือวิจัยที่จำเป็นอื่นๆ

6.8 ขั้นการปฏิบัติการวิจัยและพัฒนา

โรงเรียนวัดห้วยยางได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนาและการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล เป็นเวลา 2 ปีการศึกษา มีงานวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (CAR) อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสิ้น 25 เรื่อง

6.9 ขั้นเผยแพร่ผลงานและการขยายผล

โรงเรียนได้ดำเนินการขยายผลการทำงานในลักษณะที่แตกต่างกันดังนี้

- การจัดทำเอกสารเผยแพร่
- การจัดทำวารสารแผ่นพับ

6.10 ขั้นการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นไปตามตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการคือ ครูมีรายงานการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ครูมีแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้จากศูนย์การเรียนรู้ ครูมีศูนย์การเรียนรู้ 8 ศูนย์ เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ นักเรียนมีความรู้สร้างชิ้นงาน/ ผลงาน นักเรียนมีหลักฐานการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิด ผู้บริหารมีรายงานการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ผู้บริหารมีหลักฐานร่องรอยที่แสดงว่าโรงเรียนเครือข่ายสามารถปฏิรูปการเรียนรู้ได้ตามแบบ หลักฐานการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง/ กรรมการสถานศึกษา/ ชุมชนในการร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน หลักฐานการร่วมมือของผู้ปกครองกับครูในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนที่บ้าน การมีเครือข่ายผู้ปกครอง/ โรงเรียน/ ชุมชน ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือกัน

เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีดังนี้

- (1) แบบสอบถาม
- (2) แบบบันทึก
- (3) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- (4) แบบสังเกตการสอน
- (5) แบบประเมินผลงาน/ การฝึกปฏิบัติของนักเรียน
- (6) แบบสัมภาษณ์
- (7) แบบสำรวจ
- (8) แบบวัดเจตคติ

7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

7.1 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในการวัดตัวแปรตาม

โรงเรียนวัดห้วยยางได้กำหนดให้มีการประเมินผลผู้เรียนโดยใช้

- (1) แบบวัดความสามารถด้านการคิด

(2) แบบสังเกตและเกณฑ์การตรวจผลงาน

7.2 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เกี่ยวข้อง

7.2.1 ครู

- การสังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักเรียน
- การตรวจผลงาน
- การวัดผลหลังการสอนโดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- การประเมินตนเอง/ เพื่อนประเมิน

7.2.2 ผู้บริหาร

- แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับสภาพและผลการดำเนินงานของครู/ แบบประเมิน

แผนการจัดการเรียนรู้/ แบบประเมินทักษะการคิดของนักเรียน

- การสังเกตพฤติกรรมครู
- การสัมภาษณ์ครู/ ผู้ปกครอง
- การสอบถามความคิดเห็น
- รายงานการวิจัยในชั้นเรียน

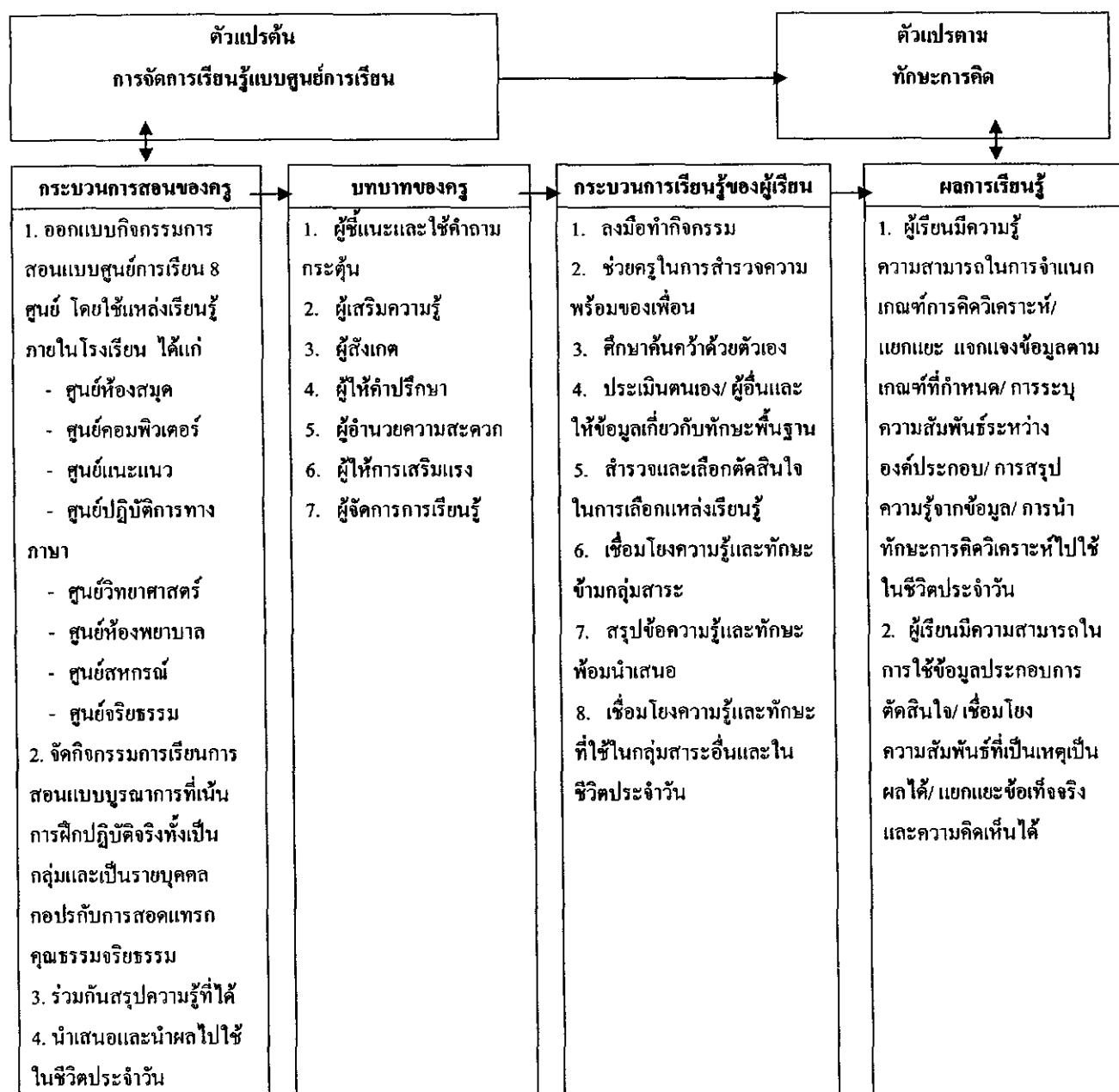
7.2.3 นักวิจัยภายนอก

- การสังเกตการเรียนการสอน
- การตรวจสอบผลงาน
- การประเมินระดับประสบการณ์

8. นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

8.1 นวัตกรรมของครู

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนเป็นระยะเวลา 2 ปี โรงเรียนวัดห้วยยางได้นำนวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดอย่างมีเหตุผล

8.2 นวัตกรรม/ การสนับสนุนส่งเสริมของผู้บริหาร

ผู้บริหาร โรงเรียนวัดห้วยยาง ให้ความสำคัญดังนี้

- 1) การพัฒนาครูตามความต้องการจำเป็น
- 2) การนิเทศแบบกัลยาณมิตร

8.3 นวัตกรรม/ การสนับสนุนส่งเสริมของผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอก

- 1) การนิเทศแบบค่อยๆอดประสพการณ์
- 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

9. ผลการให้นวัตกรรม

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมในระยะเวลา 2 ปี เกิดผลดังต่อไปนี้

9.1 ผลการเรียนรู้

9.1.1 ด้านผู้เรียน

นักเรียนมีความรู้และทักษะการคิดตามที่กำหนดในแต่ละศูนย์อยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 60 สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยการเรียนรู้จากศูนย์การเรียนรู้ในเกณฑ์ร้อยละ 60 มีทักษะทางสังคมร้อยละ 50 นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่างๆ เช่น เจตคติที่ดีต่อการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น/ ต่อการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น/ ต่อการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ มีความรับผิดชอบในการทำงาน มีความสุขในการเรียนรู้ มีความใฝ่รู้และกระตือรือร้นต่อการเรียนรู้

9.1.2 ด้านครู

ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ในเกณฑ์ร้อยละ 65 มีความรู้ในการทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 65 มีความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตร/ เลือกสาระการเรียนรู้/ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดเน้นของโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 65 มีความสามารถในการทำงานแบบกัลยาณมิตร/ ร่วมคิดร่วมทำทั้งโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 85 มีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ในเกณฑ์ร้อยละ 65 มีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดอยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 75 มีเจตคติที่ดีต่อการวิจัยในชั้นเรียนและการทำงานแบบกัลยาณมิตรร้อยละ 65 มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูอยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 100

9.1.3 ด้านผู้บริหาร

ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นที่เป็นจุดเน้นของโรงเรียน/ การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจอยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 80 มีความสามารถในการจัดปัจจัยเกื้อหนุน/ การประสานสัมพันธ์ผู้ปกครอง/ การนิเทศภายในอยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 80 มีทักษะการบริหารและการประเมินอยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 80

9.1.4 ด้านนักวิจัยภายนอก

นักวิจัยภายนอกมีทักษะในการนิเทศแบบมีส่วนร่วมมุ่งผลสัมฤทธิ์และแบบกัลยาณมิตร มีเจตคติที่ดีต่อการวิจัย/ การเรียนรู้ตลอดชีวิต/ การทำงานแบบมีส่วนร่วมกับบุคลากรหลายฝ่ายหลายหน่วยงาน

9.2 ผลผลิต

9.2.1 ผลงานของนักเรียน

นักเรียนมีผลงานดังนี้

- (1) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระ
- (2) การทำใบงาน/ แบบฝึกหัด/ แบบฝึกทักษะ

(3) ผลงาน

9.2.2 ผลงานของครู

ครูมีผลงานดังนี้

- (1) ผลงานวิจัยและพัฒนาตามจุดเน้นของโรงเรียน
- (2) รายงานการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน-CAR
- (3) แผนการจัดการเรียนรู้ตามจุดเน้น
- (4) ศูนย์การเรียนรู้ 8 ศูนย์

9.3 ผลกระทบ

10. ข้อเสนอแนะในการนำนวัตกรรมไปใช้

10.1 การพัฒนาครูโดยการวิจัยทำให้ครูทำงานอย่างเป็นระบบและเห็นคุณค่าของการทำงาน

10.2 การพัฒนาครูเกี่ยวกับการทำแผนการเรียนรู้อย่างมีขั้นตอนทำให้ครูทราบถึงองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่ดี

10.3 การพัฒนาครูด้านการฝึกคิดเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาทำให้ครูทราบว่าจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งต้องมีอุปสรรค ทั้งยังพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาของครู

10.4 การพัฒนาครูโดยให้ครูศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคลช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข

10.5 การพัฒนาครูและนักเรียนโดยการฝึกนั่งสมาธิทำให้ผู้เรียนมีสมาธิในการทำงานรอบคอบยิ่งขึ้น

10.6 การพัฒนาวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนต้องทำอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

10.7 การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการวิจัยที่ชัดเจนช่วยให้สามารถทำงานได้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

.....

โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)
ระดับโรงเรียน

บทสรุป

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
เรื่อง การเรียนรู้แบบ CIPPA เพื่อพัฒนาทักษะการคิด
และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ของ

โรงเรียนวัดพิบูลสุนทรธรรม (038)
อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

เอกสารนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยย่อย วพร. รหัส RDL 12/C

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

เรื่อง

การจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA เพื่อพัฒนาทักษะการคิดและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

โรงเรียนวัดพิบูลสถัณธรรม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

.....

1. ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

โรงเรียนวัดพิบูลสถัณธรรมเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ครอบคลุมถึงบทบาทและหน้าที่ของครูในการพัฒนานักเรียนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กอปรกับจังหวัดชลบุรีได้มีการทดลองนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการให้หน่วยงานและสถานศึกษาให้ความร่วมมือกับสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษาชลบุรี (ศสวช.ชลบุรี) ด้วยเหตุนี้ เมื่อได้รับการเชิญชวนเข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.) ผู้บริหารโรงเรียนจึงตอบด้วยดีเพราะมีจุดมุ่งหมายที่จะใช้โครงการ วพร. เป็นหลักในการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้

ประเด็นปัญหาการวิจัยของโรงเรียนได้จากการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนซึ่งพบว่าต่ำกว่าเป้าหมายเกือบทุกกลุ่มประสบการณ์ เมื่อวิเคราะห์กระบวนการเรียนการสอนก็พบว่า ครูมุ่งเน้นเนื้อหาสาระมากกว่ากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ยึดหนังสือเรียนมากกว่าการศึกษาค้นคว้าและสร้างความรู้ด้วยตนเอง โรงเรียนจึงเลือกประเด็นในการทำวิจัยครั้งนี้คือ การส่งเสริมทักษะการคิดและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ CIPPA

โรงเรียนวัดพิบูลสถัณธรรมเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยย่อย RDL 12/ C ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียน 5 โรงเรียน คือ โรงเรียนชุมชนบ้านสวนอุดมวิทยา โรงเรียนวัดหนองเกตุใหญ่ โรงเรียนบ้านหนองเงิน โรงเรียนวัดห้วยยาง และโรงเรียนวัดโคกโพธาราม ซึ่งต่อมาโรงเรียนขอถอนตัวเนื่องจากมีภารกิจมาก ผู้บริหารโรงเรียนวัดโคกโพธารามจึงได้เชิญชวนผู้บริหารโรงเรียนวัดพิบูลสถัณธรรม เข้าร่วมโครงการ วพร. แทน โดยโรงเรียนวัดพิบูลสถัณธรรมมีหัวหน้าโครงการของโรงเรียน 2 คน คือ นาย วีรภัทร สงวนทรัพย์ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนและเป็นหัวหน้าโครงการฯ จนถึงปี พ.ศ.2546 ต่อจากนั้น นาย บุญลอย ปานมณี เข้ามาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนและเป็นหัวหน้าโครงการฯ แทนจนถึงปีเสร็จสิ้นโครงการฯ ทั้งนี้มี นายณรงค์ สรรพศรี ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยนิเทศติดตามและประเมิน สำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษาชลบุรี เป็นนักวิจัยภายนอกของโรงเรียน และหัวหน้าโครงการวิจัยย่อย RDL 12/ C

2. หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้

2.1 การดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดพิบูลสังฆารมณียะหลักการและ แนวคิดของชุดโครงการ วพร.4 แนวคิด คือ

1) แนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับปรับปรุง 2545) เป็นหลักในการจัดการศึกษาให้เป็นไปในทิศทางที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และมีคุณสมบัติพึงประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งนี้ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 4 ซึ่งได้กล่าวชัดเจนถึงหลักการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ อีกทั้งยังครอบคลุมถึงการจัดการสาระการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับความสนใจและปัญหาความต้องการของผู้เรียน และวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม ดังนั้นการปฏิรูปการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จจึงต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2) แนวคิดการพัฒนาทั้งโรงเรียน

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและกระบวนการทัศน์เป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก เพราะต้องอาศัยความร่วมมือ การสนับสนุน และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย การพัฒนาทั้งโรงเรียนจึงเป็นแนวคิดที่มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีการพัฒนาไปพร้อมๆ กันอย่างเป็นระบบ โดยมีการดำเนินการอย่างครอบคลุมในทุกองค์ประกอบของโรงเรียน การพัฒนาทั้งโรงเรียนมีการดำเนินการที่สำคัญ 6 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นสำรวจ (2) ขั้นสนทนาแลกเปลี่ยนความคิด (3) ขั้นการวางแผน (4) ขั้นลงมือปฏิบัติตามแผน (5) ขั้นประเมินผลการดำเนินงานและปรับปรุงแผนงานในการดำเนินการ ทั้ง 5 ขั้นตอนต้องครอบคลุมถึงการปฏิบัติงานที่เป็นองค์ประกอบหลักของงานในโรงเรียน คือ การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมในโรงเรียน และกิจกรรมที่ทำร่วมกับชุมชน ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาทั้งโรงเรียนจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่มีพลังในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจน

3) แนวคิดการมีจุดเน้นในการปฏิรูป

เนื่องจากโรงเรียนมีประเด็นการเรียนรู้จำนวนมากที่ควรได้รับการปฏิรูปให้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับปรับปรุง 2545) การดำเนินการเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนในประเด็นต่างๆ ไปพร้อมๆ กัน ทั้งหมด ให้ประสบความสำเร็จในเวลาจำกัด จึงอาจเป็นไปได้ยากและใช้เวลานาน ดังนั้น โรงเรียนจึงหยิบยจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาขึ้นมาดำเนินการก่อน โดยรวมพลังกันดำเนินการปฏิรูปในเรื่องที่เป็นจุดเน้นนั้นให้สำเร็จ จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่จะช่วยให้การปฏิรูปเห็นผลประจักษ์ในเวลาที่รวดเร็ว และจะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดแรงจูงใจที่จะดำเนินการปฏิรูปในประเด็นอื่นๆ ต่อไป

4) แนวคิดการวิจัยและพัฒนา และการวิจัยปฏิบัติการ

เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดำเนินไปอย่างยั่งยืนและเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ การวิจัยและพัฒนาจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อความสำเร็จที่คาดหวัง การวิจัยและพัฒนาเป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่ใช้วิจัยเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน กล่าวคือ เป็นการ

ดำเนินการอย่างเป็นระบบระเบียบ มีการทดลองเพื่อให้เห็นผลประจักษ์ เป็นการตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่เชื่อถือได้ และมีการปรับปรุงพัฒนาไปเรื่อยๆ จนกระทั่งการพัฒนาบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

ขั้นตอนหลักในการดำเนินการวิจัยและพัฒนามี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวิจัย (R) และขั้นตอนการพัฒนา (D) ดำเนินการทั้ง 2 ขั้นตอน ต่อเนื่องกันซ้ำๆ จนกว่าจะได้นวัตกรรมหรือผลผลิตที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด การวิจัยและพัฒนาส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการวิจัยปฏิบัติการ คือ เป็นการวิจัยที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้วิจัยเองเพื่อหาคำตอบมาแก้ปัญหาของตน กล่าวคือ ผู้ทำวิจัยและผู้ใช้ผลการวิจัยเป็นบุคคลกลุ่ม/ คนเดียวกัน ดังนั้น จึงเป็นงานวิจัยที่เหมาะสมกับครูผู้สอนในห้องเรียนที่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและนำผลมีใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน การวิจัยในลักษณะนี้จึงเป็นกระบวนการที่สามารถเสริมพลังอำนาจครู เป็นการพัฒนาศักยภาพของครู สามารถพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยการเรียนรู้ด้วยตนเองของครูและผู้อื่นร่วมกัน และเป็นกระบวนการที่สามารถสร้างความร่วมมือของครูในโรงเรียนกับนักวิจัยหรือนักวิชาการภายนอก

การวิจัยปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่เชื่อมการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้านของครู คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย และด้านการปรับปรุงพัฒนางาน ให้ประสานสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียวกัน ช่วยให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย การวิจัยปฏิบัติการที่นำมาใช้ในชั้นเรียนลักษณะนี้เรียกว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งเน้นการมองปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน โดยผู้ทำวิจัยหลักคือ ครูหรือบุคลากรในโรงเรียน ส่วนใหญ่ผู้วิจัยจะทำเพียงคนเดียว แต่หากเป็นการร่วมงานระหว่างครูหลายคนหรือครูทุกคนในโรงเรียนเพื่อแสวงหาคำตอบร่วมกัน จะเรียกว่า งานวิจัยปฏิบัติการชั้นเรียนแบบรวมพลัง (Collaborative classroom action research) และการวิจัยปฏิบัติการอีกแบบหนึ่งคือ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research -PAR) ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีกลุ่มบุคคลภายนอกที่มีความรู้และประสบการณ์ทางวิชาการ/ การวิจัย มาร่วมทำงานกับกลุ่มผู้ปฏิบัติในโรงเรียน อันเป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

2.2 หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น

โรงเรียนใช้แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนมาใช้ในการวางยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน มีการประชุมชี้แจงการอภิปรายร่วมกัน การเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ทั้งนี้ก็เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับปฏิรูปการเรียนรู้และเลือกประเด็นการเรียนรู้ที่โรงเรียนต้องการให้เป็นจุดเน้นในการปฏิรูป ที่นำไปสู่การกำหนดประเด็นปัญหาการวิจัย นั่นคือ

ตัวแปรตาม : การส่งเสริมทักษะการคิด และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ตัวแปรต้น : การจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA

3. บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนวัดพิบูลสัณห์ธรรมเดิมชื่อโรงเรียนบ้านเขาใหญ่ เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชลบุรี เขต 3 ตั้งอยู่หมู่ 3 ตำบลสุรศักดิ์ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี รหัสไปรษณีย์ 20110 มีเนื้อที่ 9 ไร่ 1 งาน 40 ตารางวา ซึ่งได้มาจากการบริจาค โรงเรียนตั้งอยู่บนทำเลที่เหมาะสมสะดวกในการสัญจรไปมา โดยอยู่ริมถนนสุขาภิบาล 6 ซึ่งเชื่อมต่อระหว่างอำเภอสรีราชาและศรีโสภณ ๙ หรือถนน 9 กิโลเมตรจากถนนสุขุมวิท บริเวณสี่แยกตึกคอมไปยังศรีโสภณ ๙ ซึ่งเป็นสวนอุตสาหกรรมและชุมชนขนาดใหญ่ ชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป และทำงานโรงงาน รายได้เฉลี่ยต่อปีประมาณ 48,000 บาท นักเรียนส่วนใหญ่มาจากสภาพครอบครัวที่ยากจนและขาดแคลน การมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในรูปของการสนับสนุนงบประมาณและการร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เช่น วันแม่ วันสำคัญทางศาสนา

โรงเรียนประกอบด้วยอาคารเรียน 2 หลัง อาคารประกอบ สนามฟุตบอล และสนามเด็กเล่น ตามโครงสร้างโรงเรียนเปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียนรวมกันทั้งสิ้น 199 คน ห้องเรียนจำนวน 8 ห้องเรียน บุคลากรมีทั้งสิ้นจำนวน 8 คน

4. วัตถุประสงค์ของนวัตกรรม

- 4.1. เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบ CIPPA
- 4.2. เพื่อช่วยให้ครูพัฒนานักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.3. เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมครูในการพัฒนา/ ปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียน
- 4.4. เพื่อช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียน สามารถเสริมสร้างสมรรถภาพครูและผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

5. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปทั้งโรงเรียน

5.1 ยุทธศาสตร์ของครู

5.1.1 ครูบางคนใช้การจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA เพื่อพัฒนาทักษะการคิดและลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และมีการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับประเด็นที่เป็นจุดเน้นของโรงเรียน

5.1.2 ครูใช้เทคนิควิธีสอน ดังนี้

- 1) การตั้งคำถาม
- 2) การเสริมแรง
- 3) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

5.1.3 ครูใช้วิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้หลายรูปแบบตามธรรมชาติของวิชา ดังนี้

--ไม่มีข้อมูล เนื่องจากเกิดปัญหาภายในโรงเรียนจนขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการวิจัยและพัฒนา--

5.1.4 ครูโรงเรียนวัดพิบูลสถัธรรมยังไม่มีการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เนื่องจากเกิดปัญหาภายในโรงเรียนจนขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการวิจัยและพัฒนา

5.2 ยุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียน/ฝ่ายวิชาการ

ผู้บริหารโรงเรียนวัดพิบูลสถัธรรมใช้ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานตามภารกิจ 4 ด้าน ดังนี้

5.2.1 การจัดปัจจัยเกื้อหนุน

5.2.2 การจัดระบบนิเทศภายใน

5.2.3 การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

5.3 ยุทธศาสตร์ของนักวิชาการ/ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียน

--ไม่มีข้อมูลนำเสนอในเอกสารรายงานการวิจัย--

6. กระบวนการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

โรงเรียนวัดพิบูลสถัธรรมมีกระบวนการดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดและลักษณะที่พึงประสงค์ ตามขั้นตอนทั้ง 10 ขั้นตอนของโครงการดังนี้

6.1 ขั้นการริเริ่ม

แม้การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จะทำให้เกิดการตื่นตัวของหน่วยงานการศึกษาต่างๆ แต่ก็ยังไม่มีความเป็นเอกภาพที่ชัดเจน โรงเรียนวัดพิบูลสถัธรรมได้รับการเชิญชวนจากนาย ณรงค์ สรรพศรี ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยนิเทศติดตามและประเมิน สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษาชลบุรี ให้เข้าร่วมโครงการ วพร. ทั้งนี้ทางโรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาและมองเห็นโอกาสที่ดีที่ทางโรงเรียนจะได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจัง โรงเรียนได้ตอบรับการเข้าร่วมโครงการ วพร. โดยผู้บริหารโรงเรียนได้ดำเนินการต่างๆ ดังนี้

(1) จัดประชุมชี้แจงคณะครูเพื่อรับทราบและแต่งตั้งคณะนักวิจัยหลักของโรงเรียน จำนวน 3 ท่าน โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหัวหน้าโครงการ

(2) ศึกษากรอบความคิดในการทำวิจัยในโครงการ วพร.

(3) สอบถามครูบางคนเพื่อหาประเด็นที่เป็นจุดเน้นของโรงเรียน

6.2 ขั้นการสร้างความตระหนัก

6.2.1 การสร้างความตระหนักในสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนประชุมชี้แจงและส่งครูเข้ารับการประชุมจากโครงการ วพร. เพื่อรับทราบนโยบาย แนวคิด และแนวปฏิบัติของการเข้าร่วมโครงการ วพร.

6.2.2 การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนและเลือกประเด็นในการทำวิจัย

ผู้บริหารและคณะครูสำรวจข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนย้อนหลัง 3 ปี พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยทุกชั้นต่ำกว่าเป้าหมาย โดยมีเด็กประมาณร้อยละ 64.22 ในแต่ละชั้นเรียนมีความบกพร่องในการใช้ภาษาไทย เช่น อ่านหนังสือไม่ออก อ่านไม่คล่อง เขียนไม่ได้ เขียนผิด อักษรวิธีไม่ถูกต้อง ไม่สามารถเขียนข้อความและผูกเป็นเรื่องราว ไม่สามารถสรุปและจับใจความสำคัญจากการอ่านและการฟัง แต่จุดเน้นดังกล่าวไม่สอดคล้องกับโครงการ วพร. ซึ่งต้องการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งระบบโรงเรียน โรงเรียนวัดพิบูลสถัณธรรมจึงเลือกประเด็นการวิจัยที่ส่งเสริมทักษะการคิดโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ CIPPA

6.2.3 การวางยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน

โรงเรียนวัดพิบูลสถัณธรรมได้ร่วมกันคิดวางยุทธศาสตร์หรือแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์หลักคือ ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน และ 2) ยุทธศาสตร์ย่อยคือ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การจัดปัจจัยเกื้อหนุน การนิเทศภายใน การทำงานแบบรวมพลัง การวิจัยเชิงประเมินโครงการ

การดำเนินการตามยุทธศาสตร์มีผู้บริหารเป็นผู้ริเริ่มและเป็นผู้นำความคิด ครูส่วนใหญ่ไม่มีความเห็นเป็นอย่างอื่น แต่เมื่อเวลาผ่านไป ผู้บริหารมีภารกิจมาก ไม่ค่อยให้คำปรึกษา ทำให้ครูขาดผู้ให้คำปรึกษาแนะนำจึงเกิดความเฉื่อยชาขึ้นภายในโรงเรียน

6.3 ขั้นการพัฒนาบุคลากร

ผู้บริหารและครูโรงเรียนวัดพิบูลสถัณธรรมได้เข้ารับการอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น (การสังเกต การจำแนกประเภท การวิเคราะห์ และการใช้เหตุผล) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักการ CIPPA การวิจัยต่างๆ ได้แก่ การวิจัยเชิงวิชาการ การวิจัยและพัฒนา การวิจัยปฏิบัติการ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และการวิจัยปฏิบัติการในโรงเรียน และการบริหารจัดการ ได้แก่ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม การจัดปัจจัยเกื้อหนุน การจัดระบบนิเทศภายใน การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การประกันคุณภาพและการประเมิน

6.4 ขั้นการวางยุทธศาสตร์

โรงเรียนวัดพิบูลสถัณธรรมได้วางยุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนดังนี้

6.4.1 ยุทธศาสตร์หลักคือ ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน เพื่อให้การวิจัยและพัฒนาบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด ผู้บริหารได้ติดต่อประสานงานผู้สนับสนุนด้านต่างๆ ในการขอความร่วมมือ

6.4.2 ยุทธศาสตร์ย่อยที่ใช้ในโรงเรียนประกอบไปด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

- 1) การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน
- 2) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 3) การจัดปัจจัยเกื้อหนุน
- 4) การนิเทศภายใน
- 5) การทำงานแบบรวมพลัง
- 6) การวิจัยเชิงประเมินโครงการ

6.5 ขั้นตอนการจัดทำแผนงานปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาของบุคลากรทุกฝ่าย

หลังจากที่โรงเรียนวัดพิบูลสถิตธรรมได้กำหนดประเด็นปัญหาในการวิจัยแล้ว บุคลากรแต่ละฝ่ายในโรงเรียนได้ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานและแผนการวิจัยในส่วนที่เป็นความรับผิดชอบของคนดังนี้

6.5.1 แผนงานปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาของครู มุ่งเน้นการประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการ การดูวิทัศน์ และการศึกษาดูงาน เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA การจัดทำแผนการเรียนรู้

6.5.2 แผนงานปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาของผู้บริหาร ทั้งนี้ประกอบด้วยแผนงาน 4 ด้าน คือ

- 1) ด้านการจัดปัจจัยเกื้อหนุน โดยการทำสารสนเทศทางวิชาการ แหล่งเรียนรู้ และจัดสรรงบประมาณ
- 2) ด้านการจัดระบบการนิเทศภายใน โดยกำหนดปฏิทินนิเทศ การประชุม ภารกิจ/มอบหมายงาน และการปรับปรุงแก้ไข
- 3) ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยการประชาสัมพันธ์โครงการ เชิญชวนให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
- 4) ด้านการประเมินโครงการ โดยการจัดทำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานด้านต่างๆ

6.5.3 แผนงานปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาของนักวิจัยภายนอก มุ่งให้ความช่วยเหลือผู้บริหาร และครูให้บรรลุผลสำเร็จในจุดเน้นของโรงเรียนตามเป้าหมาย โดยจัดกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ดังนี้

- 1) การจัดอบรมและประชุมสัมมนาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบแนวคิดและแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
- 2) การจัดประชุมสัมมนาทบทวนการปฏิบัติงานและเสริมความรู้ความเข้าใจ
- 3) การนิเทศติดตามการดำเนินงานของครูและผู้บริหารเป็นระยะ ๆ

4) การสำรวจตรวจสอบข้อมูล เพื่อแก้ไขจุดบกพร่อง และรายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ

6.6 ขั้นการพัฒนาตัวบ่งชี้

วิธีการจัดการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้นที่โรงเรียนวัดพิบูลสถมธรรมเลือกตัวแปรต้นและตัวแปรตามของการวิจัย และตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. กระบวนการสอนของครู
2. บทบาทของครู
3. กระบวนการสอนของผู้เรียน
4. บทบาทของผู้เรียน

การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการวิจัย

การที่ครูมีเจตคติที่ดีต่อกระบวนการสอนตามประเด็นที่เป็นจุดเน้นของโรงเรียน คือ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักการ CIPPA ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบูรณาการ/ การใช้แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม/ การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้/ การใช้คำถามกระตุ้นความคิด/ การจัดกิจกรรมที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน/ การบริหารจัดการการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มของนักเรียน

6.7 ขั้นการจัดทำเครื่องมือวิจัย

6.7.1 ครูผู้สอนวิเคราะห์หลักสูตร/ ผู้เรียน/ เนื้อหาสาระ ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือประเมินผลการเรียนการสอน แต่ยังคงการนำจุดเน้นตามตัวบ่งชี้ความสำเร็จ

6.7.2 ผู้บริหารใช้การสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์ และการตรวจผลงานการวางแผน และการจัดการเรียนการสอน

6.7.3 นักวิจัยภายนอกได้จัดทำเครื่องมือประเมินโครงการ ได้แก่ แบบสังเกตการสอน แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

6.8 ขั้นการปฏิบัติการวิจัยและพัฒนา

ในช่วงปีที่ 1 ส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้และทำความเข้าใจสาระสำคัญ กรอบความคิด และยุทธศาสตร์ต่างๆ ในการดำเนินงาน ครูโรงเรียนวัดพิบูลสถมธรรมส่วนใหญ่ดำเนินการสอนตามปกติ บางคนพยายามนำประเด็นที่เป็นจุดเน้นของโรงเรียนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน แต่ก็ยังไม่ได้รับการยอมรับจากครูคนอื่นๆ ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งภายในโรงเรียน ทำให้การดำเนินการวิจัยและพัฒนาขาดความต่อเนื่อง

ในช่วงปีที่ 2 ยังคงมีความขัดแย้งที่หาข้อยุติไม่ได้ ครูบางคนถูกโยกย้ายทำให้ไม่มีการนำแนวคิดตามประเด็นที่เป็นจุดเน้นของโรงเรียนไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง

6.9 ขั้นการขยายผล

โรงเรียนวัดพิบูลสถมหารธรรมยังไม่มีเผยแพร่ผลงานการวิจัยและพัฒนาและการขยายผลไปยังโรงเรียนเครือข่าย เนื่องจากการดำเนินการขาดความต่อเนื่อง ทางโรงเรียนต้องแก้ปัญหาภายในซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานของโรงเรียนในภาพรวม

6.10 ขั้นการประเมินโครงการ

ครู ผู้บริหาร และนักวิจัยภายนอก ได้เรียนรู้แนวคิดและสาระสำคัญหลายอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ แต่ไม่สามารถประเมินประสิทธิผล ประสิทธิภาพ และผลกระทบของโครงการได้ เนื่องจากยังไม่มี การนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

7.1 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในการวัดตัวแปรตาม

--ไม่มีข้อมูล เนื่องจากเกิดปัญหาภายในโรงเรียนจนขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการวิจัยและพัฒนา--

7.2 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เกี่ยวข้อง

7.2.1 ครู

--ไม่มีข้อมูล เนื่องจากเกิดปัญหาภายในโรงเรียนจนขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการวิจัยและพัฒนา--

7.2.2 ผู้บริหาร

--ไม่มีข้อมูล เนื่องจากเกิดปัญหาภายในโรงเรียนจนขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการวิจัยและพัฒนา--

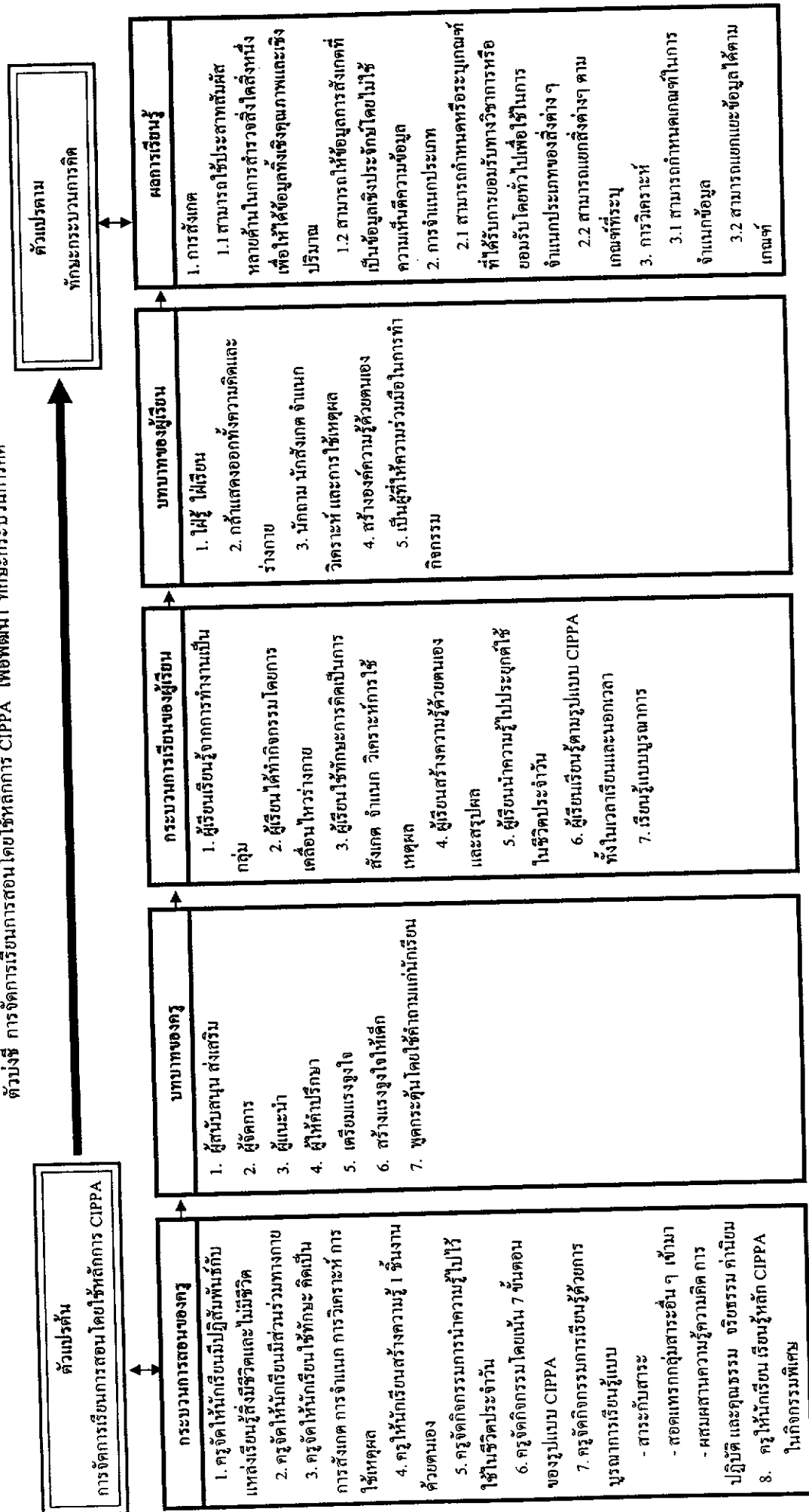
7.2.3 นักวิจัยภายนอก

- 1) แบบสังเกตการสอน
- 2) แบบสอบถาม
- 3) แบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

8. นวัตกรรมผลการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

8.1 นวัตกรรมของครู

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนเป็นระยะเวลา 2 ปี โรงเรียนวัดพิบูลสถมหารธรรมได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA เพื่อพัฒนาทักษะการคิดและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

8.2 นวัตกรรม/ การสนับสนุนส่งเสริมของผู้บริหาร

ผู้บริหารโรงเรียนวัดพิบูลสถัณหธรรมใช้ยุทธศาสตร์หลักที่สำคัญดังนี้

8.2.1 การจัดปัจจัยเกื้อหนุน โดยโรงเรียนได้จัดการอบรมให้ความรู้และการประชุมปฏิบัติการแก่ครูในโรงเรียน เป็นที่ปรึกษา ให้กำลังใจ และจัดหาสื่อ/ วัสดุ/ อุปกรณ์ ต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมของครู

8.2.2 การจัดระบบนิเทศภายใน โดยโรงเรียนได้มีการประชุมเพื่อปรับกระบวนการทักส์เกี่ยวกับการนิเทศ มีการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน มีการติดตามตรวจสอบผลงาน

8.2.3 การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในลักษณะของการจัดประชาสัมพันธ์ ประชุมผู้ปกครอง และประชุมกรรมการสถานศึกษา

8.3 นวัตกรรม/ การสนับสนุนส่งเสริมของผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอก

นักวิจัยภายนอกเข้าร่วมวางแผนจัดทำข้อเสนอโครงการ ทำแผนปฏิบัติการครูและผู้บริหาร นิเทศครูในโรงเรียนแบบพาหิรดาทำ โดยมุ่งไขความกระจ่าง ให้ตัวอย่างและแนวทางการปฏิบัติ

9. ผลการใช้นวัตกรรม

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมในระยะเวลา 2 ปี เกิดผลดังต่อไปนี้

9.1 ผลการเรียนรู้

9.1.1 ด้านผู้เรียน

นักเรียนเรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีความสามารถในการใช้ทักษะการคิด (การสังเกต การจำแนก การวิเคราะห์ และการใช้เหตุผล) มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน กล้าแสดงออก ช่างสังเกต ช่างซักถาม

9.1.2 ด้านครู

ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA การจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การวิเคราะห์หลักสูตร/ มาตรฐานและการกำหนดตัวบ่งชี้ การจัดทำแผนการเรียนรู้ตามประเด็นที่เป็นจุดเน้นของโรงเรียน การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน/ การวิจัยและพัฒนา/ การวิจัยแบบรวมพลัง การวัดและประเมินผลคุณภาพการศึกษา

9.1.3 ด้านผู้บริหาร

ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการบริหารจัดการด้านการจัดปัจจัยเกื้อหนุน/ การจัดระบบนิเทศภายใน/ การพัฒนาครู/ การวิจัยและพัฒนา/ ความสัมพันธ์กับครู-บุคลากรในโรงเรียน-ชุมชน การพัฒนาตนเอง

9.1.4 คำนักวิจัยภายนอก

นักวิจัยภายนอกมีความรู้เกี่ยวกับโรงเรียน/ ผู้บริหาร/ ครู/ นักเรียน ทักษะการนิเทศการสอนแบบพาติคพาทำ ทักษะการวิจัย ทักษะการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้ การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง

9.2 ผลผลิต

9.2.1 ผลงานของนักเรียน คือ ชิ้นงานคนละ 1 ชิ้น

9.2.2 ผลงานของครู

--ไม่มีเนื่องจากเกิดปัญหาภายในโรงเรียนจนขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการวิจัยและพัฒนา--

9.2.3 ผลงานของผู้บริหาร

--ไม่มีเนื่องจากเกิดปัญหาภายในโรงเรียนจนขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการวิจัยและพัฒนา--

9.2.4 ผลงานของนักวิจัยภายนอก

--ไม่มีข้อมูลนำเสนอในรายงานการวิจัย--

9.3 ผลกระทบ

--ไม่มีข้อมูลนำเสนอในรายงานการวิจัย--

10. ข้อเสนอแนะในการนำนวัตกรรมไปใช้

10.1 สถานศึกษาที่จะปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวทางการวิจัยและพัฒนาควรมีการประเมินความพร้อมภายในโรงเรียนอย่างรอบคอบ เพราะการดำเนินการวิจัยและพัฒนาให้บรรลุความสำเร็จจำเป็นต้องมีองค์ประกอบต่างๆ ร่วมด้วย เช่น ความพร้อมของครู ผู้บริหาร ผู้สนับสนุนจากภายนอก และชุมชนท้องถิ่น หากองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไม่พร้อมก็จะไม่สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานให้ไปสู่เป้าหมายความสำเร็จทั้งโรงเรียนได้ แต่อาจก่อให้เกิดความล้มเหลวทั้งระบบ

10.2 ปัญหาความขัดแย้งในโรงเรียนหรือการสับเปลี่ยนโยกย้ายบุคลากร เป็นอุปสรรคขัดขวางการดำเนินงานไม่ให้งานสู่ความสำเร็จ แต่ก็สามารถแก้ไขได้หากหน่วยงานหรือองค์กรมีศักยภาพที่สามารถคลี่คลายปัญหาต่างๆ ไปได้ และควรรีบแก้ไขให้ทันท่วงทีดีกว่าสะสมปัญหามิผลเสียต่อส่วนรวม ดังนั้นหน่วยงานต้นสังกัดหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบควรสอดส่องดูแลปัญหาภายในโรงเรียน เพื่อหาวิธีป้องกันแก้ไขก่อนที่ปัญหาจะบานปลาย

คณะผู้วิจัยและผู้จัดทำสรุปรายงานการวิจัย

1. คณะผู้ดำเนินงานโครงการวิจัยย่อย RDL 12/ C

โรงเรียนในโครงการ :

1. โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา	จ.ชลบุรี
2. โรงเรียนวัดหนองเกตุใหญ่	จ.ชลบุรี
3. โรงเรียนบ้านหนองเงิน	จ.ชลบุรี
4. โรงเรียนวัดห้วยยาง	จ.ชลบุรี
5. โรงเรียนวัดพิบูลสถัณหธรรม	จ.ชลบุรี

หัวหน้าโครงการ : นายณรงค์ สรรพศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 จ.ชลบุรี

นักวิจัยภายนอก :

1. นายณรงค์ สรรพศรี	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 จ.ชลบุรี
2. อาจารย์สโรชิน โคตรโสกา	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 จ.ชลบุรี
3. นายไพรวลัย สุขะนันท์	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จ.ชลบุรี
4. นายสนาน คุณประเสริฐ	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จ.ชลบุรี
5. อาจารย์บุญมา นาคะวะรัง	โรงเรียนวัดตาลล้อม

นักวิจัยร่วม :

1. รศ.ดร.น้อมศรี เกท	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	กรุงเทพฯ
2. ผศ.ดร.วรวรรณ เหมชะญาติ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	กรุงเทพฯ

2. ผู้จัดทำสรุปรายงานการวิจัย

1. รศ.ดร.น้อมศรี เกท
2. ผศ.ดร.วรวรรณ เหมชะญาติ